

Co-funded by
the European Union

TRENING PRIRUČNIK ZA OMLADINSKE RADNIKE/CE I MLADE

2023-3-ES02-KA210-YOU-000181358

Podrška Evropske komisije za izradu ove publikacije ne predstavlja odobravanje sadržaja koji isključivo odražava stavove autora, i Komisija se ne može smatrati odgovornom za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. UN AGENDA 2030 I CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA.....	5
3. VEZA IZMEĐU UN AGENDE 2030 I NEFORMALNOG OBRAZOVANJA	12
4. PARTICIPACIJA MLADIH SA SMANJENIM MOGUĆNOSTIMA	19
5. LISTA ZA PROVERU INKLUZIVNOSTI I PRISTUPAČNOSTI	30
6. EDUKATIVNE AKTIVNOSTI	36
KVIZ O SVESTI ZNAČAJA COR-A	37
COR DEBATA (IGRA ULOGA)	45
COR POSTER KAMPANJA	50
COR DRUŠTVENA IGRA	52
COR DRUŠTVENA IGRA – UPUTSTVA I DODATNA PRAVILA.....	52
DIGITALNI COR „ESCAPE ROOM“	55
DEBATA O RODNOJ RAVNOPRAVNOSTI	59
MAPIRANJE ZAJEDNICE	62
ODRŽIVI UMETNIČKI PROJEKAT	66
DEBATA IGRANJA ULOGA.....	69
COR – LOV NA BLAGO	74
PREMOSTITI RAZLIČITOSTI	77
ENERGIJA ZA SVE.....	79
MOZAIK KULTURA.....	83
KLIMATSKI SAVET	85
INKLUZIVNA UMETNOST I RADIONICA KREATIVNOSTI	88
KOJA JE MOJA ULOGA?	90
CITATI PROMENE.....	95
MLADI PROTIV KORUPCIJE.....	98
KREIRANJE VESTI... ..	101
7. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	103
ANEKS 1: PRIMER UPITNIKA ZA POTREBE PRISTUPAČNOSTI	1
ANEKS 2: PRISTUPAČNOST NA DIGITALNIM PLATFORMAMA	4

*Sve imenice u gramatičkom obliku muškog roda u ovoj publikaciji
jednako važe i za gramački oblik ženskog roda istih imenica.*

1. UVOD

*Ovaj projekat ima za cilj da promoviše
socijalnu inkluziju mladih iz
marginalizovanih zajednica u Evropi kroz
video igre i tehnike gemifikacije koji su u
skladu sa 17 ciljeva održivog razvoja.*

UVOD

Ovaj trening priručnik razvijen je u okviru projekta [EmpowerSDGs: Gaming for Global Impact](#), u daljem tekstu, EMPOWER SDGs.

The EMPOWER SDGs projekat ima za cilj da promoviše socijalnu inkluziju među mladim manjinama u Evropi kroz korišćenje video igara i tehnika gamifikacije usklađenih sa 17 ciljeva održivog razvoja (COR). Ovaj projekat nastoji da podstakne aktivan dijalog, unapredi kompetencije omladinskih radnika i neguje socijalno osvešćene građane EU, sa posebnim fokusom na ugrožene mlade.

Primarni cilj ove aktivnosti je razvoj sveobuhvatnog trening priručnika koji će dati pristup profesionalcima i mladima iz društveno-osetljivih grupa svim nepohodnim znanjima, vještinama, aktivnostima i alatima za efektivnije učenje o ciljevima održivog razvoja. **Trening priručnik je edukativni alat dizajniran da pomogne onima koji uče kako da bolje razumeju osnovne koncepte Agende 2030 i 17 ciljeva održivog razvoja (COR). Takođe, on služi i kao vodič za profesionalce u procesu primene pilot sesija.**

Ova aktivnost poklapa se sa nekoliko strateških ciljeva (SC) projekta:

- SC1: Promocija aktivnog dijaloga i interakcija između partnera na projektu i evropske omladine, posebno mladih iz društveno-osetljivih grupa, kako bi ostvarili ciljeve održivog razvoja Agende 2030 na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou. Ova aktivnost podstiče saradnju između članova projektnog tima i ohrabruje interakciju između omladinskih radnika i radnica i mladih iz društveno-osetljivih grupa u procesu učenja o COR.
- SC2: Razvoj znanja, vještina i kompetencija omladinskih radnika i radnica i mladih iz društveno-osetljivih grupa o 17 ciljeva održivog razvoja koristeći inovativne edukativne resurse. Ova aktivnost olakšava process zajedničkog učenja o globalnim ciljevima kod profesionalaca i mladih iz društveno-osetljivih grupa.
- SC3: Kreiranje aktivnosti koje aktivno promovišu participaciju marginalizovane omladine i stimulišu političku debate. Ovaj priručnik, sa svojim jasnim i interaktivnim dizajnom, promoviše jednostavno učenje i podstiče mlade da se uključe u aktivnosti zajednice kroz kvizove i interaktivne materijale.

Razvoj trening priručnika uključivao je nekoliko ključnih koraka. Prvi korak je bio razvoj konsultativnih sastanaka. Konzorcijum i partnerske organizacije održali su konsultativne sastanke sa omladinskim radnicima i radnicama, liderima i aktivistima. Cilj je bio prikupljanje ideja i sugestija za priručnik za rad sa mladima iz marginalizovanih grupa u oblasti održivosti i COR-a.

Učesnici su imali priliku da oblikuju sadržaj i strukturu priručnika, predlažući aktivnosti neformalnog obrazovanja kao praktična uputstva i sugestije za buduće korisnike.

Nakon razvoja konsultativnog izveštaja, Fondacija Arka predložila je različite oblasti koje je potrebno pokriti trening priručnikom koje su prezentovane partnerima na projektu i dogovorene na online sastanku.

Korisnici

Razvoj i implementacija trening priručnika dizajnirani su za dve primarne grupe:

Omladinski radnici i radnice

Ko su oni: Profesionalci koji rade sa mladima, posebno sa mladima iz društveno-osetljivih grupa.

Koristi od priručnika za njih: Omladinski radnici i radnice imaju pristup dobro struktuiranom i priručniku prilagođenom njihovim potrebama koji pruža suštinska znanja i alate povezane sa Agendom 2030 i 17 ciljeva održivog razvoja. Ovaj resurs će ojačati njihove kapacitete da obrazuju i efektivno pristupe mladima, razvijajući dublje razumevanje o globalnim ciljevima i kako ih postići.

Mladi sa smanjenim mogućnostima¹

Ko su oni: Mladi pojedinci iz marginalizovanih ili društveno-osetljivih sredina, uključujući i one koji su u opasnosti od socijalne isključenosti.

Koristi od priručnika za njih: Mladi sa smanjenim mogućnostima imaju pristup zanimljivom i interaktivnom alatu koji olakšava razumevanje kompleksnih koncepta ciljeva održivog razvoja u razumljive i jednostavne module. Kroz aktivnosti, kvizove i vizuelna pomagala, oni će učiti o ciljevima održivog razvoja i kako oni mogu efektivno učestvovati u rešavanju globalnih i lokalnih izazova, kreirajući osećaj odgovornosti i osnaživanja.

Struktura priručnika

Trening priručnik uključuje 7 poglavlja:

1. Uvod u projekat
2. Poglavlje o UN Agendi 2030 i COR
3. Poglavlje o povezanosti između UN Agende 2030 i neformalnog obrazovanja
4. Poglavlje o aktivnoj participaciji mladih sa smanjenim mogućnostima
5. Poglavlje o aktivnostima omladinskog rada povezanim sa COR
6. Lista za proveru inkluzivnosti i pristupačnosti
7. Zaključci i preporuke za omladinske radnike i radnice

POČNIMO!

¹ U ovom priručniku termin "mladi sa smanjenim mogućnostima" koristi se naizmenično sa terminima "mladi iz društveno-osetljivih grupa", "mladi iz marginalizovanih grupa" i „marginalizovana omladina“.

2. UN AGENDA 2030 I CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA

*Razvoj i
prilagođavanje
ciljevima održivog
razvoja je rezultat
decenija napora i
rada zemalja članica
Ujedinjenih Nacija.*

UN AGENDA 2030 I CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA

Razvoj i adaptacija Ciljeva održivog razvoja (COR) rezultat je decenijskog truda država i Ujedinjenih Nacija. Na prvoj UN Konferenciji o čovjekovoj sredini održanoj u Stokholmu 1972., pitanja životne sredine dobila su značajnu globalnu i političku pažnju koja je dovela do kreiranja Programa Ujedinjenih Nacija za životnu sredinu (UNEP), seta principa i plana akcije.

Brundtlandina Komisija, poznatija kao Svetska komisija za životnu sredinu i razvoj (WCED), ili UN Specijalna komisija za životnu sredinu je osnovana 1983., pod vođstvom Dr Gro Harlem Brundtland kako bi vodila države ka **održivom razvoju**. Izveštaj koji je donet 1987., "Naša zajednička budućnost", definisao je održivi razvoj kao spoj potreba sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe, povezivajući socijalna, ekonomska, kulturna i pitanja životne sredine.

Na samitu Zemlje 1992. u Rio de Žaneiru, više od 178 država je usvojilo "Agendu 21", sveobuhvatan plan promocije globalnog održivog razvoja.

Na Milenijumskom samitu u Nju Jorku 2000. Godine, 189 svetskih lidera potpisalo je Milenijumsku Deklaraciju koja je posvećena ispunjenju Milenijumskih ciljeva razvoja (MCR), merljivih ciljeva koji bi smanjili ekstremno siromaštvo i druge globalne probleme do 2015. MCR fond je direktno i indirektno davao doprinos ispunjenju ovih ciljeva.

MCR su bili:

- 1) *Iskorenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi*
- 2) *Postizanje univerzalnog osnovnog obrazovanja*
- 3) *Promovisanje rodne jednakosti i osnaživanje žena*
- 4) *Smanjenje smrtnosti kod dece*
- 5) *Poboljšanje zdravlja majki*
- 6) *Borba protiv HIV-a/AIDS-a, malarije i drugih bolesti*
- 7) *Obezbeđenje održivosti životne sredine*
- 8) *Stvaranje globalnog partnerstva za razvoj*

Diskusije o budućoj agenda nastavile su se sa fokusom na izgradnji održivog sveta gde se ekološka održivost, socijalna uključenost i ekonmski razvoj jednako cene. Na Rio+20 konferencija (Konferencija Ujedinjenih nacija o održivog razvoju) održanoj 2012. dogovorena je izrada dokumenta "Budućnost koju želimo" kako bi se napravio uvod za **Ciljeve održivog razvoja (COR)**², imaju za cilj da preuzmu zamah MCR-a nakon 2015. Globalne konsultacije su održane, kako uživo, tako i u online format, sa ciljem razvoja nove agende za razvoj koja u centru ima ljude. Proces je podrazumevao aktivno učestvovanje organizacija civilnog društva, građana, naučnika, akademika i predstavnika privatnog sektora širom sveta, upitnik "Moj svet" i specijalizovane panele.

² More information at: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

Rezultati ovih konsultativnih procesa sumirani su i prezentovani od strane Generalnog sekretara UN. [KLIKNI TE OVDE](#) kako biste pogledali informativni video o prelasku sa MCR na COR.

Agenda 2030 Ujedinjenih Nacija

Jula 2014. Otvorena radna grupa Generalne Skupštine UN-a (OWG) predložila je document sa 17 ciljeva na odobrenje, kreirajući temelje COR-a i Agende 2030. UN Agenda je odobrena od strane Generalne skupštine septembra 2015. i ima za cilj poštovanje ljudskih prava, pravdu, jednakost i nediskriminaciju, zasnovanu u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima. **UN Agenda 2030³** uključuje 17 ciljeva sa 169 targeta i inspirisala je mnoge događaje, publikacije i akcije. Ciljevi održivog razvoja reflektuju razumevanje da održivi razvoj svuda mora integrisati ekonomski rast, socijalno blagostanje i zaštitu životne sredine. Agenda 2030 takođe uključuje preporuke kako bi nacije trebale da nastave sa primenom ciljeva. COR fond, izgrađen na temeljima iskustava Fonda za ostvarivanje MCR-a, olakšava prelaz ka ciljevima održivog razvoja, ciljajući na održiviji i inkluzivniji svet.

Održivi razvoj

Ipak, pre analize svakog od 17 COR-a, moramo imati dublje razumevanje o tome šta je održivi razvoj.

Održivi razvoj ima za cilj da zadovolji potrebe sadašnjosti bez ugrožavanja sposobnosti budućih generacija da izgrade inkluzivnu, održivu i otpornu budućnost za ljude i planetu. To zahteva harmonizaciju ekonomskog rasta, socijalne uključenosti i zaštite životne sredine za dobrobit pojedinaca i društava. Iskorenjivanje siromaštva je od suštinskog značaja za održivi razvoj, koji zahteva pravičan ekonomski rast, smanjenje nejednakosti i održivo upravljanje prirodnim resursima i ekosistemima.

³ Više informacija na: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

17 Ciljeva održivog razvoja (COR)⁴

COR #1 – Svet bez siromaštva: Okončati siromaštvo u svim njegovim oblicima do 2030. godine. Uprkos napretku, oko 736 miliona ljudi i dalje živi sa manje od 1,90 dolara dnevno, a mnogima nedostaje hrana, čista voda i kanalizacija. Žene su neproporcionalno pogođene nižim nivoom plaćenog rada, obrazovanja i vlasništva nad imovinom, kao i mnogim pretnjama koje predstavljaju klimatske promene. Borba protiv siromaštva znači ciljanje na najugroženije i podržavanje zajednica pogođenih sukobima i klimatskim katastrofama.

COR #2 – Svet bez gladi: Okončanje gladi i neuhranjenosti do 2030. Pothranjenost je prepolovljena u poslednje dve decenije zbog ekonomskog rasta, povećane poljoprivredne produktivnosti, degradacije životne sredine, suše i gubitka biodiverziteta. Napori u ovom cilju uključuju promovisanje održive poljoprivrede, poboljšanje poljoprivredne produktivnosti, podršku malim poljoprivrednicima i obezbeđivanje ravnopravnog pristupa zemljištu, tehnologiji i tržištima.

COR #3 – Dobro zdravlje: Obezbeđivanje zdravog života i promovisanje blagostanja za sve. Zdravlje je povezano sa ekonomskim i društvenim faktorima, urbanizacijom, klimatskim promenama i novim zdravstvenim izazovima kao što su nezarazne bolesti. Univerzalna zdravstvena pokrivenost je ključna za okončanje siromaštva i smanjenje nejednakosti.

COR #4 – Kvalitetno obrazovanje: Osigurati inkluzivno i pravično kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnosti doživotnog učenja za sve. Razlike u obrazovanju i dalje postoje između bogatih i siromašnih domaćinstava i između ruralnih i urbanih područja. Cilj je da se do 2030. godine postigne besplatno osnovno i srednje obrazovanje za svu decu, uz jednak pristup stručnoj obuci i visokom obrazovanju, kao i da se eliminišu rodne i imovinske razlike.

COR #5 – Rodna ravnopravnost: Postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i devojaka. Diskriminacija žena i devojčica, seksualno nasilje i eksploatacija, nejednaka podela neplaćene nege i rada u kući, kao i diskriminacija na javnim funkcijama su velike prepreke održivom razvoju. Napori uključuju okončanje nasilja i eksploatacije i promovisanje jednakih prava na zemlju, imovinu i resurse.

COR #6 – Čista voda i sanitarni uslovi: Osigurati dostupnost i održivo upravljanje vodom i kanalizacijom za sve. Sve veće suše i nestašica vode naglašavaju hitnost ulaganja u vodnu infrastrukturu, kanalizaciju i promociju higijene kako bi se zaštitili ekosistemi vezani za vodu.

⁴ Više informacija o svakom COR nađi na <https://sdgs.un.org/goals>

COR #7 – Dostupna i obnovljiva energija: Osigurati pristup pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve. Kako se populacija uvećava, tako raste i potražnja za energijom i ekonomija koja zavisi od fosilnih goriva. Ulaganje u obnovljive izvore energije i poboljšanje energetske efikasnosti su od suštinskog značaja za postizanje ovog cilja do 2030. godine.

COR #8 – Dostojanstven rad i ekonomski rast: U zemljama u razvoju, srednja klasa čini više od 34 procenta ukupnog broja zaposlenih. Potrebno je promovisati održiv, inkluzivan i održiv ekonomski rast, punu i produktivnu zaposlenost i pristojan rad za sve. Rešavanje nezaposlenosti, posebno među mladima, i promocija preduzetništva su ključne strategije za iskorenjivanje prinudnog rada, ropstva i trgovine ljudima.

COR #9 – Industrija, inovacije i infrastruktura: Izgradnja otporne infrastrukture, promovisanje inkluzivne i održive industrijalizacije i podsticanje inovacija. Pošto više od polovine svetske populacije sada živi u gradovima, masovni transport i obnovljivi izvor energije postaju sve važniji, kao i rast novih industrija i informacionih i komunikacionih tehnologija. Tehnološki napredak je od suštinskog značaja za

pronalaženje održivih rešenja za ekonomske i ekološke izazove, podsticanje inovacija i preduzetništva i obezbeđivanje ravnopravnog pristupa informacijama i znanju.

COR #10 – Smanjenje nejednakosti: Smanjenje nejednakosti unutar i između zemalja. Nejednakost u prihodima je porasla na globalnom nivou, zahtevajući politike koje osnažuju osobe sa nižim prihodima i promovišu ekonomsko uključivanje svih, bez obzira na pol, rasu ili etničku pripadnost. To uključuje bolju regulaciju finansijskih tržišta, razvojnu pomoć i omogućavanje bezbedne migracije i mobilnosti ljudi.

COR #11 – Održivi gradovi i zajednice: Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, sigurnim, otpornim i održivim. Do 2050. dve trećine čovečanstva – 6,5 milijardi ljudi – živeće u gradovima. Učiniti gradove održivim znači stvaranje mogućnosti za karijeru i poslovanje, bezbedno i pristupačno stanovanje i izgradnju otpornih društava i ekonomija. Urbanizacija zahteva značajne promene u načinu na koji

se gradovi grade i upravljaju, uključujući ulaganja u javni prevoz, zelene površine i inkluzivno urbano planiranje.

COR #12 - Odgovorna potrošnja i proizvodnja: Osigurati održive obrasce potrošnje i proizvodnje. Smanjenje ekološkog otiska podrazumeva efikasno upravljanje prirodnim resursima, smanjenje toksičnog otpada i zagađivača i promovisanje reciklaže, posebno u poljoprivredi, koja je glavni potrošač sveže vode.

COR #13 – Akcija za klimu: Preduzeti hitne mere u borbi protiv klimatskih promena i njihovih uticaja. Klimatske promene predstavljaju globalnu pretnju sa značajnim ekonomskim gubicima od katastrofa povezanih sa klimom. Potrebna je jaka politička volja, investicije i tehnologija da bi se ograničio porast globalne temperature.

COR #14 – Život pod vodom: Očuvanje i održivo korišćenje okeana, mora i morskih resursa. Okeani su vitalni za globalne sisteme, ali se suočavaju sa zagađenjem i zakiseljavanjem. Zaštita morskih i obalnih ekosistema, održivo korišćenje morskih resursa i jačanje očuvanja kroz međunarodno pravo su od suštinskog značaja.

COR #15 – Život na zemlji: Zaštiti, obnoviti i promovisati održivo korišćenje kopnenih ekosistema, upravljati šumama, boriti se protiv dezertifikacije i zaustaviti gubitak biodiverziteta. Rešavanje problema trgovine divljim životinjama i gubitka staništa je od suštinskog značaja za biodiverzitet, globalnu sigurnost hrane i vode, ublažavanje klimatskih promena i prilagođavanje, kao i mir i

sigurnost.

COR #16 - Mir, pravda i snažne institucije: Promovisanje mirnih i inkluzivnih društava, obezbeđivanje pristupa pravdi za sve i izgradnja efikasnih i odgovornih institucija. Neki regioni uživaju u miru, bezbednosti i prosperitetu, dok su drugi zarobljeni u naizgled beskrajinim ciklusima sukoba i nasilja. Smanjenje nasilja i kriminala, okončanje sukoba i nesigurnosti, zaštita ljudskih prava i promocija vladavine prava su ključni.

COR #17 – Partnerstvom do ciljeva: Jačanje sredstava implementacije i revitalizacija globalnog partnerstva za održivi razvoj. Pобољшanje pristupa tehnologiji i znanju, koordinacija politika upravljanja dugom i promovisanje investicija i međunarodne trgovine su od suštinskog značaja za postizanje ovih ciljeva.

Implementacija ciljeva održivog razvoja

Adis Abeba Akciona Agenda⁵ navodi politike koje će podržati implementaciju COR-a i Agende. Implementacija i uspeh će takođe zavisiti od sopstvenih politika održivog razvoja, planova, strategija i finansiranja, i biće vođeni od strane države. Svi akteri, uključujući vlade, civilno društvo i privatni sektor, moraju doprineti realizaciji nove agende. Pored toga, iako COR nisu pravno obavezujući, oni zahtevaju od zemalja da

⁵ Više informacija na:

<https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=2051&menu=35>

uspostave nacionalne okvire za njihovo postizanje i da prate napredak kroz kvalitetno, dostupno i blagovremeno prikupljanje podataka.

Politički forum visokog nivoa⁶ je centralna platforma za reviziju napretka COR-a, godišnji pregled napretka COR-a i COR Samit (politički forum na visokom nivou pod okriljem UN Generalne skupštine) koji se održava svake četiri godine, pružaju pregled globalnog napora implementacije do danas, ističući oblasti napretka ali i oblasti gde su potrebni veći naponi.

Ukratko, Agenda 2030 i njenih 17 ciljeva održivog razvoja – revolucionarni putokaz za globalni napredak – integrišu ekonomske, socijalne i ekološke dimenzije za izgradnju pravednije, inkluzivnije i održivije budućnosti. Ovi ciljevi, koji se kreću od okončanja gladi i siromaštva do zaustavljanja klimatskih promena i očuvanja biodiverziteta, zasnovani su na decenijama međunarodnog rada i vođeni su vrednostima pravde i ljudskih prava. Za postizanje ovih izazovnih ciljeva biće potrebni jaki politički okviri, posvećenost da nikog ne ostave iza sebe i koordinirano delovanje u svim sektorima društva.

⁶ Više informacija na: <https://hlpf.un.org/>

3. VEZA IZMEĐU UN AGENDE 2030 I NEFORMALNOG OBRAZOVANJA

Neformalno obrazovanje se dešava na različite načine: kroz projekte, treninge, radionice, seminare, kurseve, studijske posete, konferencije. Ali zajednički imenilac svih oblika i aktivnosti neformalnog obrazovanja je izgradnja kompetencija (znanja, veština i stavova).

VEZA IZMEĐU UN AGENDE 2030 I NEFORMALNOG OBRAZOVANJA

Obrazovanje: formalno, neformalno ili informalno (spontano)?

Prema **Svetskom Programu Akcije za Mlade (WPAY) Ujedinjenih Nacija**⁷ jedan od prioriteta država članica UN-a bi trebao biti rad na obrazovanju. Prema klasifikacijama, obično se navode tri tipa obrazovanja: (1) **Formalno obrazovanje** (učenje koje se dešava u akademskom kontekstu), (2) **Neformalno obrazovanje** (učenje koje se događa u strukturiranim prostorima van učionice), i (3) **Informalno (spontano) obrazovanje** (spontano učenje koje se dešava u svakodnevnom životu).

Ovaj **Trening priručnik** se fokusira na neformalno obrazovanje kao ključni deo ličnog i socijalnog razvoja mladih. U svetu omladinskih organizacija civilnog društva i nevladinih organizacija, **neformalno obrazovanje** se shvata kao planirani, strukturirani programi i procesi ličnog i socijalnog učenja mladih koji su dizajnirani kako bi poboljšali veštine i kompetencije izvan formalnog obrazovnog priručnika.⁸ Neformalno obrazovanje je ono što se dešava na mestima kao što su omladinske organizacije, sportski klubovi, dramski klubovi, omladinski centri i drugi prostori u kojima se mladi ljudi sastaju da realizuju svoje aktivnosti i projekte, igraju igrice, diskutuju, idu na kampovanje, sviraju muziku, itd.

Slika 1: Principi neformalnog obrazovanja

⁷ Više informacija na: <https://social.desa.un.org/issues/youth/wpay>

⁸ EU-CoE Youth Partnership (2021). T-Kit 6: Training Essentials. Second edition. Council of Europe and European Commission.

Neformalno obrazovanje se može odvijati na različite načine: projekti, kursevi obuke, seminari, radionice, kampanje, prezentacije, studijske sesije, konferencije. Ipak, zajednički imenitelj svih neformalnih obrazovnih aktivnosti je izgradnja **kompetencija**, odnosno znanja, veština i stavova/vrednosti.

- 1) **Znanje** je povećana svest o teorijskoj pozadini o temama kao što su ljudska prava, demokratija, socijalna inkluzija, izgradnja mira itd. Neki od primera znanja koje gradimo kroz obrazovanje o ljudskim pravima su koncepti kao što su sloboda, pravda, jednakost, ljudsko dostojanstvo, nediskriminacija, demokratija, univerzalnost, prava, odgovornost, međuzavisnost i solidarnost; razlika i korelacija između građanskih / političkih i socijalnih / ekonomskih prava; ideja da ljudska prava pružaju okvir za pregovaranje i dogovaranje načina ponašanja u porodici, školi, zajednici i širom sveta; uloga ljudskih prava i njihova prošla i buduća dimenzija u sopstvenom životu, životu zajednica i životima drugih ljudi širom sveta; različiti načini gledanja i doživljavanja ljudskih prava u različitim društvima, različitim grupama unutar istog društva i različitim izvorima legitimiteta – uključujući verske, moralne i pravne izvore; glavne društvene promene, istorijski događaji i razlozi koji dovode do priznavanja ljudskih prava; prava priznata u glavnim međunarodnim instrumentima koji postoje za sprovođenje zaštite ljudskih prava, kao npr Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima UN-a (UDHR), UN Konvencija o pravima deteta (CRC) i Evropska konvencija za zaštitu prava i osnovnih Sloboda (ECHR); i ljudska prava zaštićena nacionalnim ili državnim ustavima i zakonima i tela odgovorna za njihovo praćenje na nacionalnom nivou
- 2) **Veštine** obuhvataju specifična praktična znanja, metode i alate koje mladi ljudi mogu koristiti za primenu stečenih teorijskih znanja. Neki primeri uključuju aktivno slušanje i komunikaciju: sposobnost da se saslušaju različita gledišta, da se zastupaju svoja i prava drugih ljudi; kritičko mišljenje: pronalaženje relevantnih informacija, kritička procena dokaza, svest o predubeđenjima i pristrasnostima, prepoznavanje oblika manipulacije i donošenje odluka na osnovu obrazloženog suda; sposobnost kooperativnog rada i pozitivnog rešavanja konflikta; sposobnost učešća i organizovanja društvenih grupa; sposobnost prepoznavanja kršenja ljudskih prava; rad na promovisanju i zaštiti ljudskih prava kako na lokalnom tako i na globalnom nivou.
- 3) **Stavovi i vrednosti** dolaze kao posledica povećanog znanja i razvijenih veština kada mladi ljudi počnu da menjaju svoj stav(e) prema određenoj temi, grupi ili konceptu, prihvatajući nove vrednosti koje promovišu društvenu koheziju, međusobno poštovanje i jednakost. Neki primeri uključuju osećaj odgovornosti za sopstvene postupke, posvećenost ličnom razvoju i društvenim promenama; radoznalost, otvoren um i uvažavanje različitosti; empatija i solidarnost sa drugima i posvećenost podršci onima čija su ljudska prava ugrožena; osećaj ljudskog dostojanstva, sopstvene vrednosti i vrednosti drugih, bez obzira na društvene, kulturne, jezičke ili verske razlike; osećaj za pravdu, želja da se

napreduje ka idealima univerzalnih ljudskih prava, jednakosti i poštovanja različitosti.

Neformalno obrazovanje i ciljevi održivog razvoja

Neformalno obrazovanje, zajedno sa obrazovanjem o ljudskim pravima i interkulturalnim učenjem, je moćno sredstvo za promovisanje UN Agende 2030 i ciljeva održivog razvoja. Kroz edukativne omladinske aktivnosti ne samo da možemo osnažiti mlade ljude da postanu pokretači promena, već i da budu multiplikatori takvih kompetencija i obrazuju svoje vršnjake da se pridruže globalnim naporima za održiviju i pravedniju budućnost.

Kada govorimo o ulozi neformalnog obrazovanja u ostvarenju Agende 2030 i ciljevima održivog razvoja, to možemo posmatrati iz različitih uglova, na primer:

- Ukoliko se fokusiramo na ciljeve 1, 2, 4, 5, 8, 10, 16 i 17, obično govorimo o ekonomskim i društvenim uglovima održivog razvoja koji su fokusirani na jednakost, pristup i pravdu. Dakle, možemo istražiti **obrazovanje o ljudskim pravima i interkulturalno učenje** kao alate za implementaciju Agende 2030 i postizanje ciljeva održivog razvoja.
- Ukoliko se fokusiramo na ciljeve 3, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14 i 15, obično govorimo o ekološkom uglu održivog razvoja koji je fokusiran na planetu i resurse. Stoga možemo istražiti **obrazovanje za održivi razvoj ili ekološko obrazovanje**.

U nastavku se razmatraju svi uglovi neformalnog obrazovanja u vezi sa održivim razvojem. Takođe, Odeljak 5 ovog **Trening priručnika** nudi više primera aktivnosti koje se baziraju na neformalnom obrazovanju koje podržava sve uglove učešća mladih u Agendi 2030 i ciljevima održivog razvoja.

Obrazovanje o ljudskim pravima i interkulturalno učenje

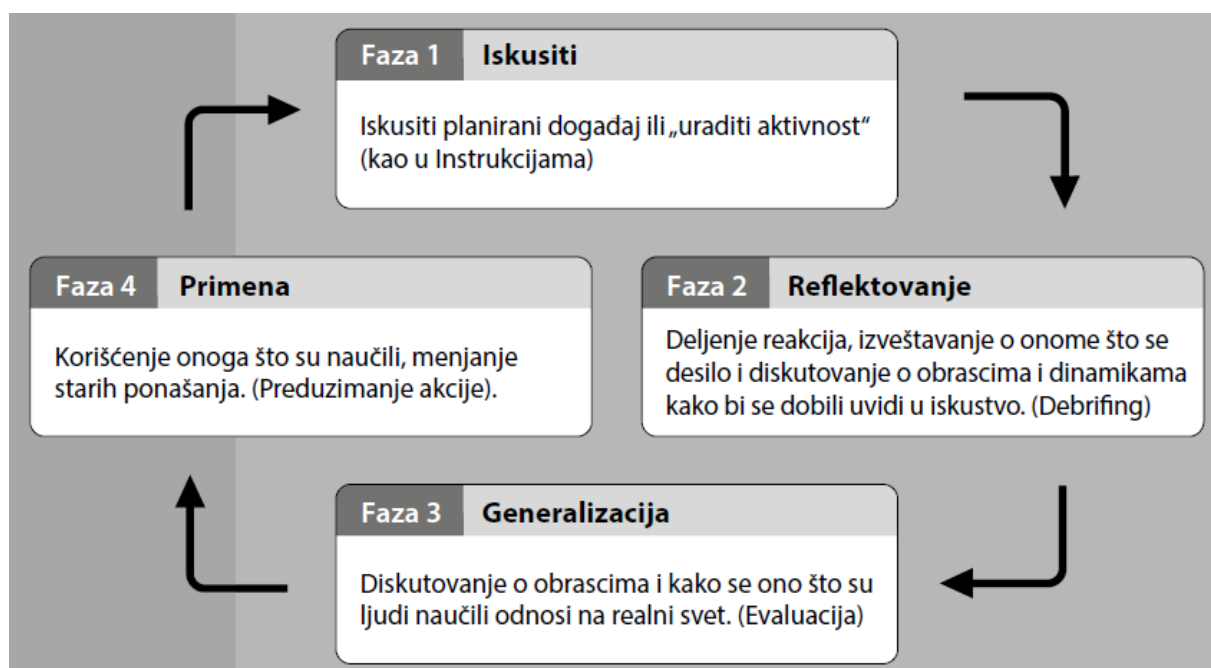
Neformalno obrazovanje obuhvata više tematskih oblasti obrazovanja, uključujući između ostalog i obrazovanje o ljudskim pravima i interkulturalno učenje.⁹

Obrazovanje o ljudskim pravima (OLJP) takođe prepoznato od strane UN WPAY kao jedna od predloženih akcija. Svetska konferencija o ljudskim pravima je 1993. Proglasila obrazovanje o ljudskim pravima "od suštinskog značaja za unapređenje i postizanje stabilnih i harmoničnih odnosa među zajednicama i za negovanje međusobnog razumevanja, tolerancije i mira". Generalna Skupština UN-a je 1994. godine proglasila UN Dekadu obrazovanja o ljudskim pravima (1995.-2004.) i podstakla sve članove UN-a da promovišu " širenje obuka i informisanje u cilju izgradnje univerzalne kulture ljudskih prava ". Kao rezultat toga, vlade ulažu više napora u promovisanje OLJP-a, uglavnom kroz državne programe obrazovanja. Pošto su vlade zabrinute za međunarodne odnose, održavanje reda i zakona i opšte funkcionisanje društva, one imaju tendenciju da vide OLJP kao sredstvo za

⁹ Compass: Manual for Human Rights Education with Young People (2023). Online version. Council of Europe (accessible at <https://www.coe.int/en/web/compass>)

promovisanje mira, demokratije i društvenog poretka. Važnost OLJP-a za mlade i omladinske organizacije prepoznao je i Savet Evrope kroz usvojenu Povelju o obrazovanju za demokratsko građanstvo i obrazovanju za ljudska prava (2010), koja je definisala OLJP kao obrazovanje, obuku, podizanje svesti, informisanje, praksu i aktivnosti koje imaju za cilj, osposobljavajući učenike znanjem, veštinama i razumevanjem i razvijanjem njihovih stavova i ponašanja, da osnaže učenike da doprinesu izgradnji i odbrani univerzalne kulture ljudskih prava u društvu, u cilju promocije i zaštite ljudskih prava. prava i osnovne slobode. OLJP funkcioniše na tri načina:

- **Učimo o ljudskim pravima** kako bi povećali znanje o ljudskim pravima (uključujući šta su ona i kako su zaštićena ili čuvana). Ovo je početna faza OLJP i počinje sa onim što mladi ljudi već znaju, kakva su njihova mišljenja i iskustva o ljudskim pravima. Ovo je osnovni korak koji im omogućava da saznaju više, otkriju nova ljudska prava, njihovu međusobnu povezanost i univerzalnost i uče iz iskustava svojih vršnjaka.
- **KROZ ljudska prava** kako bi identifikovali i prepoznali kontekst u kome se ljudska prava štite i promovišu, ali i krše. U ovom koraku, mladi ljudi prolaze kroz iskustveno učenje (slika ispod) tokom kojeg se korak po korak vode kroz određenu obrazovnu aktivnost (igra uloga, diskusija, simulacija, brainstorming, debata, i dr.) tokom koje proširuju svoja saznanja o ljudskim pravima na praktičnom primeru ili u konkretnoj situaciji. Ovaj korak omogućava mladim ljudima da iskuse ljudska prava i učestvuju u vršnjačkim diskusijama iz kojih saznaju više o pravima drugih društvenih grupa ili određenom kontekstu. Ovaj korak takođe pomaže mladim ljudima da shvate da učenje o ljudskim pravima mora biti u skladu sa vrednostima ljudskih prava (npr. participacija, jednakost, sloboda misli i izražavanja, itd.) i da je u obrazovanju o ljudskim pravima proces učenja jednako važan kao i sadržaj učenja.

Slika 2: Ciklus iskustvenog učenja

- **Učenje ZA ljudska prava**, razvijanjem veština, stavova i vrednosti mladih ljudi da primenjuju vrednosti ljudskih prava u svom životu i da sami ili sa drugima preduzmu akciju za promovisanje i odbranu ljudskih prava. Ovaj korak podržava mlade ljude da svoje učenje pretoče u akcije koje se bore protiv diskriminacije, nejednakosti, nepravde i kršenja ljudskih prava.

OLJP nije samo moralno pravo, već i pravo sadržano u međunarodnom pravu. Član 26 **Univerzalne Deklaracija o ljudskim pravima**¹⁰ navodi da svako ima pravo na obrazovanje i da će „Obrazovanje biti usmereno ka punom razvoju ljudske ličnosti i jačanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Promoviše razumevanje, toleranciju i prijateljstvo među narodima, rasnim ili verskim grupama, i unaprediće aktivnosti Ujedinjenih nacija za održavanje mira“.

Na kraju, obrazovanje o ljudskim pravima doprinosi izgradnji **kulture ljudskih prava** u društvu. Mladi ljudi igraju ključnu ulogu u izgradnji kulture ljudskih prava, jer promovišu osnovne vrednosti ljudskih prava i deluju kao multiplikatori znanja, veština i stavova o ljudskim pravima.

Još jedna oblast akcije UN WPAY je “Promocija uzajamnog poštovanja i razumevanje i ideali mira, solidarnosti i tolerancije među mladima”. Osim obrazovanja o ljudskim pravima koje neizbežno doprinosi izgradnji tolerancije, poštovanja i osećaja zajedništva, **interkulturalno učenje** takođe igra ključnu ulogu u neformalnom obrazovanju, doprinoseći povećanom osećaju međusobnog razumevanja i poštovanja u multikulturalnim grupama mladih. Interkulturalno učenje razvija razumevanje između različitih kultura kroz istraživanje sličnosti i razlika između kulturnih elemenata i naroda. Nedostatak interkulturalnog razumevanja često dovodi do rasne diskriminacije, netolerancije, omalovažavanja i nasilja na lokalnom i globalnom nivou. Tužna ilustracija problema koji mogu nastati zbog nesposobnosti ljudi da poštuju i žive sa onima drugih kultura su iskustva rasizma, diskriminacije i nasilja koja se mogu naći u svim društvima. Ovo često dalje vodi ka nejednakom tretmanu i pristupu političkim, ekonomskim i socijalnim pravima i osnovnim slobodama, kao i nejednakoj podeli resursa. Stoga je pristup zasnovan na pravima veoma vredan u interkulturalnom učenju jer mladim ljudima pruža priliku da iskuse različite kulture kroz interaktivne aktivnosti i iskustveno učenje, što dovodi do kulture ljudskih prava..

Obrazovanje za održivi razvoj

U omladinskom sektoru, širom sveta, **obrazovanje za održivi razvoj** dobija na značaju, posebno sa porastom klimatskih akcionih pokreta i omladinskih aktivnosti. U literaturi i praksi ova tematska orijentacija se ponekad naziva **ekološko obrazovanje**. Okruženje nam pruža dobra i usluge koje održavaju naše živote i stilove života. Međutim, odavno je jasno da živimo na planeti sa ograničenim resursima i da postupci čovečanstva imaju teške posledice po zdravije životne sredine i dobrobit čovečanstva. Iz ove perspektive, pitanja koja se tiču daljeg ekonomskog razvoja treba da budu uravnotežena u odnosu na njihovu cenu za čovečanstvo i prirodu. Ekološko

¹⁰ Više informacija na: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

obrazovanje ima za cilj da skrene pažnju javnosti na ova pitanja i da podstakne veću brigu i poštovanje prema prirodnim resursima sveta.

Ako želimo da razmotrimo pitanja životne sredine sa stanovišta ljudskih prava, jedna polazna tačka bi mogao biti član 25 UDHR, odnosno pravo na adekvatan životni standard uključujući adekvatnu hranu, odeću i stanovanje. Pošto život čovečanstva zavisi od zdrave i održive životne sredine, razmatranje ljudskih prava ljudi širom sveta i budućih generacija stavlja pitanja životne sredine u prvi plan. Vrednosti ljudskih prava kao što su pravda i jednakost su u srži ideje održivosti. Danas, neki ljudi čak govore o potrebi zvaničnog priznavanja ekoloških ljudskih prava kao nove generacije ljudskih prava (prateći politička, građanska, socijalna i ekonomska prava).

Obrazovanje za održivi razvoj naglašava potrebu da se zauzme holistički pogled na pitanja životne sredine i razvoja. Obrazovanje za održivi razvoj, prema UNESCO-u, ima za cilj da pomogne ljudima da razviju stavove, veštine i znanja da donose informisane odluke za dobrobit sebe i drugih, sada i u budućnosti, i da deluju po tim odlukama. Tokom 2005-2014, UNESCO je vodio inicijativu „Decenija obrazovanja za održivi razvoj“ sa ciljem da integriše principe, vrednosti i prakse održivog razvoja u sve aspekte obrazovanja i učenja, kako bi se pozabavili društvenim, ekonomskim, kulturnim i ekološkim problemima sa kojima se suočavamo u 21. veku.

Mladi ljudi su uvek bili i još uvek su primarni agensi pokreta koji se zalažu za održiviju planetu i pravednija društva. Iako su mnogi mladi ljudi i omladinske organizacije delovali na rešavanju ekoloških problema od osnivanja građanskih pokreta, najrasprostranjeniji globalni klimatski protesti i akcije počeli su 2018. Prateći neuspeh nadležnih da adekvatno odgovore na izazove izazvane klimatskom krizom, tada 15-ogodišnja Greta Thunberg iz Švedske je započela „Školski štrajk za klimu“ koji je prerastao u pokret Petak za budućnost¹¹ koji podstiče na akciju učenike i omladinu širom sveta. Ovo je označilo samo početak globalnog procesa podizanja svesti među mladima o štetnim uticajima društva na životnu sredinu. Takvi naponi nisu bili samo pokazani u neformalnim obrazovnim aktivnostima, protestima i skupovima, već i u sudskim postupcima. Nedavno smo videli mlade ljude kako se aktivno bore protiv svojih zemalja da zaštite životnu sredinu, na primeru šest portugalskih mladih ljudi koji su tvrdili da posledice klimatskih promena krše njihovo pravo na život (član 2) i pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života (član 8) zagarantovana Evropskom konvencijom o ljudskim pravima (EKLJP), kada se posmatraju u svetlu Pariskog sporazuma o klimatskim promenama, kao i zabrana diskriminacije (član 14) zajedno sa prethodno navedenim pravima. Oni su svoj slučaj doveli pred Evropski sud za ljudska prava u Strazburu protiv 27 zemalja članica EU, Ujedinjenog Kraljevstva, Švajcarske, Norveške, Rusije, Turske i Ukrajine.¹²

¹¹ Više informacija na: <https://fridaysforfuture.org/>

¹² Više o ovom slučaju možete pročitati na:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22portugal%22\],%22sort%22:\[%22kupdate%20Descending%22\],%22languageisocode%22:\[%22ENG%22\],%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,%22DECISIONS%22\],%22itemid%22:\[%22001-233261%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22portugal%22],%22sort%22:[%22kupdate%20Descending%22],%22languageisocode%22:[%22ENG%22],%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22,%22DECISIONS%22],%22itemid%22:[%22001-233261%22]})

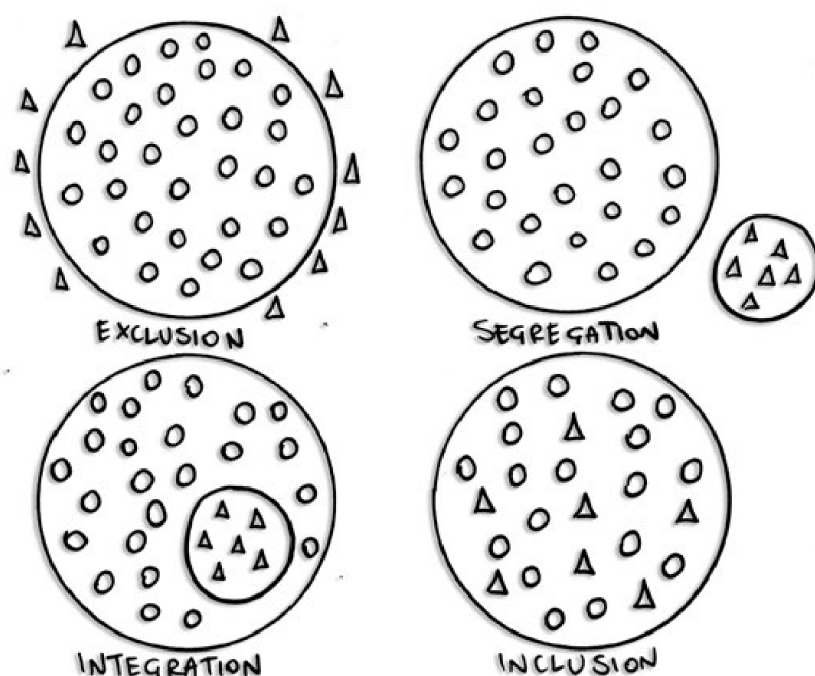
4. PARTICIPACIJA MLADIH SA SMANJENIM MOGUĆNOSTIMA

Oснаživanje mladih sa smanjenim mogućnostima vodi ka premošćavanju barijera sa kojima se oni susreću i podstiče ih da aktivno učestvuju u kreiranju svoje sadašnjosti i budućnosti.

PARTICIPACIJA MLADIH SA SMANJENIM MOGUĆNOSTIMA

Društvena (socijalna) uključenost i pristupačnost su izuzetno važni kada je u pitanju uključivanje mladih iz marginalizovanih grupa (tj. mladih sa smanjenim mogućnostima). Obično postoje 4 glavna koncepta kada govorimo o inkluziji:

Slika 3: Glavni koncepti inkluzije¹³

Prvo, **socijalna isključenost** je proces koji pojedincima, grupama ili zajednicama onemogućava pristup pravima, mogućnostima i resursima koji su inače dostupni članovima društva i koji su ključni za socijalno uključivanje. Obično se povezuje sa siromaštvom i nedostatkom finansijskih sredstava, ali je zapravo povezano sa mnogim drugim faktorima kao što su pol, invaliditet, društveni status, seksualna orijentacija, etnička pripadnost, religija, kulura, itd. Socijalna isključenost mladih može dovesti do dugoročnog uticaja na njihovo političko, ekonomsko, društveno i kulturno učešće, na njihovo fizičko i mentalno zdravlje, kao i na opšte uslove života. U zajednicama koje su ozbiljno pogođene ekonomskim i socijalnim problemima, socijalna isključenost može značiti da mlađe generacije budu zarobljene u ciklusu siromaštva gde se bore sa nesigurnim životnim uslovima, nezdravim stilovima života koje moraju voditi i socijalnom i političkom izolacijom.¹⁴

¹³ Preuzeto iz: T-Kit 8: Social Inclusion. (2017): EU-CoE Partnership in the Field of Youth. Council of Europe and European Commission

¹⁴ T-Kit 8: Social Inclusion. (2017): EU-CoE Partnership in the Field of Youth. Council of Europe and European Commission.

Kada govorimo o mladim ljudima koji su socijalno isključeni, obično mislimo na sledeće grupe:

- mladi migrantskog porekla;
- mladi sa invaliditetom;
- mladi sa nižim nivoom obrazovanja;
- mladi koji žive u dalekim ili ruralnim oblastima;
- mladi sa nižim nivoom primanja;
- mladi (bivši) prestupnici;
- mladi koji imaju problema sa drogom ili drugim supstancama;
- mladi koji ranije napuštaju školovanje;
- mladi koji izlaze iz formalnog sistema brige (npr. mladi koji postaju mlađi punoletnici i napuštaju svoje domove za nezbrinutu decu);
- mladi beskućnici;
- mlade LGBTIQ+ osobe;
- mlade žene;
- mladi Romi (i druge etničke manjine);
- mlade NEET osobe;
- druge grupe.

U društvima sa fizičkim granicama i granicama koje su postavljene da drže jednu zajednicu podalje od druge, postoji društvena **segregacija**. Segregacija može dovesti do ekstremne društvene isključenosti, jer ne dozvoljava nikakvu interakciju između podeljenih društava. Segregacija se posebno vidi u multikulturalnim društvima sa različitim religijama ili etničkim manjinama, ili u regionima pogođenim sukobima, koji nisu spremni da rade na međusobnom razumevanju i dijalogu, gde ne prihvataju sopstvenu različitost.

Integracija se odnosi na čin dovođenja nekoga u postojeću grupu ili sistem, bez posebnog uzimanja u obzir njihovih potreba i želja. Ona pomiruje razlike između većinskih i manjinskih grupa stvarajući osećaj koherentne celine. Ako je dobro postignuta, integracija je prihvatljiva jer može da obezbedi istinsku harmoniju – ravnotežu – između različitih grupa. Međutim, u integracionim procesima, obično, oni koji se ne „uklapaju“ u mejnstrim (većinu) moraće da se asimiluju, bar delimično. To znači da moraju da prihvate (neke od) vrednosti i prakse većinske grupe da bi bili društveno prihvaćeni. U zavisnosti od okolnosti, integracija bi mogla postati druga reč za asimilaciju. Međutim, često je integracija rezultat procesa pregovora i pomirenja mnogih faktora između većinskih i manjinskih grupa. Iako je integracija bolja od segregacije ili socijalne isključenosti, ona nije idealan sistem, jer još uvek uključuje neke kompromise za obe strane i ne obezbeđuje nužno punu jednakost. Drugim rečima, integracija može dovesti do tihe segregacije.

Konačno, dolazimo do **socijalne inkluzije**, što je termin koji se široko koristi u kreiranju socijalne i obrazovne politike kako bi izrazili ideju da svi ljudi koji žive u datom društvu

(trebaju da) imaju pristup i pravo učešća pod jednakim uslovima. To znači, s jedne strane, da institucije, strukture i mere treba da budu osmišljene pozitivno kako bi se prilagodile raznovrsnosti okolnosti, identiteta i načina života. S druge strane, to znači da mogućnosti i resurse treba raspodeliti tako da se minimizira nedostatak i marginalizacija. U sferi evropskog omladinskog rada i neformalnog obrazovanja, inkluzija se smatra sveobuhvatnom strategijom i praksom koja osigurava da ljudi sa manje mogućnosti imaju pristup ponuđenim strukturama i programima.

Socijalna inkluzija (socijalno uključivanje)

Mladi sa smanjenim mogućnostima su mladi koji se nalaze u lošijem položaju od svojih vršnjaka jer se suočavaju sa jednom ili više prepreka i situacija sa dole navedene liste (koja nije ograničena samo na te faktore). U određenim kontekstima, ove situacije ili prepreke sprečavaju mlade ljude da imaju efikasan pristup formalnom i neformalnom obrazovanju, transnacionalnoj mobilnosti i participaciji, aktivnom građanstvu, osnaživanju i uključivanju u društvo u celini. Kada govorimo o isključenju, obično mislimo na smanjeni pristup:

- stanovanju;
- ekonomiji/poslu;
- zdravlju;
- kulturi;
- obrazovanju.

Shodno tome, mladi ljudi sa smanjenim mogućnostima su oni koji se suočavaju sa društvenim, ekonomskim ili geografskim preprekama, suočavaju se sa poteškoćama u obrazovanju ili kulturnim razlikama, imaju zdravstvene probleme ili invalidite.

Nijedna omladinska politika ne može zanemariti situaciju mladih, posebno onih koji su u većem riziku od isključenosti, siromaštva i marginalizacije. Mladi ljudi koji žive u ugroženim naseljima, zbog nesigurnih uslova, nemaju veru u obećavajuću budućnost, daleko su od institucija i van glavnih tokova društva. Bez intervencije, oni će uvek ostati zarobljeni u krugu siromaštva. Štaviše, socijalna isključenost će takođe dovesti do diskriminacije i netolerantnih stavova, posebno kada su u pitanju manjinske i migrantske grupe koje žive na periferiji velikih gradova. Ali omladinski radnici i omladinske organizacije mogu značajno doprineti obezbeđivanju pristupa socijalnim pravima mladih. Postoje 3 bitna aspekta životnih situacija ljudi koje je potrebno izdvojiti¹⁵:

- 1) **više nesigurnosti**: najugroženiji mladi ljudi se često suočavaju sa nizom različitih nesigurnosti u svom životu u isto vreme, na primer: nezaposlenost, diskriminacija i izolacija, ili neadekvatan smeštaj, zdravstveni problemi i nedosledno obrazovanje i obuka. U ovom kontekstu je važno poznavati termin „interseksionalnost“. Potiče od engleske reči „intersect“ što znači „preklapati se“.

¹⁵ T-Kit 8: Social Inclusion. (2017): EU-CoE Partnership in the Field of Youth. Council of Europe and European Commission.

Ovo je ustvari pojam kojim opisujemo situacije kada različiti elementi individualnog ili grupnog identiteta mogu dovesti do multidimenzionalne diskriminacije i još dublje marginalizacije. Manifestuje se kod osoba koje imaju raznovrstan identitet (a to je u suštini većina nas). Npr. mlada Afroamerikanka je u isto vreme i migrantkinja, i osoba sa invaliditetom, i samohrana majka koja nema posao. Da li uviđaš više nivoa njenog identiteta? Upravo zbog toga, ona može biti diskriminisana po više osnova, i to nazivamo intersekcionalnošću. Baš da ne bismo podstakli dalju marginalizaciju, moramo voditi računa da se prilagodimo intersekcionalnosti, i učinimo sve što je u našoj moći da ispoštujemo sve strane raznovrsnih identiteta, kako bismo ih jednako uključili.

- 2) **istrajanje**: ako takve višestruke nesigurnosti traju na duži rok, one mogu da se nagomilavaju i pogoršavaju jedna drugu, na primer: neadekvatno stanovanje može dovesti do lošeg zdravlja; diskriminacija može dovesti do nezaposlenosti ili problema u školi; raspad porodice do izolacije;
- 3) **ogoljavanje prava i odgovornosti**: na kraju su osnovna socijalna, ekonomska, kulturna, građanska i politička prava i odgovornosti ljudi potkopana ili pod pretnjom. Teško je uspeti u školi ako se svakodnevno suočavate sa diskriminacijom. Bez osnovnog obrazovanja kako ćete naći pristojan posao? Kako ćete bez pristojnog posla priuštiti adekvatan smeštaj? Kada je vaše samopouzdanje narušeno i ljudi ne razumeju vašu situaciju, veoma je teško pridružiti se kulturnim ili građanskim aktivnostima. Svi ovi pritisci mogu da izazovu nepodnošljiv pritisak na porodični život. Ova vrsta začaranog kruga može da se vrti i na kraju utiče na svaki deo čovekovog života.

U ovakvim okolnostima, mladim ljudima postaje veoma teško da uživaju svoja osnovna prava i slobode koje većina nas uzima zdravo za gotovo. Kako su socijalna prava (kao što su pristup obrazovanju, pristup zapošljavanju, pristup pristupačnom stanovanju, pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo na socijalnu zaštitu i druga) sastavni deo svakodnevnog života, obezbeđivanje pristupa mladima osnovnim pravima je na prvom mestu, srž aktivnosti i prakse omladinskog rada. Shodno tome, omladinski radnici i omladinske organizacije mogu da ponude prilagođenu podršku ovim mladim ljudima, posebno kao deo neformalnog učenja, informacija i mogućnosti za učešće i integraciju u lokalnu zajednicu.

Mladi i ciljevi održivog razvoja

Ciljevi održivog razvoja (COR), koje su Ujedinjene nacije uspostavile 2015. godine, pružaju sveobuhvatan plan za postizanje globalnog mira i prosperiteta do 2030. godine. Centralno za ove ciljeve je princip „ne ostavljati nikog za sobom“, međutim, mladi sa smanjenim mogućnostima često ostaju marginalizovani. Da bi se pozabavili pitanjima koja dovode do njihovog isključenja, ključno je stvoriti platforme za politički angažman, kao što su saveti mladih, omladinske organizacije i kampanje javnog zastupanja. Društveni angažman se može promovisati kroz rad u zajednici, volontiranje i programe mentorstva. Ekonomske mogućnosti treba da budu poboljšane razvojem veština, programima obuke i podrškom mladim preduzetnicima. Kulturni

angažman se može podsticati kroz umetničke i kulturne programe, kao i inicijative za interkulturalnu razmenu. Primenom ovih inkluzivnih strategija možemo da obezbedimo da nijedna mlada osoba ne bude ostavljena i da svi imaju priliku da napreduju i daju doprinos svojim zajednicama. Njihovo aktivno učešće nije samo moralni imperativ, već i strateška neophodnost za postizanje ciljeva održivog razvoja.

Ovaj deo Trening priručnika nastoji da istraži kritičnu ulogu uključivanja mladih iz marginalizovanih grupa u inicijative održivog razvoja i istraži kako njihovo učešće može doprineti svakom od 17 ciljeva održivog razvoja.

COR	Uključivanje mladih iz marginalizovanih grupa
COR 1 (svet bez siromaštva)	Učešće mladih duboko se ukršta sa ovim COR-om jer mladi iz siromašnih sredina imaju uvid iz prve ruke u uzroke i posledice siromaštva, što njihovo učešće čini neprocenljivim za razvoj efikasnih strategija za smanjenje siromaštva. Na primer, mlada osoba koja je iskusiła beskućništvo može ponuditi kritički uvid u nedostatke u socijalnim uslugama i predložiti inovativna rešenja za rešavanje ovih pitanja. Međutim, najčešće mladi beskućnici nisu svesni, a kamoli uključeni u ovakve procese. Omladinski radnici i omladinske organizacije koje rade na smanjenju siromaštva mogu da obezbede kanale od i do mladih beskućnika i da im pruže podršku koja im je potrebna.
COR 2 (svet bez gladi)	U oblasti iskorenjivanja gladi, uključivanje mladih ljudi u poljoprivredne ili druge inicijative za proizvodnju hrane može promovisati inovacije i održivost i baviti se bezbednošću hrane u njihovim zajednicama. Mladi farmeri koji su odrasli u ruralnim područjima mogu razviti nove poljoprivredne tehnike koje povećavaju prinose useva i smanjuju otpad, obezbeđujući stabilno snabdevanje hranom za svoje zajednice. Mnogi mladi ljudi iz marginalizovanih grupa (i najčešće beskućnici, NEET mladi, mladi Romi) mogu biti izloženi gladovanju i lošim životnim uslovima. Omladinski radnici i omladinske organizacije koje rade sa ovim društvenim grupama mogle bi da se zalažu za bolje uslove života i pristup (samo)zapošljavanju što može pomoći ovim mladim ljudima da uspostave minimalnu platu za izdržavanje sebe i svoje porodice.
COR 3 (dobro zdravlje)	Mladi ljudi iz marginalizovanih grupa danas se često povezuju sa zdravstvenim izazovima i problemima koji se tiču pitanja mentalnog zdravlja, seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava (posebno mladih žena) i problema zavisnosti. Inkluzivne zdravstvene politike koje uključuju ove mlade ljude mogu dovesti do efikasnijih i dostupnijih zdravstvenih usluga. Na primer, mladi ljudi koji žive sa izazovima mentalnog zdravlja mogu pomoći u

	osmišljavanju programa koji bolje odgovaraju potrebama njihovih vršnjaka. Omladinske nevladine organizacije mogu da se zalažu za besplatan pristup psihološkom savetovanju za mlade. Omladinske organizacije koje rade sa mladim zavisnicima mogu se zalagati za bolje programe prevencije zloupotrebe supstanci.
COR 4 (kvalitetno obrazovanje)	Obrazovanje je jedna od najkritičnijih oblasti u kojoj je učešće mladih od suštinskog značaja za njihov razvoj, ali i prosperitet društva. Učešćem u procesima reforme obrazovanja, mladi ljudi mogu pomoći u razvoju relevantnih i inkluzivnih nastavnih planova i programa i osigurati da obrazovni sistemi zadovolje potrebe svih učenika. Na primer, učenici iz zajednica sa nedostatkom usluga mogu da se zalažu za više resursa i podrške školama u svojim zajednicama, poboljšavajući obrazovne rezultate za sve. Pristup obrazovanju treba da bude osiguran svim mladim ljudima, bez obzira na njihovu etničku, kulturnu, versku, geografsku ili drugu pozadinu, njihovu rasu, pol, rod, godine ili bilo koju drugu ličnu osobinu. Omladinske organizacije imaju obavezu da obezbede da mogućnosti neformalnog učenja budu otvorene za sve mlade ljude koji žele da postanu aktivni građani.
COR 5 (rodna ravnopravnost)	Rodna ravnopravnost se može unaprediti osnaživanjem mladih žena i devojaka iz siromašnih sredina da se zalažu za svoja prava i osporavaju diskriminatorne norme. Na primer, mlada devojka koja je doživela rodno zasnovano nasilje može postati moćan zagovornik promena, podizanja svesti i zalaganja za jaču zaštitu. Omladinske organizacije koje rade u oblasti rodne ravnopravnosti mogu razviti i implementirati programe koji osnažuju mlade žene (i muškarce) da se zalažu za ženska prava.
COR 6 (čista voda i sanitarni uslovi)	Mladi iz nekih marginalizovanih zajednica (npr. romske zajednice) žive u lošim uslovima i podložni su nedostatku čiste vode. Omladinske nevladine organizacije mogu se zalagati za bolji pristup čistoj vodi i kanalizaciji i promovisati prakse održivog upravljanja vodama. Mladi ljudi u oblastima sa ograničenim pristupom čistoj vodi mogu predvoditi napore u zaštiti izvora vode i poboljšanju sanitarne infrastrukture, osiguravajući da njihove zajednice imaju sigurno i pouzdano vodosnabdevanje.
COR 7 (dostupna i obnovljiva energija)	Slično COR-u 6, neke marginalizovane zajednice (npr. romske zajednice ili veoma ruralna/udaljena sela) nemaju pristup ili imaju ograničen pristup električnoj energiji. Mladi ljudi takođe mogu da podstaknu usvajanje rešenja za obnovljivu energiju kroz svoje učešće u inicijativama za čistu energiju, posebno u oblastima bez

	infrastrukture. Na primer, mladi preduzetnik u ruralnom selu mogao bi da razvije projekat solarne energije koji obezbeđuje električnu energiju domovima i školama, poboljšavajući kvalitet života i smanjujući zavisnost od fosilnih goriva.
COR 8 (dostojanstven rad i ekonomski rast)	Dostojanstven rad i ekonomski rast igraju vitalnu ulogu za mlade ljude iz marginalizovanih zajednica, jer im omogućavaju pristup zapošljavanju, a samim tim i platama. Promovisanjem dostojanstvenog rada i ekonomskih mogućnosti za marginalizovane mlade, smanjujemo nejednakosti i promovišemo ekonomski rast i inkluziju. Pružajući obuku i podršku mladim ljudima iz siromašnih sredina, zajednice mogu otključati nove izvore talenata i inovacija za pokretanje ekonomskog napretka. Omladinske organizacije takođe mogu da se zalažu za više mogućnosti za stažiranje i stručno usavršavanje za mlade ljude iz marginalizovanih zajednica
COR 9 (industrija, inovacije i infrastruktura)	U industriji, inovacijama i infrastrukturi, mladi inovatori nude sveže perspektive koje mogu dovesti do otpornije infrastrukture i održive industrijalizacije. Na primer, mladi inženjeri bi mogli da dizajniraju efikasnije i ekološki prihvatljivije građevinske materijale koji smanjuju troškove izgradnje i uticaj na životnu sredinu. Omladinske nevladine organizacije mogu da podrže mlade ljude iz marginalizovanih zajednica da se uključe u preduzetničke inicijative, povećavajući svoje kompetencije za preduzetništvo i inovacije. Mapiranje talenata među marginalizovanim mladima može se pokazati relevantnim za njihovo društvo jer se mogu pojaviti inovatori. Obezbeđivanje početnog finansiranja za njihove ideje može u velikoj meri poboljšati njihov nivo angažovanja u društvu i zauzvrat doprineti društvenom razvoju.
COR 10 (smanjenje nejednakosti)	Politike za smanjenje nejednakosti takođe zahtevaju aktivno učešće marginalizovanih mladih ljudi, kako bi se osiguralo da se bave osnovnim uzrocima nejednakosti. Mladi ljudi koji su iskusili diskriminaciju ili isključenost mogu istaći sistemska pitanja i zalagati se za pravednije politike. Omladinske NVO treba da se zalažu za jednake mogućnosti za sve mlade da se uključe u neformalno i formalno obrazovanje, obuku, zapošljavanje, slobodno vreme, mogućnosti finansiranja i drugo.
COR 11 (održivi gradovi i zajednice)	Održivi gradovi i zajednice mogu postati inkluzivniji i otporniji kroz učešće mladih u urbanističkom planiranju. Na primer, mladi urbanisti mogu dati prioritet pristupačnom stanovanju i zelenim površinama, stvarajući gradove koji su prihvatljiviji za život i održiviji. Osiguranje inkluzivnih društava je preduslov za

	kontinuirano uključivanje mladih iz marginalizovanih grupa. Inkluzivni i održivi gradovi uzimaju u obzir potrebe svih građana.
COR 12 (odgovorna potrošnja i proizvodnja)	Učešće mladih u odgovornoj potrošnji i proizvodnji može promovisati održivu praksu koja koristi životnoj sredini. Mladi aktivisti mogu voditi kampanje za smanjenje otpada i promovisanje reciklaže, pomažući u stvaranju kulture održivosti. Iako mladi iz marginalizovanih grupa nisu po pravilu zainteresovani za ovo (jer imaju „preča posla“, tj. da obezbede pristup osnovnim socijalnim pravima), trebalo bi da budu zabrinuti za svoju životnu sredinu. Zajednice u nepovoljnom položaju takođe mogu biti inspiracija za reciklažu i ponovnu upotrebu, odnosno promenu svrhe nekih stvari.
COR 13 (akcija za klimu)	U akciji za klimu, u više navrata smo bili svedoci da su mladi ljudi često na čelu takvih pokreta i diskusija, što njihovo učešće čini ključnim za unapređenje globalnih napora u borbi protiv klimatskih promena. Na primer, mladi klimatski aktivisti mogu da mobilišu svoje vršnjake da se zalažu za jaču politiku zaštite životne sredine i učestvuju u projektima očuvanja u zajednici. Međutim, marginalizovana omladina nije mnogo zabrinuta i uključena u ove inicijative, zbog čega omladinske nevladine organizacije treba da obezbede da i oni budu uključeni u strategije za borbu protiv klimatskih promena, jer su njihove zajednice često pogođene prirodnim katastrofama koje su se desile kao posledica klimatskih promena. promene (npr. poplave, požari, uragani, drugo).
COR 14 (život pod vodom)	U očuvanju morskih resursa i kopnenih ekosistema, učešće mladih je od suštinskog značaja za promovisanje održivih praksi i zaštitu biodiverziteta. Mladi ekolozi mogu voditi inicijative za čišćenje plaža, sadnju drveća i zaštitu divljih životinja, osiguravajući da prirodni ekosistemi napreduju. Neka ruralna i udaljena područja zavise od specifičnih vrsta biodiverziteta, pa iako se čini da marginalizovana omladina ne treba da brine o očuvanju i zaštiti našeg biodiverziteta, na njih može u velikoj meri uticati njegov gubitak. Omladinske nevladine organizacije koje rade u oblasti biodiverziteta treba da obezbede da potrebe i mišljenja marginalizovanih mladih takođe budu uključene u politiku i donošenje odluka.
COR 15 (život na zemlji)	
COR 16 (mir, pravda i snažne institucije)	Mir, pravda i jake institucije imaju koristi od uključivanja marginalizovanih mladih u upravljanje, što vodi ka pravednijim i efikasnijim institucijama. Mladi ljudi iz različitih sredina mogu ponuditi nove perspektive o pravdi i ljudskim pravima, pomažući u stvaranju inkluzivnijih društava. Ovo se odnosi na sve

	marginalizovane mlade ljude, bez obzira na njihovo poreklo, iskustva i kompetencije. Omladinske nevladine organizacije moraju osigurati da oni imaju mesto za stolom kada se donose odluke i u srodnim diskusijama.
COR 17 (partnerstvom do ciljeva)	Partnerstva za postizanje ciljeva će biti ojačana izgradnjom mreža sa i među mladima, osiguravajući da njihov glas bude sastavni deo implementacije i praćenja COR-a. Negujući saradnju i solidarnost sa mladim ljudima iz svih marginalizovanih zajednica, možemo stvoriti pravedniju i održiviju budućnost za sve. Omladinski radnici i omladinske nevladine organizacije igraju ključnu ulogu kao posrednici između onih koji sprovode ciljeve i mladih ljudi.

Naposletku, aktivno učešće mladih sa smanjenim mogućnostima je od suštinskog značaja za postizanje ciljeva održivog razvoja. Rešavanje prepreka njihovom angažovanju i implementacija strategija za povećanje njihovog učešća mogu osigurati da ovi mladi ljudi ne budu zaboravljeni. Pružajući obrazovanje, izgradnju kapaciteta, pristup resursima i mrežama podrške, i negovanjem angažovanja zajednice, možemo osnažiti i omogućiti ovim mladim ljudima da značajno doprinesu održivom razvoju. Njihove jedinstvene perspektive i inovativne ideje su ključne za izgradnju održive i inkluzivne budućnosti za sve. Obezbeđivanje njihovog aktivnog učešća ne samo da promoviše socijalnu pravdu, već i pokreće inkluzivni napredak predviđen COR.

Uključivanje mladih iz marginalizovanih grupa putem interneta

U jeku pandemije COVID-19, došlo je do ekspanzije digitalnih alata koji čak i danas podržavaju rad mladih, posebno sa međunarodnim omladinskim grupama. Kada organizujemo onlajn aktivnosti sa mladim ljudima iz marginalizovanih zajednica, moramo uzeti u obzir prirodu onlajn prostora:

- Tehnološka nejednakost
- Tehničke sposobnosti značajno variraju
- Rad od kuće uklanja barijere za neke, ali ih za neke i stvara
- Online bezbednost je jako bitna!!!

Prilikom odabira i izgradnje pristupačnih aktivnosti počnite od aktivnosti, a ne od potreba. Izaberite aktivnost koja ispunjava vaše ciljeve, koja je zanimljiva i prijatna i tek onda je prilagodite na takav način da se prilagodi kontekstu i potrebama vaše grupe

Prilikom facilitiranja online aktivnosti, obratite pažnju na neke stvari koje TREBA i NE TREBA raditi:

TREBA	NE TREBA
• Biti jasan o očekivanjima i ponašanjima u prostoru	• Forsirati ljude van platforme

• Ponuditi prevod, titl i znakovni jezik • Planirati duže pauze • Posavetovati kako se izboriti sa mentalnim naporom koji podrazumeva stalno učešće u onlajn događajima i putem interneta • Iščitavati stvari • Dozvoliti ponovni pristup • Dozvoliti više metoda unosa (funkcije chata su generalno dostupne) • Dozvoliti govornicima da uključe kamere • Kada je moguće, dozvoliti nekome prisutnom da podrži pristupačnost i pruži individualnu podršku • Pokušati da maksimizujete funkcionalnost u jednoj sredini da ljudi ne bi morali da se sele sa jedne platforme ili ekrana na drugi	• Mešati više platformi • Pretpostavljati da ljudi znaju da koriste system ili softver koji ste odabrali
PODSETNIK: • Vaša je odgovornost kao facilitatora da znate šta vasa platforma može i kako: Ne oslanjajte se na to da vaši učesnici znaju. • Ukoliko učesnik zna šta mu je potrebno od platofme, saslušajte ga • Platforme variraju u Korakenu pristupačnosti za one sa oštećenim vidom • kompanije često imaju najbolje opcije pristupačnosti • Da li imate automatski titl ili možete obezbediti speech-to-text/palantipografa? • Da li imate tumača znakovnog jezika? • Možete li smanjiti kliktanje? • Možete li obezbediti neki deo upravljanja na daljinu?	

Poslednjih godina, mnogi programi neformalnog učenja koji se realizuju uživo takođe uključuju upotrebu različitih onlajn platformi i alata u svojim aktivnostima. Osobama sa invaliditetom možda će biti potrebna prilagođavanja za korišćenje tehnologije i onlajn platformi. Ovo uključuje čitače ekrana, softver iz glasa u tekst, titlove, komunikacioni softver koji spada u augmentativnu i alternativnu komunikaciju (AAC), pomoćni hardver, alternativne fontove ili metode unosa i još mnogo toga. Kada budete birali platforme i alate koje želite da koristite za svoje aktivnosti, važno je da znate koliko su pristupačni.

Pre upotrebe platforme i njenih funkcija pristupačnosti, upoznajte se sa njima, proverite sa svojim učesnicima i imajte na umu savete odozgo. Neke od najčešće korišćenih platformi i njihove karakteristike pristupačnosti su predstavljene u tabeli u Aneksu A, ali kvalitet ovih funkcija može da varira.

5. LISTA ZA PROVERU INKLUZIVNOSTI I PRISTUPAČNOSTI

*Osiguravanje
pristupačnosti
vodi ka
uspostavljanju i
promovisanju
jednakosti u
grupi sa kojom
radite.*

LISTA ZA PROVERU INKLUZIVNOSTI I PRISTUPAČNOSTI

Ova lista je napravljena sa ciljem da vam pomogne da osigurate da vaše aktivnosti budu što inkluzivnije i pristupačnije mladim ljudima iz marginalizovanih zajednica (ili mladima sa smanjenim mogućnostima) i da obezbedite preduslove za njihovo puno učešće.

Lista procenjuje više aspekata učešća tako što daje pitanja i predloge o tome kako da se prevaziđe određena prepreka učešću. Drugim rečima, kontrolna lista nas podseća na prepreke za učešće mladih ljudi sa smanjenim mogućnostima, kako je definisano programom Erasmus+. Ovo uključuje:

- *Geografske prepreke*
- *Ekonomске prepreke*
- *Društvene prepreke*
- *Obrazovne prepreke*
- *Kulturološke prepreke*
- *Prepreke u vezi sa invaliditetom*
- *Druge (potencijalne) prepreke*

Međutim, moramo da istaknemo **ograničenja ove liste**, jer vam ona ne daje potpuno rešenje kako da obezbedite ravnopravno učešće mladih sa smanjenim mogućnostima. Ona samo služi kao podsetnik na različite aspekte koji bi uopšte mogli da spreče učešće i inspiriše vas da razmislite kako da najbolje pristupite prevazilaženju nametnutih prepreka. Štaviše, možda postoji više aspekata od onih na našoj kontrolnoj listi koje biste želeli da uzmete u obzir prilikom planiranja i organizovanja svoje aktivnosti, tako da ova lista može da varira od slučaja do slučaja. Zbog toga je važno da se upoznate sa potrebama i pozadinom svojih učesnika, kako biste bolje razumeli kako možete podržati njihovo učešće. U Aneksu B ćete pronaći obrazac formulara za potrebe pristupačnosti koji možete koristiti kako bi pitali svoje učesnike o njihovim potrebama kako biste bili sigurni da mogu ravnopravno da učestvuju u vašoj aktivnosti.

Još jedna važna stvar koju moramo imati na umu kada se raspitujemo o potrebama mladih jeste da su to sve **vrlo intimne informacije i da ih treba tretirati strogo poverljivo i oprezno, te ih čuvati samo dok moramo** (najčešće dok se aktivnost ne završi). Takođe, nemojte zaboraviti da pitate svoje učesnike da li žele neku od ovih informacija da kažu u grupi, i nikako nemojte deliti ove informacije umesto njih.

Geografske prepreke za učešće

☐ **Odakle dolaze vaši učesnici? Da li dolaze iz dalekih ili ruralnih oblasti, koji su manje pokriveni javnim prevozom?** Da li im je potrebna pomoć u pripremi plana putovanja za aktivnost? Organizacije ponekad preporučuju najbolje rute ovim mladim ljudima kako da dođu do mesta aktivnosti/smeštaja. Ako postoji više ljudi iz sličnog područja, možda biste želeli da ih povežete kako bi mogli da putuju zajedno. Ako u toj udaljenoj oblasti nema javnog prevoza, možda biste želeli da napravite izuzetak i nadoknadite vožnju taksijem do najbliže autobuske/železničke stanice.

Ekonomске prepreke za učešće

☐ **Da li vaši učesnici mogu da priušte da sami kupe karte kako bi prisustvovali vašoj aktivnosti?** Neki mladi koji su nezaposleni duži period ili su korisnici socijalne pomoći ne mogu sebi priuštiti kupovinu karata. Neke organizacije se odlučuju za kupovinu unapred plaćenih karata za njih, a zauzvrat traže pismenu obavezu da će u potpunosti prisustvovati aktivnosti.

☐ **Da li su neki od učesnika zaposleni ili studiraju?** Kako možete osigurati da učešće u aktivnosti ne ugrozi njihov posao/studije? Neki mladi često studiraju i rade u isto vreme, ali im ne treba uskratiti mogućnost da učestvuju u obuci ili slično, a ponekad uzimaju dane odmora da bi prisustvovali nekoj aktivnosti. Češće vidimo mlade koji trebaju da prisustvuju onlajn ispitu ili radnom sastanku tokom aktivnosti.

☐ **Da li radite sa mladim beskućnicima?** Kako možete osigurati da se osećaju dobrodošlo u grupi? Da li je potrebno da kupite karte za njih? Kakva im je podrška potrebna da bi učestvovali?

Društvene prepreke za učešće

☐ **Da li su neki od vaših učesnika samohrani roditelji ili su u skorije vreme zasnovali porodicu?** Da li trebaju da povedu svoju bebu sa sobom? Da li je potrebno da se suprižnik pridruži aktivnosti kako bi mogli da se brinu o bebi? Neke organizacije, ako budžetska sredstva dozvoljavaju, pozivaju drugog roditelja da dođe kao lični asistent roditelju koji učestvuje u nekoj aktivnosti, kako bi se brinuo o bebi u vreme aktivnosti.

☐ **Kakva je rodna zastupljenost u vašoj grupi?** Kako možete osigurati siguran prostor za sve učesnike da se slobodno izraze? Neke organizacije smatraju da je veoma važno dozvoliti učesnicima da podele svoje zamenice na samom početku aktivnosti. Drugi se odlučuju da to ne rade plašeći se da bi mogli naterati nekoga da podeli više nego što bi želeli. Važno je obezbediti bezbedan prostor bez obzira na pol prisutan na aktivnosti i osigurati da postoji mehanizam za borbu protiv diskriminacije ako do nje dođe. Zbog toga organizacije često imaju „sigurnu osobu“ ili „sigurnu komisiju“ koja može posredovati u slučajevima sporova i osećanja nesigurnosti tokom aktivnosti (ne samo zbog rodne diskriminacije, već zbog drugih oblika diskriminacije i netolerancije uopšte).

☐ **Da li radite sa NEET omladinom¹⁶?** Koje su njihove specifične potrebe? NEET kategorija sama po sebi može biti veoma raznolika, tako da je važno da znate koju vrstu NEET omladine imate u svojoj grupi (npr. mlada Romkinja koja nije u procesu formalnog obrazovanja, zaposlena ili na obuci, jer je samohrani roditelj sa bebom). Ako niste upoznati sa njihovim iskustvom, uvek je najbolje da ih pitate kakva im je podrška potrebna da dođu i učestvuju u vašim aktivnostima, pa čak i da im unapred ponudite neke stvari (npr. da im kao organizacija obezbedite karte pre aktivnosti)

Obrazovne prepreke za učešće

☐ **Da li neko od vaših učesnika ima problema sa učenjem (npr. ADHD, disleksija)?** Kako možete podržati njihov proces učenja? Možda biste želeli da razmotrite više pauza u programu ili kraće sesije, kao i da pošaljete sav materijal za učenje unapred ili posle aktivnosti.

☐ **Da li radite sa mladima koji su napustili školovanje, rano napustili školovanje ili mladima sa lošim akademskim uspehom?** Koje su njihove specifične potrebe za jednakim učešćem i iskustvom učenja? Možda ćete morati da prilagodite svoj program njihovim potrebama kako ih ne biste isključili tokom aktivnosti.

Kulturološke prepreke za učešće

☐ **Da li je vasa grupa religijski raznovrsna? Da li je vašim učesnicima potrebna posebna soba za molitvu tokom aktivnosti?** Neke organizacije nude sobe za molitvu tokom aktivnosti tako što stvaraju miran prostor na mestu aktivnosti i osiguravaju da učesnici znaju gde se nalazi. Drugi se odlučuju da pronađu najbliže verske domove i upute učesnike na njih. Kada je reč o verskoj molitvi, različite religije imaju različita vremena molitve, tako da biste mogli da razmislite o tome kako ova vremena utiču na vaš program. Ako niste sigurni, uvek možete pitati svoje učesnike da li imaju neko određeno vreme molitve tokom vaše aktivnosti koje treba da uzmete u obzir i da budete fleksibilni.

☐ **Da li se vaša aktivnost održava tokom verskog ili kulturnog praznika? Da li ovo utiče na njihovu ishranu (npr. post tokom Ramadana)?** Važno je razumeti da li učesnici žele/trebaju prostor tokom aktivnosti kako bi podelili tradiciju i običaje u vezi sa verskim/kulturnim praznikom i da to planirate u svom programu. U drugim situacijama, takođe je važno da li ovakvi događaji utiču na režim ishrane učesnika kako biste bili fleksibilni u skladu sa običajima učesnika tokom tog perioda. Ako niste sigurni, uvek možete pitati svoje učesnike o tome.

☐ **Koji je nivo engleskog jezika u vašoj grupi?** Da li svi učesnici imaju radni nivo engleskog i mogu li lako da prate vaš program? Da li trebate da prilagodite neke delove

¹⁶ Termin NEET omladina označava mlade koji nisu zaposleni, u tokovima formalnog obrazovanja ili obuke, te su u riziku da postanu socijalno isključeni, kao i osobe koje se nalaze ispod linije siromaštva i nedostaju im veštine kako bi poboljšali svoju ekonomsku situaciju. Više informacija na: <https://www.oecd.org/en/data/indicators/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.html>

programa ili čak da prevedete kako bi učesnici bolje razumeli (npr. specifičnu terminologiju)? Važno je shvatiti da su aktivnosti samo sa izvornim govornicima engleskog jezika veoma retke u omladinskim projektima. Stoga, možda biste želeli da uverite svoju grupu da se od njih ne očekuje savršen engleski i da ih podržite u izražavanju svojih misli i osećanja, kada je to potrebno. Štaviše, program Erasmus+ nudi lingvističku podršku onima koji žele da poboljšaju svoje jezičke veštine, tako da biste mogli da se uverite da su vaši učesnici svesni ove mogućnosti.

☐ **Da li su neki od učesnici deo neke etničke manjine (npr. Romi)?** Kako ćete osigurati da se osećaju dobrodošlo u grupi? Očigledno je da nećete uvek znati da li imate predstavnike etničkih manjina u svojoj grupi pre nego što zaista razgovarate sa njima u aktivnosti, ali je važno da budete pažljivi na koje god specifične potrebe možda moraju da učestvuju (npr. ekonomske prepreke, zdravstveni problemi, invaliditet, socijalni status, drugo).

☐ **Da li radite sa mladim imigrantima ili izbeglicama ili potomcima imigranata ili izbeglica?** Kako ćete osigurati da se osećaju dobrodošlo u grupi? Kako ćete osigurati da se osećaju bezbedno da podele svoje priče bez diskriminacije? Slično etničkim manjinama, možda nećete biti svesni porekla svojih učesnika osim ako to ne podele sa vama i ostatkom grupe. Stoga, težite da ostanete informisani o profilu učesnika i da se uverite da ih vaša aktivnost ni na koji način ne uznemirava, povređuju ili podstiče traumu (npr. kroz vežbu koju radite ili diskusiju koju vodite)

Prepreke za učešće u vezi sa invaliditetom

☐ **Da li neko od učesnika ima bilo kakav fizički invaliditet?** Ako niste svesni ovih aspekata pre nego što započnete neku aktivnost, uvek se savetuje da direktno pitate učesnike da li imaju neke specifične potrebe u vezi sa pristupačnošću. Na ovaj način možete osigurati da je vaš fizički prostor dostupan (npr. ima lift ili rampu). Učesnici uvek cene pitanje pre nego što pretpostavite njihove potrebe 😊

☐ **Da li neko od učesnika oštećenje sluha ili je gluv?** Možete li priuštiti usluge palantipografa (pretvaranja govora u tekst) ili prevodioca na znakovni jezik? Neke zemlje nude ove usluge za svoje učesnike koji pohađaju aktivnosti čak i u inostranstvu, pa se pobrinite da to proverite u bliskoj komunikaciji sa svojim učesnicima. Program Erasmus+ nudi dodatni budžet za osiguranje pomoćnih alata i usluga (budžetska kategorija – podrška za inkluziju).

☐ **Da li neko od učesnika ima neku vrstu oštećenja vida? Kako možete osigurati njihovo puno učešće u aktivnosti?** Često moramo da prilagodimo naš edukativni materijal (npr. slike sa adekvatnim i potpunim usmenim/pisanim opisima, kao i da izbegavamo da kažemo nejasne stvari kao što je „tamo“ kada objašnjavamo raspored sobe itd.) ukoliko je učesnik slep ili osoba sa invaliditetom ili im unapred pošaljite sve edukativne materijale koje mogu da čitaju pomoću svojih online pomoćnih alata. U ovom slučaju, materijali moraju biti u pristupačnom formatu kao što je Word. Za online aktivnosti, proverite da li je vaš alat/platforma dostupan.

Druge (potencijalne) prepreke za učešće

- ☐ **Da li neko od učesnika ima neka ograničenja u ishrani i/ili preference (vegetarijanci, vegani, keto ishrana, alergije, drugo)?** Ko treba da zna ove informacije (npr. kuhinja omladinskog centra koja priprema hranu)? Kako ćete se pobrinuti da učesnici znaju da su njihova ograničenja/preference uzete u obzir (npr. imati etikete na hrani u kuhinji)?
- ☐ **Da li neko od učesnika ima neka (hronična) medicinska oboljenja za koja trebate da znate (epilepsija, dijabetes, itd.)?** Koju vrstu informacija trebate da imate u takvim slučajevima (npr. kako podržati učesnike u slučaju hitne medicinske pomoći)? Imajte na umu da su ovo poverljive informacije koje učesnici dele sa vama, tako da takođe želite da razmislite kako i koliko dugo čuvate ove podatke.

6. EDUKATIVNE AKTIVNOSTI

Ovo poglavlje sadrži različite edukativne aktivnosti koje primenjuju neformalno obrazovanje u radu sa mladima sa smanjenim mogućnostima, kako bi se podržalo njihovo osnaživanje i učešće u sprovođenju ciljeva održivog razvoja.

EDUKATIVNE AKTIVNOSTI

Ovo poglavlje predstavlja različite aktivnosti neformalnog obrazovanja koje imaju za cilj promovisanje ciljeva održivog razvoja i podizanje kompetencija mladih ljudi sa smanjenim mogućnostima u vezi sa održivim razvojem.

Kviz o svesti značaja COR-a

Naziv aktivnosti	Kviz o svesti značaja COR-a
Pokriveni COR	Svi
Nivo kompleksnosti	Početni
Trajanje	45 minuta
Veličina grupe	Bilo koja, sa grupama od 3 do 5 učesnika
Ciljevi	1) Povećati znanje i svest o COR 2) Ojačati timski rad i komunikaciju između učesnika
Materijali	• Odštampani kvizovi i PowerPoint/ Canva prezentacije ili korišćenje Kahoot aplikacije • Praćenje rezultata (table ili papir). • Nagrade za pobjednički tim (opcionalno).
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Ako je potrebno da se koristi Kahoot aplikacija, pitanja treba da budu uključena i korišćena u aplikaciji. • Ako se priprema prezentacija sa slajdovima, treba je pripremiti tako da svaki slajd ima 1 pitanje. • Ako se nagrada dodeljuje, treba je obezbediti unapred.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (5 min): Uvod Objasnite pravila kviza i sistem bodovanja. Podelite učesnike u timove od 3-5 učesnika. Korak 2 (10 minuta): 1. krug Svaki tim odgovara na jedan set pitanja. Rotirajte kroz timove, dajući svakom priliku da odgovori. Korak 3 (10 minuta): 2. krug Uvedite teža pitanja. Svaki tačan odgovor daje timu bodove. Korak 4 (10 minuta): Finalna runda Brza pitanja u kojoj timovi odgovaraju na što više pitanja u određenom vremenu. Korak 5 (5 minuta): Bodovanje i nagrade Prebrojite rezultate i proglasite pobjednički tim. Dodelite nagrade ako su dostupne.

Sumiranje i evaluacija	Razgovarajte o važnosti svakog SDG-a obuhvaćenog u kvizu. „Hajde da razgovaramo o važnosti svakog cilja održivog razvoja (COR) koji je pokriven u našem kvizu. Istražićemo zašto su ovi ciljevi od suštinskog značaja za globalni napredak i kako se bave kritičnim pitanjima kao što su siromaštvo, obrazovanje, klimatske promene i jednakost. Na primer, COR 1 ima za cilj iskorenjivanje siromaštva u svim njegovim oblicima, što je od suštinskog značaja za postizanje održivog razvoja o stvaranju održive budućnosti“. Pitajte učesnike koje su nove informacije naučili. Hajde sada da razmislimo o kvizu. Zamolio bih svakog od vas da podeli sve nove informacije ili uvide koje ste stekli učešćem. Šta vas je najviše iznenadilo? Da li ste naučili nešto o ciljevima održivog razvoja ili specifičnim ciljevima što ranije niste znali? Na primer, da li ste otkrili nove činjenice o fokusu COR 13 na klimatske akcije ili naglasku COR 5 na rodnoj ravnopravnosti? Vaše povratne informacije će nam pomoći da razumemo praznine u znanju i oblasti u kojima je potrebna veća svest. Procenite efikasnost igre u podizanju svesti o ciljevima održivog razvoja. „Dalje, hajde da procenimo koliko je kviz bio efikasan u podizanju svesti o ciljevima održivog razvoja. Koliko vam je format igre bio zanimljiv? Da li vam je pomogao da bolje razumete značenje i detalje svakog od ciljeva održivog razvoja? Da li su pitanja bila dovoljno izazovna da vas nateraju da razmišljate o problemima, razmislite o tome da li vas je igra motivisala da naučite više o ciljevima održivog razvoja i pokrenete neku akciju u vašoj zajednici.
Dalje čitanje i korisne informacije (ukoliko ih ima)	https://sdgs.un.org/goals https://myworld2030.org https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	CANVA: https://www.canva.com/design/DAGKuDc0xjc/zrD0hoHUwNmwc4e9Fc9xbg/view?utm_content

Pitanje 1: Koji COR ima za cilj da osigura inkluzivno i jednako kvalitetno obrazovanje za sve, sa ciljem da se eliminišu dispariteti u obrazovanju i osigura jednak pristup svim nivoima obrazovanja i stručnog osposobljavanja za ugrožene, uključujući osobe sa invaliditetom, starosedeoce i decu u ugroženim grupama situacije?

- A) Svet bez gladi
- B) Kvalitetno obrazovanje
- C) Čista voda i sanitarni uslovi
- D) Dostupna i čista energija

EMPOWERSDGS

Pitanje 2: Šta je glavni cilj COR 5, koji se fokusira na postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i devojčica kroz eliminisanje svih oblika diskriminacije, nasilja i štetnih praksi protiv njih, obezbeđivanje jednakog učešća i mogućnosti u političkom, ekonomskom i javnom životu?

- A) Rodna ravnopravnost
- B) Industrija, inovacije i infrastruktura
- C) Akcija za klimu
- D) Život pod vodom

EMPOWERSDGS

Pitanje 3: COR 12 je posvećen kom aspektu održivosti, naglašavajući potrebu da se obezbede održivi modeli potrošnje i proizvodnje promovisanjem resursne i energetske efikasnosti, održive infrastrukture i obezbeđivanjem pristupa osnovnim uslugama, zelenim i pristojnim poslovima za sve i poboljšanjem kvaliteta života uz smanjenje degradacije životne sredine?

- A) Odgovorna potrošnja i proizvodnja
- B) Dobro zdravlje
- C) Dostojanstven rad i ekonomski rast
- D) Mir, pravda i snažne institucije

EMPOWERSDGS

Pitanje 4: Koji COR se fokusira na okončanje siromaštva u svim njegovim oblicima svuda, uključujući i ekstremno siromaštvo, kreiranjem odgovarajućih nacionalnih sistema socijalne zaštite i mera za sve, obezbeđivanjem jednakih prava na ekonomske resurse i pristupa osnovnim uslugama, vlasništvo i kontrolu nad zemljištem i drugih oblika svojine, nasleđa, prirodnih resursa i odgovarajućih novih tehnologija i finansijskih usluga?

- A) Svet bez siromaštva
- B) Održivi gradovi i zajednice
- C) Život na zemlji
- D) Smanjenje nejednakosti

EMPOWERSDGS

Pitanje 5: Šta je primarni cilj COR 13, koji ima za cilj da preduzme hitne mere u borbi protiv klimatskih promena i njihovih uticaja, fokusirajući se na jačanje otpornosti i kapaciteta za prilagođavanje opasnostima i prirodnim katastrofama povezanim sa klimom u svim zemljama, uz istovremeno integrisanje mera klimatskih promena u nacionalne politike, strategije i planiranje?

- A) Čista voda i sanitarni uslovi
- B) Rodna ravnopravnost
- C) Akcija za klimu
- D) Dostupna i obnovljiva energija

EMPOWERSDGS

Pitanje 6: COR 7 ima za cilj da obezbedi pristup pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve, fokusirajući se na povećanje udela obnovljive energije u globalnom energetsom sistemu, poboljšanje energetske efikasnosti, proširenje infrastrukture i ulaganje u tehnologije čiste energije za održivi razvoj. Koji je ovo COR?

- A) Kvalitetno obrazovanje
- B) Dostupna i obnovljiva energija
- C) Mir, pravda i snažne institucije
- D) Industrija, inovacije i infrastruktura

EMPOWERSDGS

Pitanje 7: Koji COR se bavi pitanjem odgovorne potrošnje i proizvodnje, zalaganjem za efikasno korišćenje prirodnih resursa, smanjenjem stvaranja otpada, usvajanjem održivih praksi u proizvodnji i potrošnji i promocijom održivog načina života kako bi se obezbedio održivi razvoj i minimizirao uticaj na životnu sredinu?

- A) Svet bez gladi
- B) Održivi gradovi i zajednice
- C) Život pod vodom
- D) Odgovorna potrošnja i proizvodnja

EMPOWERSDGS

Pitanje 8: Šta je cilj COR 6, koji nastoji da obezbedi dostupnost i održivo upravljanje vodom i kanalizacijom za sve, uključujući pristup bezbednoj i pristupačnoj vodi za piće, sanitarnim i higijenskim objektima, kao i rešavanje problema oskudice vode, kvaliteta, tretman otpadnih voda i efikasnost korišćenja vode u svim sektorima?

- A) Rodna ravnopravnost
- B) Čista voda i sanitarni uslovi
- C) Život na zemlji
- D) Smanjenje nejednakosti

EMPOWERSDGS

Pitanje 9: Koji COR promoviše održiv, inkluzivan i održiv ekonomski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve, fokusirajući se na promovisanje politika i mera koje stvaraju mogućnosti za preduzetništvo, otvaranje novih radnih mesta i održivi život, dok se takođe bavi socijalnom zaštitom, radnim pravima i bezbednim radnim okruženjem?

- A) Dostojanstven rad i ekonomski rast
- B) Kvalitetno obrazovanje
- C) Akcija za klimu
- D) Život pod vodom

EMPOWERSDGS

Pitanje 10: COR 16 je posvećen promovisanju mirnih i inkluzivnih društava za održivi razvoj, obezbeđivanju pristupa pravdi za sve, izgradnji efikasnih, odgovornih i inkluzivnih institucija na svim nivoima i obezbeđivanju odgovornih, inkluzivnih, participativnih i reprezentativnih procesa donošenja odluka. Koji je ovo COR?

- A) Mir, pravda i snažne institucije
- B) Život na zemlji
- C) Smanjenje nejednakosti
- D) Svet bez gladi

EMPOWERSDGS

Pitanje 11: Koji COR ima za cilj očuvanje i održivo korišćenje okeana, mora i morskih resursa, fokusirajući se na zaštitu i obnovu morskih i obalnih ekosistema, smanjenje zagađenja mora i regulisanje sakupljanja i prekomernog ribolova kako bi se osigurala dugoročna održivost morskih resursa i ekosistema?

- A) Život pod vodom
- B) Svet bez gladi
- C) Dobro zdravlje
- D) Održivi gradovi i zajednice

EMPOWERSDGS

Pitanje 12: Šta je primarni cilj COR 2, koji ima za cilj okončanje gladi, postizanje sigurnosti hrane i poboljšanu ishranu i promovisanje održive poljoprivrede obezbeđivanjem pristupa bezbednoj, hranljivoj i dovoljnoj hrani za sve, promovisanjem održivih sistema proizvodnje hrane i sprovođenje otpornih poljoprivrednih praksi?

- A) Industrija, inovacije i infrastruktura
- B) Čista voda i sanitarni uslovi
- C) Svet bez gladi
- D) Rodna ravnopravnost

EMPOWERSDGS

Pitanje 13: COR 8 se fokusira na promovisanje održivog, inkluzivnog i održivog ekonomskog rasta, pune i produktivne zaposlenosti i dostojanstvenog rada za sve, negovanjem politika i mera koje stimulišu ekonomsku produktivnost, investicije i inovacije, dok se takođe bave nezaposlenošću, nedovoljnom zaposlenošću, i smanjenim pristojnim uslovima rada. Koji je ovo COR?

- A) Dostupna i obnovljiva energija
- B) Dostojanstven rad i ekonomski rast
- C) Kvalitetno obrazovanje
- D) Smanjenje nejednakosti

EMPOWERSDGS

Pitanje 14: Koji COR ima za cilj da zaštiti, obnovi i promoviše održivo korišćenje kopnenih ekosistema, održivo upravljanje šumama, borbu protiv dezertifikacije, zaustavi i preokrene degradaciju zemljišta i zaustavi gubitak biodiverziteta, prepoznajući njihov značaj za održivi razvoj?

- A) Život pod vodom
- B) Život na zemlji
- C) Održivi gradovi i zajednice
- D) Mir, pravda i snažne institucije

EMPOWERSDGS

Pitanje 15: Šta je glavni cilj COR 11, koji ima za cilj da gradove i ljudska naselja učini inkluzivnim, bezbednim, otpornim i održivim obezbeđivanjem pristupa adekvatnom, bezbednom i pristupačnom stanovanju, osnovnim uslugama, javnim prostorima i transportnim sistemima, istovremeno promovišući održivu urbanizaciju, očuvanje životne sredine i smanjenje rizika od katastrofa?

- A) Mir, pravda i snažne institucije
- B) Održivi gradovi i zajednice
- C) Dostojanstven rad i ekonomski rast
- D) Rodna ravnopravnost

EMPOWERSDGS

ODGOVORI:

1-B
2-A
3-A
4-A
5-C
6-B
7-D
8-B
9-A
10-A
11-A
12-C
13-B
14-B
15-B

[t=DAGKuDc0xjc&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&
utm_source=editor](https://www.linkedin.com/company/empowersdgs/?utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=editor)
(vidi ispod)

COR Debata (igra uloga)

Naziv aktivnosti	COR Debata (igra uloga)
Pokriveni COR	10, 13
Nivo kompleksnosti	Početni
Trajanje	90 minuta
Veličina grupe	10- 20
Ciljevi	1) Razviti kritičko mišljenje i veštine javnog nastupa. 2) Razmisliti o drugačijim perspektivama o globalnim problemima.
Materijali	• Karte sa ulogama perspektiva različitih zainteresovanih strana. • Uputstva o format debate. • Tajmer. • Vođa evaluacije.
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Kreirajte karte sa ulogama različitih zainteresovanih strana (npr. predstavnici vlasti, predstavnici NVO, vođe grupa). • Pripremite teme za debate koje su vezane za COR.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (10 min): Uvod Objasnite format debate i dodelite uloge učesnicima. Korak 2 (15 min): Priprema Učesnici pripremaju svoje argumente na osnovu dodeljenih uloga. Korak 3 (50 min): Debata Uvodna reč (10 min): Svaka strana iznosi svoje uvodne argumente. Pobijanje (20 min): Učesnici odgovaraju jedni drugima na argumente. Pitanja (10 min): Članovi publike postavljaju pitanja. Završna reč (10 min): Svaka strana sumira svoju poziciju. Korak 4 (15 min): Diskusija Uključite se u grupnu diskusiju o različitim predstavljenim perspektivama.
Sumiranje i evaluacija	• Procenite jasnoću, logiku i koherentnost argumenata svake grupe. • Potražite dobro potkrepljene argumente sa verodostojnim dokazima i primerima. Kreativnost i inovativnost: • Procenite originalnost i kreativnost predstavljenih argumenata. • Potražite jedinstvene perspektive ili inovativna rešenja koja predlažu grupe. Angažovanje i učešće: • Pratite nivo angažovanja svih članova grupe. • Obezbedite uravnoteženo učešće uz doprinose svih članova tima.

	Pobijanja i kontra-argumenti: ● Procenite efikasnost pobijanja svake grupe na tačke protivničkog tima. ● Procenite sposobnost učesnika da predvide argumente protivnika i promišljeno im se suprotstave. Ubedljivost: ● Procenite koliko su ubedljivi argumenti svake grupe. ● Procenite koliko je ubedljiv jezik, emocionalna privlačnost i retoričke strategije. Timski rad: ● Posmatrajte timski rad i saradnju unutar svake grupe. ● Potražite znake dobre komunikacije, uzajamne podrške i koordiniranog napora.
Further reading and information (if any)	Pravila debate: ● Struktura i vremenski raspored: Svaka debata se obično sastoji od uvodnih izjava, pobijanja i završnih izjava. ● Uvodna reč: Svaka grupa ima određeno vreme (npr. 5 minuta) da iznese svoje inicijalne argumente. ● Pobijanja: Svaka grupa tada ima određeno vreme (npr. 3 minuta) da pobije argumente druge grupe. ● Završna reč: Svaka grupa dobija poslednju priliku (npr. 2 minuta) da sumira svoje argumente i učvrsti svoju poziciju. Redosled nastupa: ● Grupe naizmenično govore, prateći redosled uvodnih, pobijanih i završnih reči. ● Obezbedite uravnoteženo učešće davajući priliku naizmenično svim članovima u svakoj grupi. Priprema: ● Grupe treba da temeljno istraže svoju temu i unapred pripreme svoje argumente i pobijanja. ● Koristite verodostojne izvore da biste podržali argumente i predvideli moguće kontra-argumente. Poštovanje i bonton: ● Održavajte poštovanje tokom debate. ● Izbegavajte da ometate govornike i dozvolite svima da iznesu svoje argumente. ● Lični napadi i pogrđan govor su strogo zabranjeni. Suđenje i ocenjivanje: ● Sudije ocenjuju na osnovu unapred definisanih kriterijuma kao što su kvalitet argumentacije, kreativnost, angažovanje, pobijanja, ubedljivost i timski rad.

	• Oni pružaju konstruktivne povratne informacije kako bi pomogli učesnicima da se poboljšaju. Pregled/Pozadina o COR: • COR 13 ima za cilj preduzimanje hitnih akcija u borbi protiv klimatskih promena i njihovih efekata. Ovaj cilj naglašava potrebu za smanjenjem emisije gasova staklene bašte, izgradnju klimatske otpornosti i integrisanje klimatskih akcija u politike i planiranje. Ključni ciljevi uključuju: Jačanje otpornosti i kapaciteta za prilagođavanje: Poboljšati otpornost na klimatske opasnosti i prirodne katastrofe u svim zemljama; Poboljšati adaptivne kapacitete, posebno u ugroženim zajednicama. Integrirati mere klimatskih promena: Integrirati mere klimatskih promena u nacionalne politike, strategije i planiranje; Podsticati saradnju među zemljama u rešavanju pitanja vezanih za klimu. Obrazovanje i svest: Poboljšati obrazovanje, svest i ljudske i institucionalne kapacitete za ublažavanje klimatskih promena, prilagođavanje, smanjenje uticaja i rano upozoravanje. Značaj COR 13: Skretanje pažnje na klimatske promene je ključno za održivi razvoj i iskorenjivanje siromaštva; Uticaji klimatskih promena nesrazmerno utiču na najsiromašnije i najugroženije zajednice, čineći klimatske akcije od suštinskog značaja za postizanje jednakosti i pravde. • COR 10 ima za cilj smanjenje nejednakosti unutar i među zemljama. Fokusira se na osnaživanje i promovisanje društvene, ekonomske i političke uključenosti svih, bez obzira na starost, pol, invaliditet, rasu, etničku pripadnost, poreklo, religiju, ekonomski ili drugi status. Ključni ciljevi uključuju: Rast prihoda: Ostvariti i održati rast prihoda donjih 40% stanovništva po stopi većoj od nacionalnog proseka. Socijalna, ekonomski i politička inkluzija: Promovisati uključivanje svih, obezbeđivanje jednakih mogućnosti i smanjenje nejednakosti ishoda; Uklonite diskriminatorne zakone, politike i praksu. Globalno svetsko tržište i institucije: Poboljšati regulaciju i praćenje globalnih finansijskih tržišta i institucija; Povećati zastupljenost i glas zemalja u razvoju u procesima donošenja odluka. Migracija i dozanke: Omogućiti sigurnu, urednu i odgovornu migraciju i mobilnost ljudi; Smanjite transakcione troškove doznaka migranata na manje od 3%. Značaj COR 10: Smanjenje nejednakosti je od suštinskog značaja za podsticanje društvene kohezije i obezbeđivanje održivog ekonomskog rasta; Nejednakost može potkopati ekonomski razvoj, povećavajući siromaštvo i socijalnu nestabilnost; Rešavanje problema nejednakosti pomaže u stvaranju pravednijih društava u kojima svako ima priliku da napreduje. • Više informacija na: https://sdgs.un.org/goals, https://myworld2030.org i https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/
--	---

Štampani materijal
(ukoliko ih ima,
molimo dodajte ih
ovde ILI ispod)

Može li implementacija univerzalnog osnovnog dohotka (UBI) efikasno smanjiti nejednakosti i podržati održivi razvoj? Koje su potencijalne prednosti i nedostaci?

PITANJE

GRUPA A

Zagovara UBI, ističući njegovu ulogu u smanjenju siromaštva, promovisanju jednakosti i podršci održivom razvoju.

GRUPA B

Zagovara protiv UBI, dajući argumente o potencijalnim ekonomskim nedostacima kao što su inflacija i rizik od obeshrabrivanja rada.

S obzirom na hitnost klimatskih promena, da li vlade treba da daju prioritet ulaganjima u obnovljive izvore energije, čak i ako to znači privremeno usporavanje ekonomskog rasta? Zašto ili zašto ne?

PITANJE

GRUPA A

Zalaže se za davanje prioriteta investicijama u obnovljive izvore energije, naglašavajući dugoročne ekološke i ekonomske koristi.

GRUPA B

Zalaže se protiv, fokusirajući se na potrebu da se održi ekonomski rast i istraže alternativna, manje ometajuća ekološka rešenja.

COR Poster kampanja

Naziv aktivnosti	COR Poster kampanja
Pokriveni COR	Svi
Nivo kompleksnosti	Početni
Trajanje	120
Veličina grupe	10-20
Ciljevi	1) izražavanje ideja vezanih za COR. 2) Podizanje svesti i zagovaranje. 3) Razvoj sposobnosti timskog rada 4) Jačanje sposobnosti korišćenja digitalnih aplikacija i dizajna
Materijali	• Materijali koji referenciraju COR. • Digitalne aplikacije za dizajn • Digitalni alati kao što su kompjuteri, tableti
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Pripremiti materijale. • Pripremiti uvod o COR i značaj kampanje podizanja svesti.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (10 min): Uvod Objasniti svrhu poster kampanje i dati pregled COR-a. Korak 2 (90 min): Grupni rad Podeliti učesnike u manje grupe. Svaka grupa bira jedan COR na koji će sve njihov poster fokusirati. Grupe dizajniraju i kreiraju poster koji promoviše njihov odabrani COR. Korak 3 (20 min): Presentacija Svaka grupa prezentuje svoj poster i objašnjava njegov dizajn i poruku.
Sumiranje i evaluacija	Razgovarajte o različitim pristupima podizanju svesti o ciljevima održivog razvoja. Pitajte učesnike šta su naučili o svom izabranom COR-u. Procenite kreativnost i efektivnost postera.
Further reading and information (if any)	Kreiranje atraktivnog i impresivnog postera uključuje nekoliko ključnih elemenata koji mogu da osiguraju da on zapadne za oko i da efikasno komunicira svoju poruku. Evo pet pravila kojih se treba pridržavati: 1. Jasan i ubedljiv naslov • Pravilo: Koristite boldirani, veliki font za naslove kako biste privukli pažnju. • Savet: Naslov treba biti sažet i treba da prenosi glavnu poruku ili temu postera. Trebalo bi da bude fokus poruke i da postavi ton ostatku sadržaja. 2. Vizuelna hijerarhija

	• Pravilo: Organizujte sadržaj na način koji vodi oko gledaoca kroz poster u logičnom redosledu. • Savet: Koristite različite veličine fonta, težine i boje da biste uspostavili hijerarhiju. Važne informacije treba da se ističu, dok manje kritični detalji mogu biti manji i prigušeniji. 3. Slike visokog kvaliteta i grafika • Pravilo: Uključite slike i grafiku visoke rezolucije koji su relevantni za poruku postera. • Savet: Izbegnite nered tako što ćete koristiti nekoliko upečatljivih slika umesto mnogo malih. Uverite se da su slike pravilno poravnate i integrisane u dizajn. 4. Konzistentna paleta boja • Pravilo: Izaberite kohezivnu paletu boja koja odražava temu i svrhu postera. • Savet: Koristite kontrastne boje za tekst i pozadinu da biste poboljšali čitljivost. Držite se ograničenog broja boja da biste održali čist i profesionalan izgled. 5. Minimalni tekst i prazan prostor • Pravilo: Smanjite tekst na minimum i strateški koristite prazan prostor kako biste izbegli preopterećenje gledaoca. • Savet: Koristite tačke za nabranje, kratke pasuse i jednostavan jezik. Uverite se da ima dovoljno prostora između elemenata kako bi poster bio lak za čitanje i vizuelno privlačan. Prateći ova pravila, verovatnije je da će vaš poster privući pažnju i ostaviti trajan utisak na svoju publiku. Više informacija na: • https://sdgs.un.org/goals • https://myworld2030.org • https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Nema.

COR društvena igra

Naziv aktivnosti	COR društvena igra
Pokriveni COR	1, 3, 4, 6, 13
Nivo kompleksnosti	Početni
Trajanje	60 minuta
Veličina grupe	Bilo koja, 4-8 po igri
Ciljevi	1) Cilj ove aktivnosti je upoznavanje učesnika sa ciljevima održivog razvoja (COR) na zabavan i interaktivan način. 2) Kroz igru, učesnici uče o važnosti COR-a i šta se može učiniti da se oni postignu, dok razvijaju svoje strateško razmišljanje i veštine saradnje. 3) Na kraju igre od učesnika se očekuje da nauče više o COR i kako to znanje mogu primeniti na svoje živote.
Materijali	• Prilagođena društvena igra (slična Monopolu) sa izazovima vezanim za COR. • Kockice. • Figurice. • COR karte sa izazovima.
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Dizajnirajte i odšampajte društvenu igru i kartice izazova. Uverite se da su pravila igre jasna i da ih je lako pratiti.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (10 min): Uvod • Objasnite pravila igre i način igranja. Korak 2 (45 min): Igranje igre • Igrači naizmenično bacaju kockice i pomeraju svoje figure po tabli. • Kada dođu do određenog polja, igrači izvlače karticu izazova koja se odnosi na COR (npr. odgovore na pitanje, završe zadatak, itd.) • Cilj je prikupiti najviše COR poena ispunjavanjem izazova. Korak 3 (5 min): Conclusion • Igrač ili tim sa najviše poena na kraju pobeđuje.
Sumiranje i evaluacija	Razgovarajte o izazovima na koje ste naišli u igri. Pitajte igrače kako je igra unapredila njihovo znanje o ciljevima održivog razvoja. Procenite ušesće u aktivnosti i ishode učenja.
Further reading and information (if any)	COR Društvena igra – Uputstva i dodatna pravila Priprema 1. Igrači: Igra je dizajnirana za 4-8 igrača. 2. Tabla: Stavite COR društvenu igru na ravnu površinu.

	3. Figure: Svaki igrač bira svoju figuru. 4. Kockice: Koristite standardnu kockicu sa 6 strana. 5. COR kartice sa izazocima: Promešajte COR kartice izazova i stavite ih u špil okrenut na dole. 6. Početak: Svi igrači stavljaju svoje figure na poziciju "Start" na tabli. Osnovna pravila 1. Cilj: Cilj je prikupiti najviše COR poena ispunjavanjem izazova u vezi sa ciljevima održivog razvoja (COR). 2. Redosled igranja: Igrači igraju u pravcu kazaljke na satu. 3. Kretanje: Prilikom svog poteza, igrač baca kockicu i pomera svoju figuru napred za odgovarajući broj mesta. 4. Stajanje na polja: ○ Ako igrač stane na polje sa COR simbolom, izvlači karticu izazova iz špila i prati uputstva na kartici. ○ Ako igrač stane na polje 'Šansa', izvlači karticu šanse (ako je uključena) sa nasumičnim efektima (npr. pomera se napred, pomera se unazad, gubi potez itd.). Kartice izazova 1. Tipovi izazova: ○ Pitanja: Odgovorite na pitanje vezano za COR. ○ Zadaci: Uradite mali zadatak ili aktivnost vezan za COR. 2. Poeni: Uspešno završen izazov donosi igraču COR poene kao što je navedeno na kartici. 3. Propuštanje poteza: Ako igrač ne može da završi izazov, ne dobija poene i njegov red se završava. Dodatna pravila 1. Duplirane kockice: Ako igrač baci duplo (obe kockice pokazuju isti broj), dobija dodatni potez nakon što završi svoj trenutni potez. 2. Specijalna polja: Neka polja na tabli mogu imati posebna uputstva ili bonuse u vezi sa specifičnim COR. Pratite uputstva navedena na tabli za ova polja. 3. Kraj igre: Igra se završava nakon unapred određenog broja rundi ili kada se iskoriste sve kartice sa izazovima. Igrači sabiraju svoje COR poene, a igrač sa najviše poena pobeđuje.
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	COR 1: Svet bez siromaštva ● Pitanje: Koji su neki od načina za smanjenje siromaštva u vašoj zajednici?

	• Zadatak: Opišite projekat koji bi mogao pomoći u ublažavanju siromaštva u vašoj zajednici. COR 3: Dobro zdravlje • Pitanje: Navedite tri načina promovisanja dobrog zdravlja i blagostanja. • Zadatak: Izvedite jednostavnu vežbu u trajanju od jednog minuta. COR 4: Kvalitetno obrazovanje • Pitanje: Zašto je kvalitetno obrazovanje važno za održivi razvoj? • Zadatak: Objasnite koncept koji ste naučili u školi drugom igraču kao da ste malo dete. COR 6: Čista voda i sanitarni uslovi • Pitanje: Koje su prednosti pristupa bezbednoj vodi i kanalizaciji? • Zadatak: Pokažite kako pravilno perete ruke da biste bili sigurni da su čiste. COR 13: Akcija za klimu • Pitanje: Šta pojedinci mogu učiniti u borbi protiv klimatskih promena? • Zadatak: Navedite pet radnji koje možete preduzeti da smanjite svoj ugljenični otisak.
--	---

Digitalni COR „Escape Room“

Naziv aktivnosti	Digitalni COR „Escape Room“
Pokriveni COR	4, 9, 12, 13, 17
Nivo kompleksnosti	Srednji
Trajanje	90 minuta
Veličina grupe	4-6 učesnika po grupi
Ciljevi	1) Razviti veštine rešavanja problema i saradnje kroz digitalne zagonetke i izazove. 2) Povećati svest i razumevanje specifičnih ciljeva održivog razvoja. 3) Poboljšati digitalnu pismenost i održivo razmišljanje.
Materijali	• Računari ili tableti sa pristupom internetu. • Softver ili platforma za digitalin escape room. • Unapred dizajnirane digitalne zagonetke i tragovi u vezi sa ciljevima održivog razvoja. • Tajmer.
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Dizajnirajte ili odaberite platformu za digitalin escape room. • Kreirajte zagonetke i izazove koji uključuju elemente pokrivenog COR-a. • Osigurajte se da su svi uređaji podešeni i testirani pomoću relevantnog softvera.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (10 min): Uvod • Objasnite concept digitalnog escape room-a i značaj odabranog COR. • Dajte kratak pregled načina navigacije digitalnom platformom. • Podelite učesnike u grupe od 4-6 članova. Korak 2 (75 min): Digitalni Escape Room • Svaka grupa radi zajedno na rešavanju niza zagonetki i izazova u okviru digitalnog escape room-a. • Zagonetke pokrivaju sledeće COR: 1. COR 4: Kvalitetno obrazovanje ■ Zagonetka: Rešite kriptogram o prednostima kvalitetnog obrazovanja za sve. 2. COR 9: Industrija, Inovacije i Infrastruktura ■ Zagonetka: Povežite slike inovativnih tehnologija sa njihovim opisima. 3. COR 12: Odgovorna potrošnja i proizvodnja

	■ Zagonetka: Rešite digitalnu slagalicu koja formira sliku životnog ciklusa održivog proizvoda. 4. COR 13: Akcija za klimu ■ Zagonetka: Rešite zagonetku o uzrocima i posledicama klimatskih promena. 5. COR 17: Partnerstvom do cilja ■ Zagonetka: Dešifrirajte poruku koja naglašava važnost globalnog partnerstva. ● Grupa mora rešiti sve zagonetke kako bi “pobegli” pre isteka vremena. Korak 3 (5 min): Zaključak ● Okupite sve učesnike da razgovaraju o iskustvu i rešenjima zagonetki. ● Istaknite važnost svakog COR pokrivenog u escape room-u. ● Prenesite učesnicima koje su grupe uspešno “pobegle” i čestitajte im na uloženom naporu i ostvarenom uspehu.
Sumiranje i evaluacija	Razgovarajte o izazovima sa kojima se suočavaju tokom escape room-a i kako su ih učesnici prevazišli. Pitajte učesnike kako je ova aktivnost povećala njihovo razumevanje COR-a i poboljšala njihove digitalne veštine. Evaluirajte njihovo angažovanje i timski rad prikazan tokom aktivnosti.
Further reading and information (if any)	Resursi digitalne pismenosti 1. Digital Literacy Fundamentals (srp. Osnove digitalne pismenosti) - Ovaj vodič pruža sveobuhvatan pregled digitalne pismenosti, njegovog značaja i načina razvoja ovih veština. ○ Digital Literacy Fundamentals by MediaSmarts 2. Digital Literacy Framework for K-12 Schools (srp. Okvir za digitalnu pismenost) - Detaljan okvir koji ocrtava osnovne veštine digitalne pismenosti za učenike. ○ Digital Literacy Framework by Common Sense Education 3. European Digital Competence Framework for Citizens (DigComp) (srp. Evropski okvir za razvoj digitalnih kompetencija građana)- Opsežan okvir koji identifikuje ključne komponente digitalne kompetencije. ○ DigComp by the European Commission 4. Google's Digital Garage (srp. Guglova „digitalna garaža“) - Nudi besplatne online kurseve za poboljšanje digitalne pismenosti, pokrivajući različite teme od osnovnih digitalnih veština do analize podataka. ○ Google's Digital Garage

	Resursi za odabrane COR COR 4: Kvalitetno obrazovanje 1. UNESCO - Education for Sustainable Development (srp. UNESKO Obrazovanje za održivi razvoj) - Informacije o promovisanju kvalitetnog obrazovanja za održivi razvoj. ○ UNESCO: Education for Sustainable Development 2. Global Partnership for Education (srp. Globalno partnerstvo za obrazovanje) - Organizacija fokusirana na obezbeđivanje kvalitetnog obrazovanja za decu u zemljama u razvoju. ○ Global Partnership for Education COR 9: Industrija, inovacije i infrastruktura 1. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) (srp. Agencija UN-a za industrijski razvoj) - Resursi za održivi industrijski razvoj. ○ UNIDO 2. World Economic Forum – Innovation (srp. Svetski ekonomski forum, odeljak Inovacije) - Članci i izveštaji o inovacijama i razvoju infrastrukture. ○ World Economic Forum: Innovation COR 12: Odgovorna potrošnja i proizvodnja 1. UN Environment Programme - Sustainable Consumption and Production (srp. Program UN-a za održivu proizvodnju i potrošnju) - Informacije o promovisanju održivih praksi. ○ UNEP: Sustainable Consumption and Production 2. Sustainable Development Knowledge Platform (srp. Platforma znanja o održivom razvoju) – Detaljne informacije o COR 12. ○ Sustainable Development Knowledge Platform: SDG 12 COR 13: Akcija protiv klimatskih promena 1. Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (srp. Međudržavni panel o klimatskim promenama) - Sveobuhvatni izveštaji i resursi o klimatskim promenama. ○ IPCC 2. NASA Climate Change and Global Warming (srp. Nasin program za klimatske promene i globalno zagrevanje) - Podaci i informacije o klimatskim promenama i njihovim uticajima. ○ NASA: Climate Change and Global Warming SDG 17: Partnerstvo za ciljeve
--	---

	1. United Nations – Partnerships (srp. Partnerstva UN-a) - Informacije o ulozi partnerstava u postizanju COR-a. ○ United Nations: Partnerships 2. SDG Partnership Platform (srp. Platforma za partnerstva za COR)) - Platforma za promociju i praćenje partnerstava za održivi razvoj. ○ SDG Partnership Platform
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Escape Room – Uputstva i saveti: ● "Radite zajedno kao tim i efikasno komunicirajte." ● "Obratite pažnju na detalje u svakoj slagalici i tragu." ● "Upravljajte svojim vremenom mudro da biste završili sve izazove u roku."

Debata o rodnoj ravnopravnosti

Naziv aktivnosti	Debata o rodnoj ravnopravnosti
Pokriveni COR	5
Nivo kompleksnosti	Srednji
Trajanje	60 min
Veličina grupe	5 - 15 učesnika (različiti rodni identiteti i seksualne orijentacije)
Ciljevi	1) Produbiti razumevanje pitanja rodne ravnopravnosti. 2) Razviti kritičko mišljenje i veštine javnog nastupa. 3) Istražiti različite perspektive o temama vezanim za rod. 4) Identifikovati načine promovisanja rodne ravnopravnosti u različitim kontekstima. 5) Povećati nivo empatije i solidarnosti.
Materijali	• Kartice sa temama za debatu (primeri ispod) • Tajmer • Blokčići i olovke • Štampani opis COR 5 (primer ispod) • Materijal sa rodnom statistikom i informacijama (primer ispod)
Priprema (ukoliko je potrebna)	Pripremite i odšampajte kartice sa temama debate. Postavite prostoriju sa prostorom za debatu i sedištima za publiku. Odšampajte materijale sa relevantnim informacijama o rodnoj ravnopravnosti i COR 5.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 - Uvod (10 min): • Objasnite pojam rodne ravnopravnosti i njegov značaj. • Predstavite COR 5 i razgovarajte o njegovim ciljevima. • Istaknite ključne statistike i činjenice o rodnoj ravnopravnosti na globalnom i lokalnom nivou. • Objasnite pravila debate: - Svaka debata će se sastojati od uvodne reči, pobijanja i završne reči svakog tima. - Ostavite po 5 minuta za uvodne reči, po 3 minuta za pobijanja i po 2 minuta za završne reči. - Nakon debate, publika može postavljati pitanja i dati povratne informacije. • Podelite učesnike u male grupe od 5 ljudi (uzimajući u obzir da će grupu činiti muškarci, žene i/ili LGBTQ+ učesnici) • Podelite kartice sa temama za debate timovima Korak 2 – Priprema debate (10 min) • Timovi dodeljuju uloge, npr. 1 muški predstavnik/govornik, 1 ženski predstavnik/govornik i/ili 1 LGBTQ+

	predstavnik/govornik i 2 člana publike (moderirajte prema vašim učesnicima). • Svaki tim čita svoju karticu sa temom i priprema svoje argumente. Korak 3 - Debata (30 min): Realizujte aktivnost. Omladinski radnici deluju kao facilitatori. Podstaknite timove da koriste statistiku i primere da potkrepe svoje argumente i podele svoja razmišljanja o debatama. Usredsredite se na različite predstavljene perspektive i razgovarajte o mogućim akcijama koje pojedinci i zajednice mogu preduzeti da promovišu rodnu ravnopravnost. Korak 4 – Sumiranje i evaluacija (10 min) Vidi ispod.
Sumiranje i evaluacija	Omladinski radnici treba da posmatraju učesnike tokom aktivnosti kako bi procenili nivo angažovanja i efikasnost procesa učenja. Okupite sve timove i diskutujte o ciljevima učenja. Procenite da li su ciljevi učenja ispunjeni postavljajući učesnicima konkretna pitanja o COR: - Da li ste bolje razumeli značaj COR 5? - Kako se predstavljeni argumenti odnose na stvarna pitanja rodne ravnopravnosti? - Kako možete promovisati rodnu ravnopravnost u vašoj zajednici? - Kako je rad u timu na interaktivan način uticao na vaše iskustvo učenja? Podelite evaluacione upitnike (onlajn ili štampane) o uspešnosti aktivnosti, npr. da li je bilo zanimljivo, u čemu su najviše uživali, da li su efikasno radili zajedno tokom aktivnosti, šta bi želeli da promene ili predlože nešto novo.
Further reading and information (if any)	https://sdgs.un.org/goals https://myworld2030.org/ https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/

Primeri tema na debatnim karticama:

TEMA 1: RODNE KVOTE NA RUKOVODEĆIM POZICIJAMA 	TEMA 2: JEDNAKA NAKNADA ZA JEDNAK RAD 	TEMA 3: RODNE ULOGE U PORODIČNOM ŽIVOTU
Primer izjave A: Zalažem se za primenu rodni kvota na rukovodećim pozicijama kako bi se osigurala jednaka zastupljenost. Primer izjave B: Zalažem se protiv rodni kvota, jer mislim da je odabir na osnovu zasluga važniji.	Primer izjave A: Zalažem se za zakonodavstvo koje omogućava jednaku naknadu za jednak rad, neophodno da bi se zatvorio jaz u platama između muškaraca i žena. Primer izjave B: Tvrdite da bi tržišne snage i individualni pregovori trebalo da određuju plate, a ne zakonodavstvo	Primer izjave A: Tvrdite da tradicionalne rodne uloge u porodičnom životu treba redefinisati kako bi se promovisala jednakost. Primer izjave B: Tvrdite da tradicionalne rodne uloge imaju vrednost i da ih treba održavati radi stabilnosti porodice.

Co-funded by
the European Union

EMPOWERSDGS

COR 5 – primer opisa:

**COR 5:
Rodna
ravnopravnost**

Opis

Rodna ravnopravnost je osnovno ljudsko pravo i od suštinskog je značaja za miran, prosperitetan i održiv svet. Uprkos napretku, svet nije na putu da postigne rodnu ravnopravnost do 2030. godine jer i dalje postoje mnogi izazovi vezani za rod, uključujući široko rasprostranjeno nasilje nad ženama i ograničenu moć donošenja odluka o reproduktivnom zdravlju. Žene i devojke, koje čine polovinu svetske populacije, i dalje se suočavaju sa značajnim nejednakostima, kao što je zarada u proseku 23% manja od muškaraca i trostruko više neplaćenog rada prilikom brige o drugima. Pandemija COVID-19 pogoršala je ove probleme, sa povećanim brojem izveštaja o seksualnom nasilju i većim opterećenjem brige o drugima. Sadašnjim tempom, mogli bi proći vekovi da se dostignu prekretnice kao što je okončanje dečjih brakova i postizanje jednake zastupljenosti na rukovodećim pozicijama.

Co-funded by
the European Union

EMPOWERSDGS

Štampani materijal
(ukoliko ih ima,
molimo dodajte ih
ovde ILI ispod)

Primeri Statistike i informacija o rodnoj ravnopravnosti:

https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/SDG_report_2022_infographi cs.pdf (strana 5)

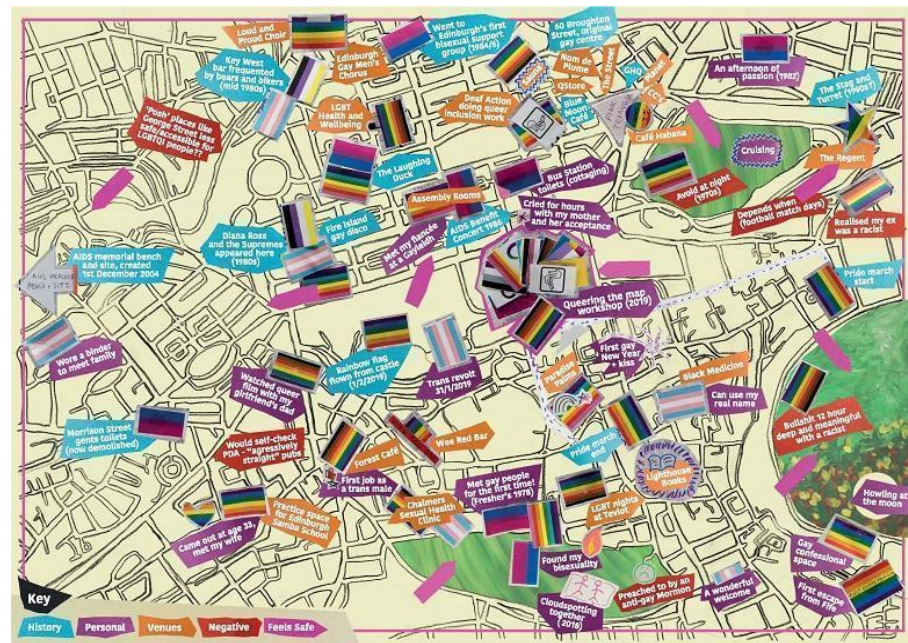
Mapiranje zajednice

Naziv aktivnosti	Mapiranje zajednice
Pokriveni COR	3, 4, 8, 9, 11
Nivo kompleksnosti	Srednji
Trajanje	90 min
Veličina grupe	10 – 20 učesnika
Ciljevi	1) Produbiti razumevanje specifičnih ciljeva održivog razvoja. 2) Istražiti lokalnu zajednicu i identifikovati oblasti gde je moguće ostvariti poboljšanje. 3) Razumeti koncepte održivih gradova i zajednica. 4) Podsticati participaciju građana i rešavanje problema.
Materijali	• Veliki papiri • Mape lokalnih zajednica • Marker i stikeri • Lepak • Kamere ili mobilni telefoni za fotografisanje (opciono)
Priprema (ukoliko je potrebna)	Prikupite sve potrebne materijale u pristupačnom delu (npr. veliki stolovi). Odštamajte mape lokalne zajednice i prikupite sve relevantne podatke ili resurse zajednice. Pripremite primer mape da biste demonstrirali aktivnost. (vidi ispod)
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 - Uvod i mentalno razgibavanje (20 min) • Predstavite odabrane COR u ovoj aktivnosti: COR 11 (Održivi gradovi i zajednice), COR 4 (Kvalitetno obrazovanje), COR 3 (Dobro zdravlje), COR 8 (Pristojan rad i ekonomski rast), COR 9 (Industrija, inovacije i infrastruktura). • Objasnite koncept mapiranja zajednica i njegov značaj u razumevanju i unapređenju lokalnih zajednica. • Razgovarajte o tome kako mapiranje može pomoći da se identifikuju snage zajednice, resursi i oblasti za poboljšanje. • Podelite učesnike u manje grupe (4-5 učesnika po grupi). • Obezbedite svakoj grupi mapu lokalne zajednice, markere, stikere itd. • Objasnite proces: - Svaka grupa će dobiti određenu oblast zajednice za mapiranje. Ovo može biti zasnovano na različitim naseljima, ulicama ili sektorima zajednice (npr. obrazovanje, zdravstvo, rekreacija). - Svaka grupa mora mapirati svoju dodeljenu oblast, navodeći ključne karakteristike i probleme koristeći simbole i boje za predstavljanje različitih aspekata zajednice (npr. zelene markere ili

	nalepnice za parkove, crvene markere ili nalepnice za problematične oblasti koje treba poboljšati, plave markere ili nalepnice za resurse zajednice kao što su škole). Na primer, „U našoj mapiranoj oblasti pronašli smo tri parka (zelene nalepnice), ali smo primetili nedostatak kanti za reciklažu (crvene nalepnice)". - Ako je moguće, grupe mogu da šetaju po svom dodeljenom području kako bi prikupile podatke i napravili fotografije koje bi uključile u svoje mape (u tom slučaju, ponovo isplanirajte raspored aktivnosti u skladu sa tim). - Na kraju, mape treba da sadrže i pozitivne karakteristike i oblasti za poboljšanje. Korak 2 - Prikupljanje podataka i mapiranje (30 min) Realizujte aktivnost. Ohrabrujte učesnike tokom realizacije aktivnosti. Korak 3 – Kreiranje mape lokalne zajednice (15 min) • Svaka grupa treba da prenese svoje nalaze na velike listove papira ili platno. • Podstaknite kreativnost u predstavljanju različitih elemenata koristeći boje, stikere, fotografije itd. • Grupe takođe treba da istaknu oblasti koje su u skladu sa SDG-ima, kao što su održive prakse, obrazovne mogućnosti (npr. centri za stručnu obuku, univerziteti, škole), zdravstvene ustanove (bolnice, centri za mentalno zdravlje), mogućnosti zapošljavanja (tržišta, industrijske oblasti) , itd. Korak 4 - Prezentoavanje (10 min) • Kada su mape završene, svaka grupa predstavlja svoje nalaze celoj grupi. • Podstaknite diskusiju o sličnostima i razlikama između mapiranih oblasti. • Razgovarajte o tome kako zajednica može da se pozabavi identifikovanim izazovima (npr. projekti) i iskoristi svoje prednosti da bi se postigli ciljevi održivog razvoja. • Podstaknite učesnike da razmisle o tome kako mogu da doprinesu ovim projektima i promovišu ciljeve održivog razvoja na lokalnom nivou. Korak 5 - Sumiranje i evaluacija (15 min) Vidi ispod
--	--

Sumiranje i evaluacija	Okupite sve timove zajedno i razgovarajte o ciljevima učenja. Evaluirajte da li su ciljevi učenja ostvareni tako što ćete učesnicima postaviti pitanja o COR-u: - Šta ste naučili o svojoj zajednici? - Da li je bilo iznenađenja ili neočekivanih saznanja? - Kako vam je aktivnost mapiranja pomogla da razumete specifične ciljeve održivog razvoja? - Koji su resursi i snage vaše zajednice? - Koji su glavni izazovi ili oblasti za poboljšanje? - Kako možete koristiti ove informacije za promovisanje održivog razvoja u vašoj zajednici? - Kako je rad u timu na interaktivan način uticao na vaše iskustvo učenja? Podelite evaluacione upitnike (onlajn ili štampane) o uspešnosti aktivnosti, npr. da li je bilo zanimljivo, u čemu su najviše uživali, da li su efikasno radili zajedno tokom aktivnosti, šta bi želeli da promene ili predlože nešto novo.
Više informacija (ukoliko postoje)	https://sdgs.un.org/goals, https://myworld2030.org/, https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/, https://mappingforchange.org.uk/

Štampani materijal
(ukoliko ih ima,
molimo dodajte ih
ovde ILI ispod)

Održivi umetnički projekat

Naziv aktivnosti	Održivi umetnički projekat
Pokriveni COR	13, 14, 15
Nivo kompleksnosti	Početni
Trajanje	90 min
Veličina grupe	10 – 20 učesnika
Ciljevi	1) Prođubiti razumevanje o određenim COR. 2) Podići svest o pitanjima životne sredine i održivosti. 3) Podsticati kreativno izražavanje i saradnju među učesnicima. 4) Inspirisati učesnike da razmišljaju o praktičnim rešenjima za ekološke izazove
Materijali	• Veliki papiri ili platno • Marker, drvene bojice i tempere • Makaze, lepak i lepljiva traka • Reciklirani materijali (npr. karton, plastične boce, konzerve, stare knjige i časopisi, dugmad, tekstil) • Prirodni materijali (lišće, kamenje, školjke)
Priprema (ukoliko je potrebna)	Prikupite sve potrebne materijale u pristupačnom delu (npr. veliki stolovi). Pripremite primer kako biste inspirisali učesnike. Vidi primere ispod
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 – Uvod i brejnstorming (20 min) • Predstavite odabrane COR u ovoj aktivnosti: COR 13 (Akcija za klimu), COR 14 (Život pod vodom), i COR 15 (Život na zemlji) i razgovarajte o važnosti ovih ciljeva i kako umetnost može biti moćno sredstvo za komunikaciju, promovisanje održivosti i podizanje svesti o klimatskim promenama. • Pokažite primer kako biste inspirisali učesnike i objasnili kako oni prenose poruke o održivosti. • Podelite učesnike u manje grupe (4-5 učesnika po grupi). • Podelite učesnicima materijale. • Svaka grupa će osmisлити ideje za svoj umetnički projekat fokusirajući se na jedan ili više predstavljenih COR-a. Korak 2 – Stvaranje umetničkog projekta (50 min) Realizujte aktivnost. Tokom procesa ohrabrujte učesnike da sarađuju i koriste reciklirane i prirodne materijale kako biste naglasili značaj održivosti. Takođe, razmišljajte o lokalnim problemima životne sredine i kako je moguće dotaći se njih kroz umetnost. Korak 3 - Izložba (10 min) • Kada je projekat gotov, svi učesnici predstavljaju svoje radove.

	Napravite izložbu na kojoj svaka grupa predstavlja svoje umetničko delo, objašnjavajući koncept, COR kojim se bavi i poruku koju želi da prenese. Korak 4 – Sumiranje i diskusija (10 min) Vidi ispod
Sumiranje i evaluacija	Omladinski radnici treba da podrže učesnike tokom aktivnosti kako bi procenili nivo angažovanja i saradnje. Ove povratne informacije se mogu koristiti za preciziranje i poboljšanje aktivnosti za buduće sesije. Stoga, na kraju aktivnosti: - Okupite sve timove zajedno i razgovarajte o ciljevima koje su naučili u ovoj aktivnosti. - Evaluirajte da li su ciljevi učenja ostvareni tako što ćete učesnicima postaviti pitanja o COR-u: - Kako vam je umetnički projekat pomogao da razumete održivost? - Kako je rad u timu na interaktivan način uticao na vaše iskustvo učenja? - Kako umetnost može uticati na stavove ljudi o pitanjima životne sredine? - Koje akcije možete preduzeti da doprinesete ciljevima 13, 14 i 15? Podelite evaluacione upitnike (onlajn ili štampane) o uspešnosti aktivnosti, npr. da li je bilo zanimljivo, u čemu su najviše uživali, da li su efikasno radili zajedno tokom aktivnosti, šta bi želeli da promene ili predlože nešto novo.
Više informacija (ukoliko postoje)	https://sdgs.un.org/goals https://myworld2030.org/ https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/ https://www.earth911.com/inspire/diy/

Slike sa recikliranim materijalom inspirisane Džejn Perkins:

Kartice za rođendan od recikliranog materijala:

Štampani materijal
(ukoliko ih ima,
molimo dodajte ih
ovde ILI ispod)

Saksije ili držači za olovke plastičnih boca:

Debata igranja uloga

Naziv aktivnosti	Debata igranja uloga
Pokriveni COR	Svi
Nivo kompleksnosti	Napredni
Trajanje	60 min
Veličina grupe	16 – 20 učesnika
Ciljevi	1) Produbiti razumevanje ciljeva održivog razvoja. 2) Razviti veštine komunikacije, rešavanja problema i kritičkog mišljenja. 3) Negovati empatiju i shvatanje drugih perspektiva. 4) Poboljšati kreativnost i maštu
Materijali	Kartice sa ulogama (npr., predstavnici vlasti, aktivisti, predstavnici zajednice)
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Razviti znanje o specifičnim SDG, kao oni koji su navedeni u primerima • Napravite kartice sa ulogama koristeći date primere • Odšampajte prateće informacije i kartice sa ulogama • Pripremite mesto gde će se organizovati aktivnosti npr. soba za diskusiju na okruglom stolu
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 – Uvod i podela uloga: (10 min) • Podelite učesnike u manje timove od po 4 člana. • Omladinski radnici će imati ulogu moderatora na okruglim stolovima. • Objasnite pravila igre uloga: - Svaki učesnik mora ostati u ulozi i raspravljati iz perspektive koja im je dodeljena. - Komunikacija sa poštovanjem je neophodna u svakom trenutku. • Podelite prateće informacije i kartice sa ulogama. Korak 2 – Priprema (10 min) • Svaki učesnik treba da pročita svoju karticu sa ulogom i u potpunosti razvije perspektivu svog lika. Zatim, naizmenično, svaka osoba treba da iznese svoj predlog za okrugli sto i da se uključi u dijalog postavljanjem pitanja i odgovorom na pitanja. Cilj je učesnici ubede ostali učesnici da je njihov predlog najkorisniji za zajednicu. Korak 3 - Debata (30 min) Realizujte aktivnost. Ohrabrujte učesnike tokom aktivnosti. Korak 4 - Sumiranje i diskusija (10 min) Vidi ispod

Sumiranje i evaluacija	Omladinski radnici treba da podrže dijalog i učesnike tokom aktivnosti kako bi procenili nivo angažovanja i efektivnosti procesa učenja. Ove povratne informacije se mogu koristiti za preciziranje i poboljšanje aktivnosti za buduće sesije. Stoga, na kraju aktivnosti: • Okupite sve timove zajedno i razgovarajte o ciljevima koje su naučili u ovoj aktivnosti. • Evaluirajte da li su ciljevi učenja ostvareni tako što ćete učesnicima postaviti pitanja o COR-u: - Da li ste razumeli značaj predstavljenih COR? - Da li ste shvatili kakav je vaš uticaj u vašoj zajednici? - Kako ste se osećali predstavljajući perspektivu lika u svojoj ulozi? - Sa kojim izazovima ste se suočili dok ste se zalagali za svoj predlog? - Da li ste bili inspirisani malim akcijama koje možemo preduzeti da bismo napravili razliku? - Kako je rad u timu na interaktivan način uticao na vaše iskustvo učenja? Podelite evaluacione upitnike (onlajn ili štampane) o uspešnosti aktivnosti, npr. da li je bilo zanimljivo, u čemu su najviše uživali, da li su efikasno radili zajedno tokom aktivnosti, šta bi želeli da promene ili predlože nešto novo
Više informacija (ukoliko postoje)	https://sdgs.un.org/goals https://myworld2030.org/ https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/

Štampani materijal
(ukoliko ih ima,
molimo dodajte ih
ovde ILI ispod)

Prateće informacije:

**Co-funded by
the European Union**

EMPPOWERSDGS

INFORMACIJE

COR 11: ODRŽIVI GRADOVI I ZAJEDNICE

COR 11 ima za cilj da gradove i ljudska naselja učini inkluzivnim, sigurnim, otpornim i održivim. Sa više od polovine svetske populacije koja sada živi u urbanim sredinama, ovaj cilj se fokusira na poboljšanje urbanog planiranja i upravljanja kako bi se prilagodio rastućem broju urbanih stanovnika na način koji je socijalno inkluzivan i ekološki održiv. Ova transformacija može poboljšati kvalitet života urbanog stanovništva. Dobro planirani gradovi mogu pružiti bolje mogućnosti stanovanja, transporta i zapošljavanja, uz smanjenje zagađenja i očuvanje prirodnih resursa.

KLJUČNICI

- ODRŽIVI TRANSPORTNI SISTEMI
- INKLUZIVNA I ODRŽIVA URBANIZACIJA
- ZAŠTITA KULTURNOG I PRIRODNOG NASLEĐA
- SMANJENJE UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU
- ZELENE I JAVNE POVRŠINE
- SMANJENJE RIZIKA OD NEPOGODA
- SIGURNO I PRISTUPAČNO STANOVANJE

Canva

Co-funded by
the European Union

EMPOWERSDGS

BACKGROUND INFORMATION

COR 11: ODRŽIM GRADOVI I ZAJEDNICE

Lokalna vlast u vašem gradu odlučila je da ponudi zapušteno zemljište na korišćenje lokalnoj zajednici. Zainteresovane strane su:

- Biznismen koji želi da izgradi prostor za zabavu sa kafićima, bioskopom, kuglanom i teniskim terenima, obećavajući da će posao koristiti ekološki prihvatljive prakse.
- Urbanista koji predlaže da se napravi park i urbana bašta, ističući da će bašta poboljšati sigurnost hrane, a park poboljšati klimu u gradu.
- Ekološki aktivista koji se zalaže za reciklažu i kompostiranje, tvrdeći da će to značajno smanjiti gradski otpad.
- Mladi stanovnik koji želi da gradi zgradu po principima socijalnog stanovanja, tvrdeći da će to obezbediti pristupačno stanovanje za ugrožene grupe suočene sa povećanjem cene stanarina i uticajem Airbnb-a.

Predlog šablona za kartice sa ulogama:

KARTICE SA ULOGAMA

COR 11

Radite u grupama od po 4 osobe. Pročitajte svoju karticu sa ulogom. Idući u krug, predstavite svoju ideju prema temi vašeg okruglog stola i diskutujte o njoj, postavljajući i odgovarajući na pitanja dok pokušavate da ubedite svoje sagovornike da je vaša ideja najbolja.

Uloga:

Urbanista

Opis:

Vi ste odgovorni za dizajniranje i implementaciju gradskih planova koji će zadovoljiti rastuću populaciju uz obezbeđivanje održivosti. Vaš fokus je na stvaranju više zelenih površina.

Ciljevi:

Predložite nove parkove i površine za rekreaciju.

Potrebe:

Balansiranje zelenih površina sa urbanim razvojem.

Uloga:

Ekološki aktivista

Opis:

Vi ste ekološki aktivista koji se zalaže za održive prakse u razvoju grada. Vaši prioriteti uključuju smanjenje zagađenja, poboljšanje upravljanja otpadom i zaštitu prirodnih resursa u gradu.

Ciljevi:

Promovišite recikliranje i inicijative smanjenja otpada.

Potrebe:

Primena efektivnih sistema upravljanja otpadom.

Uloga:

Biznismen

Opis:

Vi ste lokalni vlasnik preduzeća zainteresovan za ekonomski rast grada. Vaš fokus je na tome da razvoj grada podržava lokalna preduzeća, pruža mogućnosti za zapošljavanje i privlači turiste.

Ciljevi:

Promovišete politike koje podržavaju turizam i trgovinu

Potrebe:

Kreiranje prostora za razonodu za celu porodicu

Uloga:

Mladi stanovnik grada

Opis:

Vi ste stanovnik zajednice sa niskim primanjima u gradu. Vaše glavne brige su pristupačno stanovanje, pristup osnovnim uslugama i sigurni uslovi života.

Ciljevi:

Osigurati posvećenost grada za izgradnju pristupačnih projekata stanovanja

Potrebe:

Poboljšanje uslova života u oblastima sa niskim primanjima

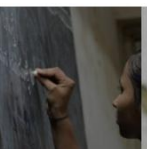
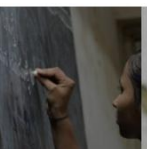
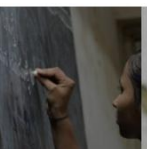

Co-funded by
the European Union

EMPOWERSDGS

COR – Lov na blago

Naziv aktivnosti	COR – Lov na blago
Pokriveni COR	Svi
Nivo kompleksnosti	Početni
Trajanje	60 min
Veličina grupe	10 – 20 učesnika
Ciljevi	1) Predstaviti učesnicima ciljeve održivog razvoja 2) Podstaci timski rad i rešavanje problema 3) Predstaviti zanimljiv način učenja o globalnim problemima
Materijali	• COR kartice (za svaki cilj po jedna) • Tragovi za svaku COR karticu • Nagrada za pobjednički tim (opcionalno)
Priprema (ukoliko je potrebna)	Odštampane COR kartice (prednja i zadnja strana) Sakrijte kartice na različitim lokacijama gdje realizujete aktivnosti Pripremite pametne tragove koji vode do svake skrivene kartice: npr. trag za COR 1: „Pronađite mesto gdje čuvamo naše obroke. Tamo ćete naći ključ za okončanje siromaštva.“Odštampane tragove
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 – Uvod i uputstva (10 min) • Podelite učesnike u manje grupe (po 4-5 učesnika). • Objasnite pravila lova na blago: - Timovi će pratiti tragove kako bi pronašli skrivene COR kartice. Svaka kartica predstavlja jedan od COR o kojima uče. - Timovi moraju ostati zajedno tokom lova na blago. - Svaki trag se mora rešiti redom pre nego što se pređe na sledeći. - Timovi ne mogu uzeti ili sakriti COR kartice od drugih timova. - Prvi tim koji pronađe najviše COR kartica i vrati se na početnu poziciju pobeđuje. • Podelite prvi trag svakom timu. Korak 2 – Lov na blago (40 min) Realizujte aktivnost. Ohrabrujte učesnike tokom aktivnosti. Korak 3 - Sumiranje i evaluacija (10 min) Vidi ispod

Sumiranje i evaluacija	Omladinski radnici treba da podrže dijalog i učesnike tokom aktivnosti kako bi procenili nivo angažovanja i efektivnosti procesa učenja. Ove povratne informacije se mogu koristiti za preciziranje i poboljšanje aktivnosti za buduće sesije. Stoga, na kraju aktivnosti: • Okupite sve timove zajedno i razgovarajte o ciljevima koje su naučili u ovoj aktivnosti. • Evaluirajte da li su ciljevi učenja ostvareni tako što ćete učesnicima postaviti pitanja o COR-u: - Možete li navesti tri COR-a i objasniti njihov značaj? - Šta mislite kako postizanje ovih ciljeva može uticati na svet? - Šta je bilo najiznenađujuće što ste naučili o COR? - Koji COR mislite da je najvažniji u vašem životu i/ili zajednici i zašto? - Kako možete doprineti postizanju ovih ciljeva u vašoj zajednici? - Koje male akcije možete preduzeti da podržite jedan ili više ciljeva održivog razvoja? - Kako je rad u timu i na igriv način uticao na vaše iskustvo učenja? Podelite evaluacione upitnike (onlajn ili štampane) o uspešnosti aktivnosti, npr. da li je bilo zanimljivo, u čemu su najviše uživali, da li su efikasno radili zajedno tokom aktivnosti, šta bi želeli da promene ili predlože nešto novo.												
Više informacija (ukoliko postoje)	https://sdgs.un.org/goals https://myworld2030.org/ https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/												
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	COR kartice koje je potrebno odštampati i iseći: <table><tr><td> 1 SVET BEZ SIROMAŠTVA </td><td> 2 SVET BEZ GLADI </td><td> 3 DOBRO ZDRAVLJE </td><td> 4 KVALITETNO OBRAZOVANJE </td><td> 5 RODNA RAVNOPRAVNOST </td><td> 6 ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI </td></tr><tr><td>Okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima</td><td>Okončati glad, postići bezbednost hrane i poboljšanu ishranu i promovisati održivu poljoprivredu</td><td>Obezbediti zdrav život i promovisati blagostanje za ljude svih generacija</td><td>Obezbediti inkluzivno i pravedno kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnost celoživotnog učenja za sve</td><td>Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i devojčice</td><td>Obezbediti dostupnost i održivo upravljanje vodom i sanitacijama za sve</td></tr></table> Co-funded by the European Union 	 1 SVET BEZ SIROMAŠTVA	 2 SVET BEZ GLADI	 3 DOBRO ZDRAVLJE	 4 KVALITETNO OBRAZOVANJE	 5 RODNA RAVNOPRAVNOST	 6 ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI	Okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima	Okončati glad, postići bezbednost hrane i poboljšanu ishranu i promovisati održivu poljoprivredu	Obezbediti zdrav život i promovisati blagostanje za ljude svih generacija	Obezbediti inkluzivno i pravedno kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnost celoživotnog učenja za sve	Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i devojčice	Obezbediti dostupnost i održivo upravljanje vodom i sanitacijama za sve
 1 SVET BEZ SIROMAŠTVA	 2 SVET BEZ GLADI	 3 DOBRO ZDRAVLJE	 4 KVALITETNO OBRAZOVANJE	 5 RODNA RAVNOPRAVNOST	 6 ČISTA VODA I SANITARNI USLOVI								
Okončati siromaštvo svuda i u svim oblicima	Okončati glad, postići bezbednost hrane i poboljšanu ishranu i promovisati održivu poljoprivredu	Obezbediti zdrav život i promovisati blagostanje za ljude svih generacija	Obezbediti inkluzivno i pravedno kvalitetno obrazovanje i promovisati mogućnost celoživotnog učenja za sve	Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i devojčice	Obezbediti dostupnost i održivo upravljanje vodom i sanitacijama za sve								

					
7 ДОСТУПНА И ОБНОВLJИВА ЕНЕРГИЈА	8 ДОСТОЈАНСТВЕН РАД И ЕКОНОМСКИ РАСТ	9 ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА	10 СМАЊЕЊЕ НЕЈЕДНАКОСТИ	11 ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЛЕДНИЦЕ	12 ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА
Osigurati pristup dostupnoj, pouzdanjoj, održivoj i modernoj energiji za sve	Promovisati kontinuiran, inkluzivan i održiv ekonomski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojanstven rad za sve.	Izgraditi otpornu infrastrukturu, promovisati inkluzivnu i održivu industrijalizaciju i podsticati inovacije	Smanjiti nejednakost unutar i između država	Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, bezbednim, otpornim i održivim	Obezbediti održive obrasce potrošnje i proizvodnje.

 Co-funded by
the European Union

EMPWERSDGS

				
13 АКЦИЈА ЗА КЛИМУ	14 ЖИВОТ ПОД ВОДОМ	15 ЖИВОТ НА ЗЕМЉИ	16 МИР, ПРАВДА И СНАЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	17 ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉЕВА
Preduzeti hitnu akciju u borbi protiv klimatskih promena i njihovih posledica	Očuvati i održivo koristiti okeane, mora i morske resurse za održiv razvoj	Zaštiti, obnovljati i promovisati održivo korišćenje kopnenih ekosistema, održivo upravljati šumama, boriti se protiv dezertifikacije, zaustaviti i preokrenuti proces degradacije zemljišta i zaustaviti gubitak biodiverziteta.	Promovisati miroljubiva i inkluzivna društva za održivi razvoj, obezbediti pristup pravdi za sve, i izgraditi delotvorne, odgovorne i inkluzivne institucije na svim nivoima	Ojačati sredstva primene i revitalizovati globalno partnerstvo za održivi razvoj

 Co-funded by
the European Union

EMPWERSDGS

Primer šablona za tragove:

 Co-funded by
the European Union

TRAG ZA COR 1:

**Pronadite mesto gde čuvamo
naše obroke. Tamo ćete naći
ključ za okončanje siromaštva.**

EMPWERSDGS

Premostiti različitosti

Naziv aktivnosti	Premostiti različitosti
Pokriveni COR	1, 8, 10
Nivo kompleksnosti	Srednji
Trajanje	120 minuta
Veličina grupe	20
Ciljevi	1) Negovati empatiju i razumevanje izazova sa kojima se suočavaju osobe sa invaliditetom. 2) Podsticati kreativno razmišljanje u dizajniranju inkluzivnog radnog okruženja. 3) Promovisati timski radi i veštine rešavanja problema.
Materijali	• Materijali kao što su LEGO, plastelin, slamčice, traka • Kartice sa opcijama pristupačnosti • Tajmer • Flipchart ili tabla • Markeri
Priprema (ukoliko je potrebna)	Pripremite kartice sa opcijama pristupačnosti sa različitim opcijama za radno mesto (npr. rampe za invalidska kolica, Brajeve oznake, ergonomski nameštaj).
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (10 min): Uvod Predstavite pojam pristupačnosti i njegov značaj na radnom mestu. Razgovarajte o tome kako se to odnosi na COR, posebno na COR 1, 8 i 10. Korak 2 (15 min): Uputstva Podijelite učesnike u timove od četiri. Podelite kartice sa opcijama pristupačnosti svakom timu i objasnite da im je zadatak da dizajniraju model inkluzivnog radnog mesta koristeći priloženi materijal. Korak 3 (5 min): Dogovor grupe Svaki tim bira jednu karticu i razgovara o tome kako mogu da dodaju ovu funkciju u svoj model radnog mesta. Korak 4 (20 min): Pravljenje modela Timovi počinju da prave svoje modele. Podstaknite ih da kreativno razmišljaju o tome kako učiniti radno mesto dostupnim svima. Korak 5 (45 min): Predstavljanje Kada su modeli završeni, svaki tim predstavlja svoj dizajn grupi, objašnjavajući kako funkcionišu i zašto su te funkcije važne.
Sumiranje i evaluacija	• Šta ste naučili o važnosti pristupačnosti na radnom mestu? • Kakav je bio osećaj raditi na stvaranju inkluzivnog okruženja? • Sa kojim izazovima ste se suočili i kako ste ih prevazišli?

Više informacija (ukoliko postoje)	World Health Organization (WHO) Policy on Disability Ovaj dokument opisuje posvećenost SZO inkluzivnosti i integraciji invaliditeta u svim programskim oblastima, doprinoseći implementaciji globalnih strategija kao što je Agenda za održivi razvoj 2030. Diversity and Inclusion Ovaj video prikazuje različite aspekte različitosti koji se često zanemaruju ili ignorišu, pokazujući da različitost obuhvata sve pojedince.
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Nema.

Energija za sve

Naziv aktivnosti	Energija za sve
Pokriveni COR	7
Nivo kompleksnosti	Napredni
Trajanje	120 minuta
Veličina grupe	20 učesnika (podeljenih u delegacije)
Ciljevi	1) Razumeti važnost pristupačne i čiste energije. 2) Istražiti obnovljive izvore energije i njihove prednosti. 3) Pronaći rešenja za energetske izazove sa kojima se suočavaju zajednice širom sveta. 4) Razgovarati o izazovima i mogućnostima skladištenja i distribucije energije.
Materijali	• Informativne kartice o različitim obnovljivim izvorima energije (solarna, vetar, hidro, geotermalna, biomasa). • Karta sveta. • Kreativni materijali (papir, markeri, makaze, lepak) za izradu modela energetskih rešenja.
Priprema (ukoliko je potrebna)	Pripremite informativne kartice sa činjenicama o svakom obnovljivom izvoru energije. Postavite stanice za svaki izvor energije sa relevantnim materijalima.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1: Uvod (10 min) • Moderator uvodi aktivnost, objašnjavajući značaj COR 7 i njegov uticaj na globalnu održivost. • Učesnici su informisani o ciljevima i ishodima koji se očekuju od aktivnosti. Korak 2: Formiranje grupa (5 min) Učesnici su podeljeni u pet grupa, od kojih svaka predstavlja drugačiji obnovljivi izvor energije: solarnu energiju, vetar, hidro, geotermalnu i biomasu. Korak 3: Istraživanje i diskusija (20 min) • Svaka grupa dobija informativnu karticu sa detaljima o prednostima i izazovima njihovog izvora energije. • Grupe razgovaraju o potencijalu svog izvora energije i o tome kako se on može primeniti po pristupačnoj ceni i održivo. Korak 4: Identifikacija ciljnih regiona (15 min) • Koristeći kartu sveta, grupe identifikuju regione koji bi imali najviše koristi od njihovog obnovljivog izvora energije. • Oni uzimaju u obzir faktore kao što su klima, geografija i ekonomski uslovi. Korak 5: Planiranje projekta (30 minutes)

	Grupe planiraju projekat čiste energije, uzimajući u obzir infrastrukturu, uticaj na zajednicu i koristi za životnu sredinu. Korak 6: Kreiranje modela (30 min) - Grupe koriste kreativne materijale da bi napravile model ili vizuelni prikaz svog energetskog projekta. - Model treba da ilustruje kako projekat funkcioniše i njegove koristi za zajednicu. Korak 7: Predstavljanje (10 min) - Svaka grupa predstavlja svoj projekat ostalim učesnicima. - Objašnjavaju dizajn svog projekta i očekivane rezultate.
Sumiranje i evaluacija	- Moderator vodi informativnu sesiju gde se diskutuje o tome šta je naučeno i kako se ove ideje mogu primeniti u stvarnim scenarijima. - Učesnici razmišljaju o ulozi pristupačne i čiste energije u postizanju održivog razvoja.
Više informacija (ukoliko postoje)	<u>Obnovljiva energija</u> Energija je glavna i za problem klimatskih promena i za njegovo rešavanje. Značajan deo gasova staklene bašte koji zagrevaju našu planetu potiče od proizvodnje energije, posebno sagorevanja fosilnih goriva poput uglja, nafte i gasa. Ova fosilna goriva su glavni pokretači globalnih klimatskih promena, odgovorni su za preko 75% emisija gasova staklene bašte i skoro 90% emisije ugljen-dioksida. Trenutno, fosilna goriva i dalje dominiraju, čineći više od 80% globalne proizvodnje energije. Međutim, povećava se udeo obnovljivih izvora energije, koji sada daju oko 29% električne energije. Ubrzavanje procesa prelaska na obnovljivu energiju je od suštinskog značaja za zdravu i održivu budućnost.
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	KARTA SVETA

KARTICE SA OBNOVLJIVIM IZVORIMA ENERGIJE

1. Solarna energija

a. Prednosti:

- i. Neiscrpna zaliha: Sunce obezbeđuje ogromnu količinu energije koja neće nestati milijardama godina
- ii. Niski operativni troškovi: Jednom instalirani, solarni paneli zahtevaju malo održavanja i obezbeđuju besplatnu energiju od sunca
- iii. Prednosti za životnu sredinu: solarna energija ne proizvodi emisije tokom rada i smanjuje oslanjanje na fosilna goriva
- iv. Energetska nezavisnost: solarna energija može smanjiti zavisnost od stranih izvora energije i povećati domaću energetske sigurnost

b. Izazovi:

- i. Visoki početni troškovi: Početna investicija za instalaciju solarnih panela može biti značajna
- ii. Vremenska ograničenost: Sunčeva energija je dostupna samo kada sunce sija i na nju mogu uticati vremenski uslovi
- iii. Ograničenja skladištenja: Čuvanje solarne energije za korišćenje tokom perioda bez sunca zahteva sisteme baterija, što može biti skupo
- iv. Geografska ograničenja: potencijal solarne energije varira u zavisnosti od lokacije, pri čemu neke oblasti dobijaju više sunčeve svetlosti od drugih others

2. Energija vetra

a. Prednosti:

- i. Obnovljivo: Vetar je bogat resurs koji se prirodno regeneriše i koji je neiscrpan
- ii. Čisto: Turbine na vetar proizvode električnu energiju bez emitovanja gasova staklene bašte ili zagađivača
- iii. Isplativo: Cena energije vetra je značajno smanjena, čineći je konkurentnom tradicionalnim izvorima energije.

b. Izazovi:

- i. Vizuelni uticaj i uticaj buke: Turbine na vetar mogu da utiču na pejzaž i stvaraju buku, što se može smatrati smetnjom od strane obližnjih stanovnika
- ii. Remećenje divljih životinja: Ptice i slepi miševi mogu biti povređeni lopaticama turbine, što izaziva zabrinutost za životnu sredinu
- iii. Promenljiva proizvodnja energije: Energija vetra zavisi od brzine vetra i može biti nepredvidiva, zahtevajući rezervne sisteme za konzistentno snabdevanje.

3. Hidro energija

	a. <u>Prednosti:</u> i. Stabilitnost i pouzdanost: Protok vode je generalno konstantan i predvidljiv, pružajući stabilan izvor energije ii. Visoka efikasnost: Hidroelektrane pretvaraju oko 90% energije tekuće vode u električnu energiju. b. <u>Izazovi:</u> i. Uticaj na životnu sredinu: Brane mogu poremetiti lokalne ekosisteme, utičući na migraciju riba i kvalitet vode ii. Raseljavanje: Veliki hidroprojekti mogu zahtevati izmeštanje zajednica i promene pejzaža 4. Geotermalna energija a. <u>Prednosti:</u> i. Konzistentnost: Geotermalna energija je uvek dostupna, bez obzira na vremenske uslove ii. Mali otisak: Geotermalna postrojenja obično koriste manje zemlje po megavatu od drugih obnovljivih izvora energije. b. <u>Izazovi:</u> i. Specifična lokacija: Geotermalna energija je moguća u oblastima sa visokom geotermalnom aktivnošću, što ograničava njenu široku upotrebu ii. Rizici bušenja: Proces bušenja može osloboditi gasove staklene bašte zarobljene ispod zemlje i može izazvati zemljotrese. 5. Energija biomase a. <u>Prednosti:</u> i. Fleksibilnost: Biomasa se može pretvoriti u različite oblike energije, kao što su toplotna, električna energija i biogoriva ii. Ugljično neutralan: Kada se dobija održivo, biomasa može biti ugljen-neutralan izvor energije. b. <u>Izazovi:</u> i. Korišćenje zemljišta: Uzgajanje useva na biomasu može se takmičiti sa proizvodnjom hrane i dovesti do krčenja šuma ii. Emisije: Neke metode proizvodnje energije iz biomase mogu proizvesti zagađivače vazduha i gasove staklene bašte
--	---

Mozaik kultura

Naziv aktivnosti	Mozaik kultura
Pokriveni COR	4, 10, 16
Nivo kompleksnosti	Srednji
Trajanje	120 minuta
Veličina grupe	5-10
Ciljevi	1) Istražiti i prepoznati različite kulturne pozadine učesnika. 2) Poboljšati razumevanje uticaja kulture na perspektive i iskustva pojedinaca. 3) Podsticati dijalog i razmenu kulturnih znanja.
Materijali	• Karta sveta ili globus (možeš koristiti mapu sveta iz prethodne aktivnosti) • Marker i flip chart papiri • Muzički plejer sa različitim vrstama svetske muzike • Radni listovi za kulturnu razmenu
Priprema (ukoliko je potrebna)	Podelite radne listove učesnicima kako bi podelili informacije o svojoj kulturi (vidi radne listove)
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (10 min): Predstavite koncept kulturne različitosti i njegov značaj u negovanju raznolike i inkluzivne zajednice. Razgovarajte o tome kako se ovo odnosi na odabrane ciljeve održivog razvoja. Korak 2 (15 min): Podelite učesnike u parove ili manje grupe. Podelite radne listove za kulturnu razmenu i zamolite ih da popune informacije o svom kulturnom poreklu. Korak 3 (5 min): Zamolite učesnice da na karti sveta ili globusu markerom označe svoje kulturno poreklo. Korak 4 (20 min): Učesnici dele svoje radne listove za kulturnu razmenu sa svojom grupom, razgovarajući o tradicijama, jezicima i jedinstvenim aspektima njihove kulture. Korak 5 (45 min): Organizujte sesiju kulturne razmene na kojoj učesnici mogu jedni druge podučavati rečima iz svojih jezika, podeliti tradicionalne priče ili razgovarati o kulturnim praksama.
Sumiranje i evaluacija	• Kako učenje o različitim kulturama obogaćuje naše razumevanje sveta? • Na koje načine možemo stvoriti inkluzivnije prostore koji poštuju izražavanje različitih kultura?

	• Koje akcije možemo preduzeti kako bismo osigurali da se kulturna različitost poštuje i slavi?
Više informacija (ukoliko postoje)	<u>Šta je različitost?</u> Različitost se odnosi na raznolikost među ljudima, koje mogu uključivati karakteristike kao što su rasa, etnička pripadnost, pol, invaliditet, seksualna orijentacija, rodni identitet, nacionalno poreklo, jezik i socioekonomski status. Na radnom mestu, različitost znači imati tim sastavljen od ljudi sa različitim iskustvima i perspektivama. Različitost nije samo u brojevima; radi se o bogatstvu koje donosi organizaciji i društvu. <u>Šta je kulturna različitost?</u> Kulturna različitost se odnosi na raznolikost kultura, tradicija, jezika i načina života koji postoje u društvu ili u različitim društvima. Obuhvata različite duhovne, materijalne, intelektualne i emocionalne karakteristike koje definišu različite grupe ljudi.
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Radni list kulturne različitosti Cultural DIVERSITY <i>Use this worksheet to tell more about your culture and the tradition of your family</i> 1 Language my family and I speak. _____ _____ _____ 2 My favourite tradition. _____ _____ _____ 3 My favourite traditional food. _____ _____ _____ 4 Clothes work in my culture. _____ _____ _____ 5 Holidays celebrated in my culture. _____ _____ _____

Klimatski savet

Naziv aktivnosti	Klimatski savet
Pokriveni COR	10, 11, 13, 16
Nivo kompleksnosti	Napredni
Trajanje	120 minuta
Veličina grupe	20 učesnika (podeljenih u delegacije)
Ciljevi	1) Razumeti različite perspektive i interese u međunarodnim pregovorima o klimatskim promenama. 2) Razvijati pregovaračke i diplomatske veštine. 3) Podsticati kritičko razmišljanje o globalnim politikama zaštite životne sredine i njihovom uticaju.
Materijali	• Kartica sa imenom svake uloge. • Info paket o svakoj delegaciji. • Čekić koji će označiti početak i kraj sastanka • Velika karta sveta. • Tajmer kojim će se voditi računa o vremenu pričanja. • Materijali za hvatanje beleški za sve učesnike.
Priprema (ukoliko je potrebna)	Pripremite kartice sa ulogama i pakete informacija sa detaljima o poziciji, interesima i ciljevima svake delegacije. Postavite prostoriju tako da liči na konferencijsku salu sa rasporedom sedenja za svaku delegaciju. Uloge: - 2 predstavnika bogatih zemalja - 2 predstavnika zemalja u razvoju - 2 predstavnika naftnih kompanija - 2 predstavnika kompanija koje proizvode obnovljive izvore energije - 2 zagovarača iz NVO sektora koji se bave zaštitom životne sredine - 2 naučnika koji se bave klimatskim promenama - 2 omladinskih aktivista - 2 predstavnika zajednice starijih osoba - 2 predstavnika poljoprivrednog sektora - 2 eksperta za urbano planiranje
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (5 min): Uvod Predstavite aktivnost i podelite kartice sa ulogama i pakete informacija učesnicima. Objasnite ciljeve i pravila igre uloga. Korak 2 (15 min): Priprema

	Učesnici se upoznaju sa svojim ulogama i pripremaju svoje uvodne reči, usklađujući se sa njima dodeljenim interesima i pozicijama. Korak 3 (5 min): Otvaranje Facilitator otvara sastanak kratkim osvrtom na trenutno stanje globalnih klimatskih promena i hitnost međunarodne saradnje. Korak 4 (15 min): Uvodne reči Svaka delegacija daje uvodnu reč, izlažući svoj stav o klimatskim promenama i predloženim rešenjima (2 minuta po delegaciji). Korak 5 (45 min): Debata Otvoreni prostor za debatu. Delegacije učestvuju u diskusijama, pregovorima i formiraju saveze. Facilitator moderira kako bi osigurao ravnopravno učešće. Korak 6 (20 min): Finalizacija Delegacije rade na izradi zajedničke rezolucije o klimatskim akcijama, uzimajući u obzir interese i brige svih strana. Korak 7 (15 min): Sumiranje Vidi pitanja ispod
Sumiranje i evaluacija	• Razmišljajte o izazovima sa kojima ste se suočili tokom pregovora. • Razgovarajte o izvodljivosti predloženih rešenja. • Ocenite ulogu diplomatije i kompromisa u međunarodnim odnosima.
Više informacija (ukoliko postoje)	Clean Energy Future: Ovaj članak govori o ekonomskim i zdravstvenim prednostima čiste energije i osporava mit da ona ometa ekonomski razvoj. Financial Support for Climate Action: Ovaj članak naglašava važnost finansijske inkluzije za otpornost na klimu, posebno u klimatski ugroženim zemljama.
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	MATERIJAL ZA MODERATORA KAO UVOD U DISKUSIJU SAVETA O KLIMATSKIM PROMENAMA <i>Poštovani delegati,</i> <i>Danas smo se okupili ovde da bismo se uključili u ključnu diskusiju koja će oblikovati naš kolektivni odgovor na globalni izazov klimatskih promena. Ovaj skup okuplja raznoliku grupu zainteresovanih strana, od kojih svaka predstavlja jedinstvenu perspektivu i skup interesovanja. Naš cilj je da podstaknemo konstruktivan dijalog koji vodi do praktičnih rešenja.</i> <i>Danas se nalazimo na raskrsnici na kojoj će odluke koje donosimo imati trajni uticaj na našu planetu i buduće generacije. Svaka delegacija ovde ima deo slagalice za ublažavanje efekata klimatskih promena i unapređenje naših ciljeva održivog razvoja.</i> <i>Dok nastavljamo, pozivam svakog od vas da jasno iznese svoje stavove i sasluša druge s poštovanjem. Zapamtite, suština ovog</i>

	<i>skupa je saradnja i kompromis. Hajde da radimo zajedno na stvaranju održive i pravedne budućnosti za sve."</i> Raspodela vremena: - Otvaranje: 5 minuta - Predstavljanje delegata: 2 minuta po delegaciji - Uvodne reči: 3 minuta po delegaciji - Debata: Vođena od strane moderatora, 2 minuta po govorniku sa mogućnošću produžetka po zahtevu - Draftovanje zajedničke rezolucije: 30 minuta (saradnička sesija) - Završne reči: 5 minuta Smernice za diskusiju: - Poštujte vreme za govor dodeljeno svakoj delegaciji. - Slušajte pažljivo i razmotrite sve tačke gledišta. - Tražite zajednički jezik i budite otvoreni za kompromis. - Fokusirajte se na konstruktivna rešenja koja su od koristi globalnoj zajednici. Teme diskusije (bira moderator): - Budućnost sa čistom energijom - Finansijska podrška akciji za klimu
--	---

Inkluzivna umetnost i radionica kreativnosti

Naziv aktivnosti	Inkluzivna umetnost i radionica kreativnosti
Pokriveni COR	4, 10, 11
Nivo kompleksnosti	Napredni
Trajanje	110 minuta
Veličina grupe	20
Ciljevi	1) Podsticati samoizražavanje i kreativnost kroz različite umetničke forme 2) Promovisati inkluzivnost i pristupačnost u umetničkim aktivnostima 3) Negovati saradnju i razumevanje među učesnicima različitih sposobnosti 4) Povećati svest o ciljevima održivog razvoja (COR) kroz tematske umetničke projekte 5) Olakšati socijalnu interakciju i vršnjačku podršku u kreativnom okruženju
Materijali	• Veliki listovi papira • Tempere, četkice, marker i voštane bojice • Makaze, lepak i kolaž papir • Stolovi i stolice podesive visine (kako bi osigurali prisupačnost svim učesnicima)
Priprema (ukoliko je potrebna)	Postavite stolove i stolice tako da se učesnicima sa poteškoćama u kretanju obezbedi lako kretanje Postavite stanice sa različitim materijalima, omogućavajući da su na dohvata ruke. Podstaknite učesnike da zamole svoje kolege za pomoć ako je potrebno. Pripremite adaptivne umetničke alate i obezbedite njihovu dostupnost.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1 (10 min): Pozdravite učesnike i objasnite ciljeve radionice. Istaknite važnost kreativnosti i inkluzivnosti u umetnosti. Korak 2: Stanice istraživanja umetnosti • Postavite različite umetničke stanice: slikanje, crtanje, kolaž i modeliranje od gline. • Objasnite aktivnosti na svakoj stanici. • Naglasite da se učesnici mogu slobodno kretati između stanica i isprobati različite aktivnosti. • Uverite se da svaka stanica ima prilagodljive alate dostupne za učesnike sa invaliditetom. Korak 3: Grupni umetnički projekat

	• Podelite učesnike u četiri grupe od po pet. • Dajte svakoj grupi list papira. • Dodelite temu koja se odnosi na COR (npr. „Održivi gradovi“, „Jednakost“, „Obrazovanje za sve“). • Podstaknite grupe da kreiraju zajedničko umetničko delo na osnovu teme koristeći različite materijale. • Ostavite 10 minuta za razmišljanje i 30 minuta za kreiranje umetničkog dela. Korak 4: Šetnja umetničkom galerijom • Prikažite sve grupne umetničke radove po prostoriji. • Pozovite učesnike da prošetaju i pogledaju kreacije jedni drugih. • Podstaknite učesnike da postavljaju pitanja i diskutuju o umetničkim delima.
Sumiranje i evaluacija	• Kako ste se osećali tokom likovnih aktivnosti? U čemu ste najviše uživali? • Kako je rad sa drugima uticao na vašu kreativnost? • Koliko je po vašem mišljenju inkluzivnost važna u umetničkim aktivnostima? • Šta ste naučili o COR kroz ovu radionicu? • Šta možete da uradite da umetnost učinite dostupnijom svima? • Kako kreativne aktivnosti mogu da podstiču osećaj zajednice i podrške?
Više informacija (ukoliko postoje)	Nema.
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Nema.

Koja je moja uloga?

Naziv aktivnosti	Koja je moja uloga?
Pokriveni COR	10, sekundarno 3,4,5,8,16 (ili drugi ukoliko je neophodno)
Nivo kompleksnosti	Srednji
Trajanje	70 minuta
Veličina grupe	Do 30
Ciljevi	• Učenje o osnovnim konceptima invalidnosti, jednakosti, inkluzije i kako oni utiču na ciljeve održivog razvoja • Podizanje svesti o preprekama i potencijalnim rešenjima za mlade sa invaliditetom o pristupu informacijama i njihovom angažovanju u rešavanju društvenih pitanja
Materijali	• Flip chart i markeri • Stolovi sa 5 stolica • Slike iz štampanog materijala • Kopije kartica sa ulogama • Slušalice sa glasnom muzikom, maska za spavanje, malo čičak trake ili konopac za vezivanje nogu i ruku, kopija COR na jednostavnom jeziku, telefon sa omogućenim softverom za glas u tekst ili AAC aplikacijom, fidžeti, set nalepnica od perlica koji se može koristiti kao Brajeve tačke i kopiju abecede na Brajevom pismu
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Napravite kopije kartica sa ulogama • Pripremite slušalice sa glasnom muzikom, masku za spavanje, malo čičak trake ili konopac, fidžete, kopiju COR na jednostavnom jeziku, set tačaka za nalepnice i kopiju abecede na Brajevom pismu • omogućite softver za glas u tekst na telefonu ili instalirajte AAC aplikaciju
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1: Brejnstorming (20 min) Brejnstormujte sa učesnicima tako što ćete ih pitati šta su jednakost, inkluzija, intersekcionalnost (uzimajući jednu po jednu temu i zapisujući njihove ključne reči na flip chart). Korak 2: Aktivnost (20 min) Podelite učesnike u grupe od po 5, od kojih svaka ima po jednu „osobu sa invaliditetom“ i osobu u pratnji ili asistenta. Zamolite dve osobe u svakoj grupi da nacrtaju svoju ulogu (osoba sa invaliditetom i njihov lični asistent). Set karata uloga bira se izvlačenjem 2 karte (savijene zajedno) iz hrpe. Učesniku sa invaliditetom se daje bilo koji alat koji mu je potreban za ulogu i jedan alat za pomoć grupi (brajevo pismo, tekst na običnom jeziku ili slično, kao što je navedeno u materijalima iznad). (5 min)

	Postavite svaku grupu za sto. Svaka tabela treba da ima odštampane slike koje predstavljaju ljudska prava i osnovne slobode i srodne COR (pogledajte u Štampanim materijalima) i zamolite grupu da diskutuje o sledećem pitanju „Šta vidite na fotografijama i kako je to povezano sa ljudskim pravima i slobodama?“. Grupe moraju osigurati ravnopravno učešće svih članova. (15 min) Korak 3: Sumiranje (20 min) Vidi pitanja ispod. Korak 4: Mišljenja i zaključci (10 min) Objasnite da su slike trebale da istaknu važnost jednakih mogućnosti za učešće mladih. Objasnite COR 10 i druge srodne COR, kao i zašto su važni za mlade.
Sumiranje i evaluacija	1. Kako ste se osećali tokom aktivnosti? 2. Šta se desilo u grupi kada ste saznali da imate učesnika sa invaliditetom? Kako ste se prilagodili? 3. Za one koji su imali tu ulogu, da li ste se borili da se uklopite ili vam je bilo lako da ravnopravno učestvujete u zadatku? 4. Za one koji nisu imali tu ulogu, koju vrstu podrške ste pružili da biste osigurali učešće svih u zadatku? 5. Koje pravo i COR je istražen (na stolu) i kakvu ste se povezali sa iskustvom osoba sa invaliditetom? 6. Koji su vaši glavni zaključci iz ove aktivnosti? Šta ste naučili o nejednakostima i njihovom uticaju na određena prava? 7. Na koji način možete povezati ovu aktivnost sa primerima iz stvarnog života? 8. Koja je uloga mladih u uticaju na promene i obezbeđivanju inkluzije i ravnopravnosti u našim društvima?
Više informacija (ukoliko postoje)	Procenjena populacija država članica Saveta Evrope je 800 miliona, što znači da u njihovim granicama mora biti oko 80 miliona osoba sa invaliditetom. SZO procenjuje da više od milijardu ljudi, oko 15% svetske populacije, danas u svetu ima neki oblik invaliditeta. Broj se povećava zbog rata i razaranja, nezdravih uslova života ili odsustva znanja o invalidnosti, njenim uzrocima, prevenciji i lečenju. Među osobama sa invaliditetom posebno su ugrožene žene, deca, starci, žrtve torture, izbeglice i raseljena lica i radnici migranti. Na primer, žene sa invaliditetom su diskriminisane i zbog svog pola i zbog invaliditeta. <u>UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (srp. UN-ova konvencija o pravima osoba sa invaliditetom)</u> Ovaj sporazum je otvoren za potpisivanje u martu 2007. godine i stupio je na snagu u maju 2008. godine.
Štampani materijal (ukoliko ih ima,	Parovi na karticama sa ulogama:

molimo dodajte ih
ovde ILI ispod)

- Vi ste gluva osoba koja koristi znakovni jezik i potrebno vam je prisustvo prevodioca za efikasnu komunikaciju
- Vi ste prevodilac za vaš lokalni i međunarodni znakovni jezik
- Vi ste slepa osoba koja koristi beli štap ili pratnju druge osobe u kretanju i svakodnevnim aktivnostima. Znae brajevu abuku.
- Vi ste asistent slepoj osobi.
- Vi ste osoba sa spektra autizma, osetljivi ste na glasne zvukove, svetlost, određene teksture itd. Teško se koncentrišete ako ima mnogo stvari koje vas ometaju i postajete anksiozni.
- Vi ste asistent autistične osobe koji, između ostalog, pomaže toj osobi u stresnim situacijama.
- Vi ste osoba sa intelektualnim invaliditetom koja koristi materijale na jednostavnom jeziku i podršku pri odlučivanju. Kada nešto ne razumete, postavljate pitanja, a ako ne dobijete objašnjenje, jedva da učestvujete u razgovoru.
- Vi ste asistent osobe sa intelektualnim teškoćama, između ostalog odgovorni ste za pomoć u donošenju odluka
- Vi ste osoba sa invaliditetom, korisnik invalidskih kolica, sa smanjenim obimom pokreta jedne ruke. Potrebna vam je arhitektonska pristupačnost prostora i pomoć u određenim aktivnostima.
- Vi ste lični asistent korisnika invalidskih kolica
- Vi ste osoba sa disleksijom i disgrafijom (teškoće u prepoznavanju, čitanju i pisanju slova)
- Vi ste asistent osobe sa disleksijom i disgrafijom, između ostalog odgovorni ste za prilagođavanje materijala po potrebi

FOTOGRAFIJE (iste za svakim stolom)

Citati promene

Naziv aktivnosti	Citati promene
Pokriveni COR	10 (svi ostali se mogu koristiti u posebnim slučajevima)
Nivo kompleksnosti	Početni
Trajanje	60 minuta
Veličina grupe	Do 35
Ciljevi	• Podići svest o važnosti različitih glasova koji se bave društvenim pitanjima • Istaknuti složene identitete i kako se prepreke preklapaju • Vežbati javni nastup i efikasno prezentovanje ideja
Materijali	• Isečci sa citatima • Kutija ili kesa
Priprema (ukoliko je potrebna)	• Odštampati i iseći citate
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1: Uvod (10 min) Kada je grupa u krugu, prođite kroz važnosti COR-a, objasnite intersekcionalnost i kako se različite marginalizovane grupe mogu suočiti sa preprekama. Uvedite grupu u način ostvarivanje prava. Predstavite aktivnost. Korak 2: Grupna diskusija (10 min) Učesnici su podeljeni u parove/grupe po 3, i iz šešira/kutije izvlače jedan papir sa citatom. Recite im je da je citat poznate osobe sa invaliditetom. Učesnici diskutuju o citatu i njegovom značenju. Trebalo bi da razmisle o tome kako se to odnosi na ljudska prava i COR, šta bi to moglo značiti za različite kontekste i u odnosu na različite ciljeve. Korak 3: Prezentacije (15-20 min) Učesnici se vraćaju u krug i predstavljaju kako su doživeli citat u sledećem formatu: • prezentacija od maksimalno 1 minut • bez ponavljanja • bez prekidanja Za to vreme, jedan od moderatora zapisuje glavne ideje koje su pomenute, tako da se mogu zapamtiti i istražiti tokom debriefinga. Korak 4: Debriefing (20 min) Vidi pitanja ispod.
Sumiranje i evaluacija	Primeri pitanja za debriefing (adaptirati po potrebi): 1. Jednom rečju, šta vam je na umu/kako se trenutno osećate?

	2. Koliko je bilo izazovno razgovarati o svojoj temi samo jedan minut? 3. Kako se vaša izjava odnosi na ljudska prava? 4. U kakvoj je vezi sa ciljevima zacrtanim među COR? 5. Kako su ovi citati uticali na vaš način razmišljanja o različitim perspektivama? 6. Da li svi imaju jednake šanse da zadovolje svoje potrebe i pristupe svojim pravima, kao pojedinci? Zašto? Zašto ne? 7. Kako mi lično utičemo na promene i zašto je to važno? 8. 8Kako da mobilišemo više mladih iz marginalizovanih grupa?
Više informacija (ukoliko postoje)	Procenjena populacija država članica Saveta Evrope je 800 miliona, što znači da u njihovim granicama mora biti oko 80 miliona osoba sa invaliditetom. SZO procenjuje da više od milijardu ljudi, oko 15% svetske populacije, danas u svetu ima neki oblik invaliditeta. Broj se povećava zbog rata i razaranja, nezdravih uslova života ili odsustva znanja o invalidnosti, njenim uzrocima, prevenciji i lečenju. Među osobama sa invaliditetom posebno su ugrožene žene, deca, starci, žrtve torture, izbeglice i raseljena lica i radnici migranti. Na primer, žene sa invaliditetom su diskriminisane i zbog svog pola i zbog invaliditeta. <u>UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (srp. UN-ova konvencija o pravima osoba sa invaliditetom)</u> Ovaj sporazum je otvoren za potpisivanje u martu 2007. godine i stupio je na snagu u maju 2008. godine. Socijalni model invaliditeta je model koji kažu da invaliditet osobe ne određuje njihov invaliditet već fizičke i strukturalne barijere u društvu kao i društveni stav
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Citati za diskusiju: 1) "Kada vas drugi vide kao građanina trećeg reda, prvo što vam treba je vera u sebe i saznanje da imate prava. Sledeća stvar koja vam je potrebna je grupa prijatelja sa kojima ćete se boriti." — Džudit Hojman 2) "Moj invaliditet ne postoji zato što koristim invalidska kolica, već zato što je šira okolina nedostupna " — Stela Jang 3) Taj citat, 'jedini invaliditet u životu je loš stav', razlog što je glupost je ... Nikakva količina osmeha na stepeništu nikada nije učinila da se pretvori u rampu. Nikakva količina stajanja kraj polica za knjige i isijavanja pozitivnog stava neće pretvoriti sve te knjige u brajevu azbuku.- Stela Jang 4) "Ja sam drugačiji, ne manje vredan." — Dr. Templ Grandin 5) "Invaliditet vas ne čini izuzetnim, ali pitanje šta mislite da znate o tome vas čini takvim." — Stela Jang 6) "Ne treba mi da bude lako. Samo moguće." — Betani Hamilton

	7) "Život je niz lekcija koje se moraju proživeti da bi se razumele" - Helen Keler 8) "Nisam ovde da namećem šerijatski zakon, i nisam ovde da bih imao poruku o invaliditetu koja je inspirativna – ovde sam da nasmejem ljude. Ali kada mogu da naslojavanjem stvari nateram ljude ne samo da se smeju već i da se zapitaju, da nateram ljude ne samo da se smeju već i da budu uvređeni... Moram to da uradim. - Majson Zajid 9) "Moramo biti tretirani kao jednaki - a komunikacija je način na koji to možemo postići "- Luj Braj 10) "Ali počeo sam da shvatam nešto veoma važno: kada institucije ne žele nešto da urade, tvrditi da je nešto „bezbednost“ je argument na koji se lako mogu osloniti. Zvuči tako benigno i zaštitnički. Kako briga dali bezbednost može biti pogrešna ili diskriminatorna?" — Džudit Hojman 11) „Upravo tu je bila naša kvaka-22: Pošto je država bila tako nepristupačna, invalidima je bilo teško da izađu i rade stvari – što nas je učinilo nevidljivim. Tako da nas je bilo lako odbaciti i ignorisati. Sve dok institucije nisu bile prinuđene da nas prihvate, ostali bismo zaključani i nevidljivi – i dokle god smo zaključani i nevidljivi, niko ne bi video našu pravu snagu i otpisivao bi nas." Džudit Hojman 12) Citati poput "ako on to može, možete i vi" govore ljudima bez invaliditeta da nas gledaju kao da smo mi ovi posebni mali jednorozzi koji su ovde da ih nateraju da se osećaju dobro u svojim životima: To nas i dalje dovodi do toga da nas stavlja na pijedestal ili u sažaljevaju što je veoma snishodljivo."- Moli Burk 13) "Svet više brine o invaliditetu nego što to rade osobe sa invaliditetom." - Varvik Dejvis 14) "Problem mnogih osoba sa invaliditetom nije to što nismo u mogućnosti da radimo određeni broj sati nedeljno. Problem je što nam niko neće dozvoliti".- Stela Jang 15) " Ne radi se o nekim novim pravima, već o istim pravima koja imaju svi ostali građani ovog sveta."- Ser Robert Martin 16) "Ne verujem u glupu političku korektnost. Ne mislim da se fundamentalni problemi ljudskih prava mogu rešiti diplomatskim putem. Diplomatski dijalog i izražavanje nisu jednostavni kada su u pitanju osnovna ljudska prava. Čvrsto verujem u ljudska prava, a da bi se ona ostvarila, da bi osobe sa invaliditetom živele svoja ljudska prava, moramo biti direktni. Moramo biti revolucionari, jer ovo što radimo je revolucija." - Kapka Panajotova
--	--

Mladi protiv korupcije

Naziv aktivnosti	Mladi protiv korupcije
Pokriveni COR	5, 10, 16
Nivo kompleksnosti	Srednji
Trajanje	90 minuta
Veličina grupe	40
Ciljevi	- Glavni cilj je podizanje svesti o sveprisutnoj pojavi korupcije u društvu i razvijanje kritičkog mišljenja i različitih perspektiva među mladim ljudima, koji će biti budući lideri i oblikovati institucije. - Razumevanje preseka roda i korupcije i kako korupcija nesrazmerno više utiče na žene i marginalizovane grupe. - Istražiti ulogu mladih u sprečavanju korupcije i njihov potencijalni doprinos stvaranju transparentnijeg i pravednijeg društva.
Materijali	- Podeliti studiju slučaja odabranu za rad u grupi - Flip chart i markeri
Preparation (if any)	- Odšampajte studiju slučaja za 5 grupa (vid Štampani materijal) - Pripremite prezentaciju sa aktuelnim informacijama (vidi Više informacija)
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1: Uvod (10 min) Pozovite učesnike da podele svoje razumevanje o korupciji i njenom uticaju na društvo, nudeći kratke primere iz svojih iskustava. Napišite njihove ključne reči na flip chartu koji će biti vidljiv tokom cele aktivnosti. Korak 2: Priprema studije slučaja (5 min) Organizujte učesnike u 5 grupa. Njihov zadatak je da pregledaju datu studiju slučaja (vidi Štampani materijali) i pripreme kratku prezentaciju svojih zaključaka (do 2 min) Korak 3: Grupni rad i diskusija (20 min) Omogućite grupama da diskutuju o studiji slučaja, prateći njihov rad i pružajući uputstva po potrebi. Korak 4: Predstavljanje rezultata (10 minutes) Svaka grupa iznosi svoje zaključke iz diskusije o studiji slučaja. Osažite osećaj za prihvatanje različitih mišljenja i dublje razumevanje složenosti koja okružuju korupciju. Korak 5: Debriefing (30 min) Vidi pitanja ispod. Korak 6: Interaktivna prezentacija (15 minutes) Završite debriefing predstavljanjem definicije korupcije, Indeksa percepcije korupcije, posledica i izazova, zakonskih okvira i međunarodnih tela i agencija uključenih u borbu protiv korupcije.

	Istaknite ulogu pojedinaca u sprečavanju korupcije i njenih negativnih efekata na društvo. Omogućite diskusiju o tome kako korupcija različito utiče na muškarce i žene i istražite potencijalna rešenja.
Sumiranje i evaluacija	1. Kako je vaša grupa pristupila ovoj studiji slučaja? Da li ste se lako složili oko ključnih zaključaka? 2. Kako korupcija utiče na poverenje u javne institucije i službe? 3. Kako korupcija utiče na mlade ljude koji pokušavaju da uđu u sistem i angažuju se u javnom sektoru? 4. Koji su dugoročni efekti korupcije na društveni i ekonomski razvoj? (Ako je potrebno, dodajte element demoralizirajućeg efekta korupcije na želje i ciljeve u karijeri mladih) 5. Da li su marginalizovane grupe više pogođene korupcijom? Zašto/zašto ne? 6. Sa kojim se specifičnim preprekama suočavaju ove grupe kada se bave korupcijom? 7. Kako korupcija različito utiče na muškarce i žene? 8. Koje mere se mogu primeniti za rešavanje rodno specifičnih uticaja korupcije? 9. Da li ste se ikada u životu suočili sa korupcijom? Šta se desilo? 10. Koja je uloga obrazovanja, podizanja svesti i angažovanja zajednice u borbi protiv korupcije? 11. Koje hitne akcije mladi mogu da preduzmu kako bi doprineli naporima u borbi protiv korupcije u svojim zajednicama?
Više informacija (ukoliko postoje)	• Transparency International's GENDER AND CORRUPTION TOPIC GUIDE Compiled by the Anti Corruption Helpdesk • 2023 Corruption Perceptions Index: Explore the... - Transparency.org • front.PMD (usaid.gov) • Antikorupcijski-vodic-kroz-skolske-casove-2015.pdf (iea.rs)
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Studija slučaja U izmišljenoj zemlji „X“, postoji jedan od vodećih univerziteta u regionu, „Univerzitet X“. Ovaj univerzitet ima dugu istoriju prestiža i izvrsnosti, ali iza njegove fasade reputacije krije se duboko ukorenjena korupcija koja utiče na sve aspekte njegovog funkcionisanja. Univerzitet Ks suočava se sa ozbiljnim finansijskim izazovima, posebno nakon smanjenja državnog finansiranja visokog obrazovanja. Da bi nadoknadili gubitak prihoda, rukovodstvo univerziteta se okreće prihvatanju donacija od bogatih pojedinaca i korporacija. Međutim, uslovi ovih donacija nisu samo fokusirani na finansiranje stipendija i istraživačkih projekata; bogati donatori zahtevaju pristup za upis svoje dece, čak i ako nemaju odgovarajuće kvalifikacije. Ovo stvara duboku podelu između učenika koji su primljeni na osnovu zasluga i onih koji su primljeni zahvaljujući donacijama njihovih roditelja. Rukovodstvo univerziteta blisko sarađuje sa vladajućom političkom strankom kako bi održalo svoju poziciju i finansijsku podršku. Politika utiče na odluke o prijemu studenata, favorizujući kandidate povezane sa političkim elitama bez obzira na njihove akademske sposobnosti. Ova bliska veza između univerziteta i politike stvara klijentelistički sistem koji

	podstiče korupciju i nepotizam. U zemlji Ks, visoko obrazovanje se često posmatra kao statusni simbol, a diploma sa Univerziteta Ks se smatra ulaznicom za elitu. Ovo stvara značajan pritisak na studente i njihove porodice da se uključe u koruptivne radnje kako bi osigurali pristup prestižnim institucijama. Ova kultura elitizma i nepotizma duboko je ukorenjena u društvenim normama, što reforme čini izazovima za sprovođenje. Pitanja za grupnu diskusiju: 1. Koji su svi faktori koji doprinose korupciji u visokom obrazovanju, uključujući ekonomske, političke, kulturne i perspektive organizovanog kriminala? 2. Koje su posledice takvog delovanja na društvo, kao što je narušavanje poverenja u obrazovne institucije, podrivanje društvene kohezije i ograničavanje pristupa pravdi i jednakim mogućnostima za sve građane? 3. Da li su žene i druge ugrožene grupe u još nepovoljnijem položaju zbog korupcije u visokom obrazovanju i da li su posledice po njih još teže u odnosu na druge grupe?
--	---

Kreiranje vesti...

Naziv aktivnosti	Kreiranje vesti...
Pokriveni COR	5, 10
Nivo kompleksnosti	Napredni
Trajanje	45 minuta
Veličina grupe	10
Ciljevi	• Razviti razumevanje o tome kako izveštavanje postaje pristrasno. • Podizanje svesti o tome kako naše sopstvene percepcije mogu biti iskrivljene. • Analizirati kako predstavljamo i diskriminiramo određene društvene grupe. • Podizanje svesti o tome kako pomažemo u očuvanju nepravednih društvenih struktura.
Materijali	• Flip chart i olovka. • Traka za lepljenje flip charta.
Priprema (ukoliko je potrebna)	Budite spremni da ponudite informacije i primere vesti, priče za koje se pokazalo da su pristrasne. Pripremite scenario koji će jedna od grupa morati da odglumi. Opciono: Održavajte aktivnost zanimljivijom koristeći veliki okvir za predstavljanje televizora i nešto što predstavlja mikrofon za novinare.
Uputstva, metodologija i vreme	Korak 1: Podela uloga i priprema (10 min) Podelite grupu na dva dela. Zamolite jednu grupu da razvije kratku 5-minutnu igru uloga na osnovu scenarija koji im date. Ovo može biti stvarni događaj ili događaj koji uključuje sukob između dve grupe različitih kultura ili stilova života. (U ovom trenutku aktivnost se može prilagoditi sužavanjem uputstva o izabranom događaju kako bi se uklopila u određeni okvir za određenu demografsku kategoriju ili cilj kojim se bavi). Objasnite drugoj grupi da će oni biti TV mediji koji će izveštavati o onome što vide. Svi bi trebalo da rade pojedinačno. U pripremi, treba da razmisle o elementima o kojima bi trebalo da izveštavaju kada se grupe sastanu. U ovoj fazi mogu da zapišu elemente o kojima žele da izveštavaju, jer kasnije neće moći da prave beleške. Korak 2: Igra uloga (10 min) Kada su obe grupe spremne, zamolite prvu grupu da izvede svoj nastup. U međuvremenu, mediji bi trebalo da samo slušaju i gledaju, a da ne prave beleške za svoje izveštaje. Korak 3: Izveštavanje (15 min)

	Čim se skeč završi, zamolite novinare da se pripreme za prezentovanje svojih izveštaja za po 3 minuta, kao za večernje TV vesti. Nije im dozvoljeno da komuniciraju sa drugim novinarima niti da komentarišu izveštaje drugih novinara. Glumci takođe treba da slušaju izveštaje. Tokom prezentacije izveštaja, možete da zapišete ključne reči iz svakog izveštaja na flipčartu (takođe da zabeležite uobičajene reči koje se koriste, a koje su slične). Korak 4: Debriefing (20 min) Vidi pitanja ispod.
Sumiranje i evaluacija	Započnite pitanjima za reportere: • U pripremi, koji su bili glavni elementi o kojima ste želeli da izveštavate? • Posle skeča, o čemu vam je bilo najlakše izveštavati i zašto? • • A o čemu je bilo najteže izveštavati i zašto? • • Šta ste radili ako nečega niste mogli tačno da se setite? Onda pitajte glumce: • Kako ste se osećali u vezi sa izveštajima? Šta mislite o njima? • Da li su novinari dali tačan izveštaj o događaju? Zašto/zašto ne? • Da li je bilo značajnijih propusta u izveštajima? Onda otvorite diskusiju za sve: • Šta očekujete da vidite/čujete u TV vestima – objektivan izveštaj ili takođe lična mišljenja i zapažanja? • Kako pravite razliku između objektivnih činjenica u TV vestima i ličnih zapažanja/komentara novinara? • Šta mislite koliko su TV vesti pouzdane? • Kakav uticaj mediji imaju na naša mišljenja i postupke? • Koja je uloga mladih u borbi protiv lažnih vesti?
Više informacija (ukoliko postoje)	Pre sledeće sesije pogledajte svoj lokalni list ili gledajte vesti na TV-u i razgovarajte o tome koliko je izveštavanje tačno i koji događaji su pokriveni, a koji izostavljeni? Dalje se pozabavite stereotipima koji se guraju i predstavljaju u izveštavanju, kao i kako oni utiču na medijsku zastupljenost i javno mnjenje o određenim grupama?
Štampani materijal (ukoliko ih ima, molimo dodajte ih ovde ILI ispod)	Scenario za glumu koji vi osmislite.

7. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

*Neformalno
obrazovanje igra
ključnu ulogu u
implementaciji COR
kroz obrazovanje
mladih o ljudskim
pravima,
interkulturalno
učenje i obrazovanje
o održivom razvoju.*

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Mladi smanjenim mogućnostima suočavaju se sa mnoštvom prepreka koje mogu ometati njihovo puno učešće u aktivnostima. Ove prepreke uključuju geografske, ekonomske, socijalne, obrazovne, kulturne, invalidske i zdravstvene prepreke. Geografski izolovani mladi mogu da se bore sa ograničenim pristupom prevozu, dok onima koji su ekonomski ugroženi može biti teško da priušte troškove učešća. Socijalno, samohrani roditelji ili mladi ljudi koji brinu o drugima mogu zahtevati dodatnu podršku, ali i kulturno, učesnici kojima je možda potreban prostorj za verske prakse ili praznike. Štaviše, osobe sa invaliditetom ili zdravstvenim problemima mogu se suočiti sa fizičkim ili senzornim izazovima koji utiču na njihovo učešće. Identifikovanjem ovih prepreka i primenom prilagođenih rešenja, organizacije mogu da stvore okruženje u kojem se svi mladi ljudi osećaju cenjeno, poštovano i osnaženo da u potpunosti učestvuju.

UN Agenda 2030, sa svojih 17 ciljeva održivog razvoja, pruža sveobuhvatan plan za globalnu održivost i inkluzivni razvoj do 2030. Obrazovanje, posebno neformalno obrazovanje, igra ključnu ulogu u unapređenju ovih ciljeva, promovišući obrazovanje o ljudskim pravima, interkulturalno učenje i obrazovanje za održivi razvoj. Koristeći neformalno obrazovno okruženje, omladinske organizacije mogu efikasno da angažuju mlade ljude iz marginalizovanih sredina, osnažujući ih da postanu aktivni akteri promene u svojim zajednicama.

Preporuke se nalaze na sledećoj stranici.

Preporuka	Opis	Primer
Komunikacija sa učesnicima	Razviti strategije komunikacije koje su dostupne i inkluzivne za sve učesnike. Ovo uključuje korišćenje jasnog, jednostavnog jezika i ponudu materijala u različitim formatima (tekst, audio, vizuelni) kako bi se zadovoljile različite potrebe.	Koristite titlove u video zapisima i nudite usluge prevođenja kada je to potrebno.
	Sprovedite redovne sisteme povratnih informacija kako biste razumeli potrebe učesnika kako bi se program mogao prilagoditi u skladu sa tim potrebama.	Koristite ankete ili intervjuje jedan na jedan da biste prikupili povratne informacije i osigurali da program zadovoljava potrebe učesnika .
Prilagođavanje	Pre sprovođenja aktivnosti, procenite potrebe i preferencije učesnika. Ovo uključuje razumevanje njihovih specifičnih potreba.	Distribuirajte upitnike kako biste prikupili informacije o potrebama pristupačnosti, ograničenjima u ishrani i kulturnim praksama.
	Poštujte različite kulturne prakse tako što ćete osigurati da su planirane aktivnosti usklađene sa kulturnim i verskim običajima učesnika. Budite fleksibilni i prilagodite se kada je to potrebno.	Zakažite događaje kako biste izbegli sukobe sa važnim kulturnim ili verskim praznicima.
Raspodela resursa	Pokrijte troškove učesnika direktno preko vaše organizacije, umesto da zahtevate od učesnika da unapred plate usluge kao što su prevoz ili smeštaj.	Organizujte i platite putne i druge povezane troškove unapred kako biste osigurali da se učesnici mogu fokusirati na svoje učešće, a ne na finansijske probleme.
Promocija svesti i obuka	Sprovođenje redovne obuke za osoblje i volontere o inkluzivnim praksama i pristupačnosti.	Obezbedite obuku o razumevanju socijalne inkluzije i kako primeniti inkluzivne prakse u svim aktivnostima.

	Uverite se da sva mesta događaja ispunjavaju standarde pristupačnosti. Razmislite o obilasku lokacije kako biste potvrdili da su svi prostori pogodni za osobe sa invaliditetom.	Proverite da li postoje rampe za invalidska kolica, liftovi i pristupačni toaleti. Konsultujte se sa stručnjacima za pristupačnost ako je potrebno.
Partnerstva i saradnja	Radite sa lokalnim organizacijama na uspostavljanju novih partnerstava, širenju resursa i znanja.	Kontaktirajte partnere specijalizovane u oblastima kao što su zagovaranje osoba sa invaliditetom, kulturna raznolikost ili komunikacija sa mladima i podelite sa njima najbolje prakse .
Praktični alati	Koristite platforme sa funkcijama kao što su čitači ekrana ili laka navigacija da biste poboljšali pristupačnost .	Uverite se da su onlajn platforme koje se koriste u programu dostupne, uključujući funkcije kao što su čitači ekrana i navigacija prilagođena korisniku .

Aneksi

Aneks 1: Primer upitnika za potrebe pristupačnosti

Ovaj obrazac je samo primer upitnika koji možete tražiti od svojih učesnika da popune pre aktivnosti kako biste dobili sve bitne informacije za njihovo neometano učešće. Pitanja možete da stavite u onlajn obrazac ili da ga pošaljete kao Word dokument učesnicima. Takođe možete menjati i modifikovati pitanja u skladu sa potrebama vaše aktivnosti.

LIČNI PODACI:

1. Ime:
2. Prezime:
3. Da li postoji neko drugo ime ili nadimak kojim želiš da te oslovljavamo tokom aktivnosti? Koje?
4. Mobilni telefon:

POTREBE U VEZI SA PRISTUPAČNOŠĆU AKTIVNOSTI (PROSTORA, PROGRAMA I DRUGO):

5. Da li ti je potrebna spavaća soba pristupačna za invalidska kolica? Da/Ne
6. Ako ti nije potrebna spavaća soba pristupačna za invalidska kolica, da li imaš druge potrebe u vezi sa svojim kretanjem na koje treba da obratimo pažnju? Koje?
7. Da li ti je potreban prevod na znakovni jezik? Da/Ne
8. Da li su ti potrebne usluge pretvaranja govora u tekst (konvertor teksta) tokom programa aktivnosti? Da/Ne
9. Da li ti je potreban softver za čitanje ekrana? Da/Ne
10. Da li želiš da ti materijale za aktivnost pošaljemo unapred? Da/Ne
11. Koji font i veličina teksta ti je najpogodnija za čitanje dokumenata? (odnosi se i na štampana dokumenta i na dokumenta u online formatu)
12. Koji su pomoćni alati, uređaji ili metode koje koristiš inače, a misliš da bi ti bili korisni tokom učešća na ovoj aktivnosti?

13. **Da li ti je potrebno nešto drugo što bi ti pružilo jednako učešće u programu aktivnosti?** (npr. orijentacija u prostoru, podrška u slučaju timskog rada, pomoć za evakuaciju u slučaju opasnosti...)
14. **Da li ti je potreban pristup prostoriji za molitvu?** Prostorije za molitvu nude učesnicima improvizovan prostor za različite verske prakse, ukoliko se verski objekti ne nalaze u neposrednoj blizini mesta događaja. Ako da, molimo te da navedeš tačno vreme svoje molitve i trajanje kako bismo što bolje organizovali program koji te ne ograničava u tome.
15. **Da li ti je potreban pristup prostoriji za tišinu i odmor?** Soba za tišinu i odmor nudi učesnicima opuštajući prostor gde mogu pobeći od buke i drugih senzornih stimulansa tokom aktivnosti i odmoriti se u tišini. Da/Ne
16. **Da li imaš poseban režim ishrane? Obeleži ispod:**
- Ne, jedem svu hranu
 - Ne jedem svinjetinu
 - Ja sam vegetarijanac
 - Ja sam vegan
 - Ja sam peskatarijanac
 - Drugo (molimo te da navedeš):
17. **Da li imaš alergija na neku hranu?** Molimo te da detaljno navedeš.

POTREBE U VEZI SA OSIGURANJEM ZDRAVSTVENE SITUACIJE

18. **Da li imaš neku hroničnu bolest ili bilo kakvo zdravstveno stanje koje može zahtevati hitnu pomoć, a što želiš da organizatori aktivnosti znaju?** (npr. epilepsija, dijabetes, alergije na lekove...)?
19. **Šta ti pomaže da održiš svoje mentalno zdravlje** (npr. šetnja prirodom, boravak napolju, slušanje muzike, bavljenje sportom, biti sam...)?
20. **Da li postoje situacije koje mogu poremetiti tvoje mentalno zdravlje** (npr. konflikti između ljudi, promene programa u poslednjem trenutku, ako stvari ne idu po planu...)?

21. **Postoje li neki rani znaci upozorenja koje bismo mogli primetiti kada počneš da se osećate psihički loše** (npr. ćutanje, plakanje, vidna uznemirenost, odbijanje učešća u programu...)?
22. **Ako primetimo rane znake upozorenja, šta treba da uradimo kako bismo ti pomogli** (npr. da razgovaramo sa tobom, ponudimo ti da izađeš na svež vazduh...)?
23. **Da li postoji neki traumatski ili posttraumatski događaj o kojem želiš da znamo, a što bi moglo uticati na tvoje učešće u aktivnosti?**

KONTAKT U HITNIM SLUČAJEVIMA

24. **Ime kontakt osobe:**
25. **Prezime kontakt osobe:**
26. **U kakvom srodstvu ili odnosu si sa kontakt osobom?** (npr. sestra, ćerka, sin, brat, supružnik...):
27. **Broj telefon kontakt osobe:**
28. **U slučaju opasnosti ili evakuacije, da li možeš samostalno da se krećeš ako postoji pristupačna ruta ka izlazu?** Da/Ne
29. **Ako ne, kakva ti je pomoć potrebna?** Molimo te da budeš što precizniji.
30. **Da li postoji nešto što treba da znamo ako si u nesvesti** (npr. alergija na lekove, trudnoća, drugo)?

OSTALO:

31. **Da li se tokom ove aktivnosti dešava neki specifični događaj koji treba da uzmemo u obzir prilikom planiranja programa** (npr. verski i/ili kulturni događaji, ispiti, onlajn sastanci kojima moraš prisustvovati...)? Ako da, molimo te da nam napišeš datum, vreme i sve ostale bitne informacije o tome.
32. **Da li postoje neke druge potrebe koje nisu deo ovog upitnika, a važne su da kao organizatori ove aktivnosti znamo?** (na primer korišćenje inkluzivnog jezika, obzirnost prema željenim rodnim zamenicama, pristupačnost korisničkih platformi...)?

Aneks 2: Pristupačnost na digitalnim platformama

Platforma	Čitač ekrana	Visoki kontrast i uvećanje	Komande na tastaturi	Titl	Transkript	Pin/Spotlight	Snimanje	Napomena
Microsoft Teams	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Titl je automatizovani, dostupan na više jezika
Zoom	Samo časkanje i ne može se isključiti	✓	✓	✓ ali ne u breakout rooms	✓	✓	✓	Titl može biti automatski, manualni ili third party (AI), brzo se unapređuje
Google Meet	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	Jedna od najboljih platformi kada su u pitanju titlovi i druge funkcije. Pinovanje se zove „pair tiles“
Padlet	✓	✗	✓	N/A	N/A	N/A	N/A	
Mentimeter (Menti)	Samo za kvizove	Samo na desktopu	Samo na desktopu	N/A	N/A	N/A	N/A	Opcije pristupačnosti ove aplikacije su veoma ograničene.
Miro	✓	✓	✓	N/A	N/A	N/A	N/A	